

FINANSTILSYNET

THE FINANCIAL SUPERVISORY
AUTHORITY OF NORWAY

Gjennomføring av CRD IV i norsk regelverk

Høringsnotat og forskriftsforslag

24.01.2014

Innhold

1	Innledning	5
1.1	Bakgrunn	5
1.2	Strukturen på CRD IV	9
1.3	Gjennomføring i norsk rett	11
1.4	Nærmere om høringsnotatet	13
2	Nye krav til ansvarlig kapital	14
2.1	Generelt	14
2.2	Ren kjernekapital	14
2.3	Annen kjernekapital/fondsobligasjoner	17
2.4	Tilleggskapital	18
2.5	Fradragsregler og regulatoriske filtre	19
3	Kapitalkrav i pilar 1	21
3.1	Kredittrisiko	21
3.2	Motpartsrisiko	26
3.3	Markedsrisiko	29
3.4	Operasjonell risiko	30
3.5	Uvektet kjernekapitalandel	30
3.6	Basel I-gulvet	31
4	Konsolidering	31
4.1	Nasjonale valg – overgangsregler	33
5	Kapitalbehov i pilar 2	34
6	Kapitalbuffer og makrotilsyn	35
6.1	Innledning	35
6.2	Kapitalbuffer	35
6.3	Makrotilsyn – øvrige verktøy	36
7	Store engasjementer	37
8	Likviditetskrav	39
9	Virksomhetsstyring	40
10	Godtgjørelse	42
11	Pilar 3 – offentliggjøring	44
12	Tilsyn	46
12.1	Konsesjonssystemet, tilsyn og sanksjoner	46
12.2	Rapporteringskrav	47
13	Særskilt om verdipapirforetak	48
13.1	Innledning	48
13.2	Startkapital	49
13.3	Særregler om kapitalkrav	49
13.4	Uvektet kjernekapitalandel	50
13.5	Konsolidering	50
13.6	Bufferkrav	50

13.7	Store engasjementer	51
13.8	Likviditetskrav	52
14	Forslag til endringsforskrifter	53
14.1	Ny forskrift om ansvarlig kapital	53
14.2	Endringer i beregningsforskriften	59
14.3	Endringer i kapitalkravsforskriften	59
14.4	Endringer i konsolideringsforskriften	68
14.5	Endringer i OMF-forskriften	70
14.6	Endringer i forskrift om store engasjementer	70
14.7	Endringer i forskrift om godtgjørelse i finansinstitusjoner mv.	71
14.8	Endringer i verdipapirforskriften	72
14.9	Endringer i regnskapsforskriftene	72
14.10	Rapporteringsforskrifter	72

1 Innledning

EUs nye regelverk for kredittinstitusjoner og verdipapirforetak, CRD IV (Capital Requirements Directive IV), ble vedtatt i juni 2013 og gjort gjeldende fra 1. januar 2014. Regelverket består av et direktiv¹ og en forordning² og er hovedsakelig basert på Baselkomitéens kapital- og likviditetsstandarder (Basel III).

Endringene i finansieringsvirksomhetsloven og verdipapirhandelloven av 14. juni 2013 innebærer at kapital- og bufferkravene i CRD IV trådte i kraft i Norge fra 1. juli 2013. Finansdepartementet ba i brev av 2. juli 2013 Finanstilsynet om forslag til regler som gjennomfører de gjenstående bestemmelsene i CRD IV så langt det passer inntil regelverket tas inn i EØS-avtalen. Finansdepartementet ba også Finanstilsynet om en utredning av det nasjonale handlingsrommet før og etter at CRD IV er tatt inn i EØS avtalen.

Dette høringsnotatet tar for seg de forskriftsendringer som Finanstilsynet anser nødvendige for å gjennomføre CRD IV og redegjør for det nasjonale handlingsrommet i tidligere og nytt regelverk og for Finanstilsynets vurdering av handlingsrommet på enkeltområder.

1.1 Bakgrunn

1.1.1 Gjeldende rett

Dagens norske regelverk for finansinstitusjoner og verdipapirforetak gjennomfører blant annet EUs kapitaldekningsdirektiver (CRD) for kredittinstitusjoner og verdipapirforetak³ som trådte i kraft 1. januar 2007. Disse direktivene gjennomfører Baselkomitéens anbefalinger fra 2006 (Basel II). Basel II-reglene er basert på tre pilarer: minstekrav til ansvarlig kapital (pilar 1), vurdering av samlet kapitalbehov og tilsynsmessig oppfølging (pilar 2) og opplysningskrav (pilar 3).

Etter finanskrisen har både EU og Baselkomitéen revidert sine regler og standarder. EUs reviderte kapitaldekningsdirektiver (CRD II og – III), som ble gjort gjeldende i 2011⁴, innebar skjerpede krav til kvaliteten på ansvarlig kapital, skjerpede krav til likviditetsstyring, strengere regler om store engasjementer, skjerpede krav til verdipapirisering og interne modeller for markedsrisiko, samt bestemmelser om godtgjørelse.

Lovbestemmelsene om virksomhetsstyring, kapitaldekning og likviditetsstyring i finansieringsvirksomhetsloven og verdipapirhandelloven gir overordnede rammer. De mer detaljerte bestemmelsene er gitt i kapitalkravsforskriften, verdipapirforskriften, forskrifter om beregning av ansvarlig kapital, store engasjementer, forsvarlig likviditetsstyring, konsoliderte soliditetsregler, risikostyring og internkontroll, godtgjørelse i finansinstitusjoner, kapitalberegning (for forvaltningsselskap for verdipapirfond), filialforskriften, forskrift om grenseoverskridende tjenesteyting, samt egne rapporteringsforskrifter for store engasjementer og for kapitaldekning.

1.1.2 Basel III

Baselkomitéen (the Basel Committee on Banking Supervision) la 16. desember 2010⁵ fram nye kapital- og likviditetsstandarder for banknæringen, Basel III, som blant annet innebærer:

¹ Directive 2013/36/EU of the European Parliament and of the Council on the access to the activity of credit institutions and the prudential supervision of credit institutions and investment firms

² Regulation 575/2013 of the European Parliament and of the Council on prudential requirements for credit institutions and investment firms

³ Directive 2006/48/EC of the European Parliament and of the Council of 14 June 2006 relating to the taking up and pursuit of the business of credit institutions og Directive 2006/49/EC of the European Parliament and of the Council of 14 June 2006 on the capital adequacy of investment firms and credit institutions

⁴ De fleste bestemmelsene ble gjort gjeldende fra 1. januar 2011, mens CRD III-bestemmelsene om markedsrisiko og verdipapirisering ble gjennomført med virkning fra 31. desember 2011

⁵ Revidert versjon lagt fram i juni 2011

- Skjerpede krav til *ansvarlig kapital*: Innretningen med et skille mellom *kjernekapital*⁶, som skal ta tap ved løpende drift, og *tilleggs kapital* videreføres, men tilleggs kapitalen skal nå ta tap allerede dersom myndighetene mener dette er nødvendig for å unngå avvikling ("at the point of non viability"). Det stilles også strengere kvalitative krav til kjernekapitalen generelt og *den rene kjernekapitalen* spesielt. Minstekravet til ansvarlig kapital på 8 prosent av beregningsgrunnlaget suppleres med eksplisitte minstekrav til både *ren kjernekapital* og *kjernekapital* på hhv. 4,5 og 6 prosent
- For å dempe virkningen av økonomiske og finansielle sjokk innføres krav om to *kapitalbuffer*; en kapitalbevaringsbuffer som skal kunne dekke tap og sikre at kapitalen ikke faller under minimumskravet i kraftige nedgangsperioder, og en motsyklisk buffer som skal beskytte bankene mot store tap etter perioder med sterk kredittvekst. Kapitalbevaringsbufferen skal tilsvare 2,5 prosent av beregningsgrunnlaget. Den motsykliske bufferen skal i utgangspunktet ligge i intervallet 0 til 2,5 prosent. Banker som opererer med mindre ren kjernekapital enn summen av minimumskravet og bufferkravene vil få restriksjoner på sin utbyttepolitikk, bonusutbetalinger og tilbakekjøp av aksjer.
- Tilleggs krav for *motpartsrisiko* som skal dekke risiko for tap knyttet til endring i virkelig verdi av OTC-derivater som følger av endret kredittverdighet hos motpart, Credit Valuation Adjustment (CVA). Engasjementer med oppgjørssentraler (CCP) i henhold til standardene i EMIR, vil være gjenstand for spesielle kapitalkrav.
- Krav til *uvektet kjernekapitalandel* ("leverage ratio") som et supplement til de risikovektede minstekravene: Dette kravet er ikke endelig utformet, men det er foreslått at kjernekapitalen skal utgjøre en gitt prosentsats av et eksponeringsmål som omfatter eiendelsposter og ikke-balanseførte poster.
- Kvantitative *likviditetskrav* knyttet til indikatorene Liquidity Coverage Ratio (LCR) og Net Stable Funding Ratio (NSFR). LCR måler størrelsen på foretakets likvide aktiva i forhold til netto likviditetsbehov i en stressituasjon 30 dager fram i tid. NSFR måler forholdet mellom tilgjengelig og nødvendig stabil finansiering over en 1-årsperiode.

Basel III-anbefalingene gjaldt fra 1. januar 2013 med overgangsordninger som fremgår av Tabell 1 på side 7.

1.1.3 CRD IV

EU-kommisjonen la i juli 2011 fram forslag om nytt regelverk for kredittinstitusjoner og verdipapirforetak, CRD IV, basert på Basel III. Europaparlamentet og Rådet for den europeiske union kom hver for seg til enighet om alternative forslag før sommeren 2012. Forslagene var gjenstand for forhandlinger mellom disse organene før en omforent versjon ble vedtatt i juni 2013. Regelverket trådte i kraft dagen etter publisering i "Official Journal of the European Union" 26. juni 2013, men kravene vil hovedsakelig gjelde fra 1. januar 2014.

I tillegg til å gjennomføre Basel III innebærer CRD IV en harmonisering av regelverket ("single rule book") der nasjonale myndigheters muligheter til å stille strengere krav nasjonalt begrenses. CRD IV representerer en fullstendig omstrukturering av regelverket ved at kapitaldekningsdirektivene for kredittinstitusjoner og verdipapirforetak (2006/48 og -49) erstattes av en forordning og et direktiv. *Forordningen* retter seg mot institusjonene direkte og inneholder Basel II og -III-kravene til ansvarlig kapital, likviditet og offentliggjøring av finansiell informasjon (pilar 3), samt bestemmelser om store engasjementer. *Direktivet* gir generelle virksomhetsregler for institusjonene, herunder bestemmelser om intern risiko- og kapitalvurdering (ICAAP i pilar 2) og virksomhetsstyring. Direktivet regulerer også myndighetenes tilsynspraksis og sanksjonsmuligheter knyttet til blant annet vurderingen av institusjonenes risiko- og kapitalvurderingsprosess i pilar 2, og forholdet mellom tilsynsmyndigheter i hjemland og vertsland. I direktivet finnes også bestemmelser om kapitalbuffer, som omfatter buffere for systemrisiko og systemviktighet i tillegg til bevaringsbuffer og motsyklisk kapitalbuffer.

⁶ Ren kjernekapital ("Common Equity Tier 1") består av innskutt og opptjent egenkapital, mens kjernekapital ("Tier 1") består av ren kjernekapital og hybridkapital.

Kapitalkravet for utlån til små og mellomstore bedrifter (SMB) reduseres for å bedre kreditttilgangen for dette segmentet. Denne ordningen skal evalueres etter tre år, og utlån til små og mellomstore bedrifter skal overvåkes i denne perioden.

CRD IV innfører et tak på variabel godtgjørelse på 100 prosent av fast godtgjørelse. Dette taket kan heves til 200 prosent med kvalifisert flertall i institusjonens generalforsamling. Medlemslandene kan sette lavere tak nasjonalt.

Overgangsbestemmelsene i CRD IV følger tilsvarende bestemmelser i Basel III. Intensjonen om å innføre kravene til likviditetsindikatoren NSFR og minstekrav til uvektet kapitalandel (leverage ratio) fra 2018 er uttrykt i fortalet til forordningen. Det er åpnet for at begge krav kan bli differensiert ut fra forretningsmodell.⁷

Overgangsregelen om at kapitalkravet for institusjoner som benytter interne modeller for kreditt- og/eller operasjonell risiko (IRB- og AMA-metode) må være minst 80 prosent av minstekravet etter Basel I, "Basel I-gulvet", videreføres til utgangen av 2017.

Overgangsordningene er oppsummert i Tabell 1.

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
ren kjernekapital	4 %	4,5 %	4,5 %	4,5 %	4,5 %	4,5 %
kjernekapital	5,5 %	6 %	6 %	6 %	6 %	6 %
ansvarlig kapital	8 %	8 %	8 %	8 %	8 %	8 %
leverage ratio	pilar 2	...og pilar 3			...og pilar 1 (X %)	
bevaringsbuffer			0,625 %	1,25 %	1,875 %	2,5 %
motsyklisk buffer	følger bevaringsbuffer, men kan forseres i enkeltland med sterk kredittvekst					
systemrisikobuffer	1 – 3 %	1 – 5 %				
G-SII (andel av nivå)			25 %	50 %	75 %	100 %
LCR		60 %	70 %	80 %	100 %	100 %
NSFR					100 %	100 %

Tabell 1: Innfasing av kapital- og likviditetsbestemmelsene i CRD IV. I tillegg kommer utfasing av instrumenter som ikke møter de nye kravene til hybrid- og tilleggskapital fram til utgangen av 2021. Overgangsordningene er på linje med overgangsordningene i Basel III, men disse startet 1. januar 2013.

1.1.4 Effekt for norske institusjoner

De kvalitative og kvantitative minstekravene til *ren kjernekapital* vil ikke bli vesentlig strengere enn de er etter dagens norske regelverk og tilsynspraksis. En del hybrid- og tilleggskapital utstedt av norske institusjoner har incitament til innløsning som ikke er forenlig med de nye reglene, og må derfor erstattes av kapital med høyere kvalitet. Norske banker er i gang med å styrke sin kapitaldekning, blant annet på bakgrunn av nye minstekrav og bufferkrav per 1. juli 2013.

Et uvektet kapitalkrav kan være utfordrende for institusjoner som spesialiserte seg på lån til lavrisikosegmenter.

Norske institusjoner kan få utfordringer med å møte likviditetskravene. Foreløpige analyser viser at det i norske kroner samlet sett er begrenset tilgang av likvide aktiva til at institusjonene kan oppfylle kravet til LCR. Norske institusjoner kan i så tilfelle benytte seg av alternative løsninger til å oppfylle kravet.

Endelig definisjon av de nye likviditetskravene er ennå ikke avklart i EU, men et forslag skal forelegges EU-kommisjonen. Herunder pågår det et arbeid med å utforme en definisjon av hvilke

⁷ Jf. fortale forordning 93

likvide eiendeler som kan inngå i indikatoren. Norske obligasjoner med fortrinnsrett (OMF) ser ut til i stor grad å tilfredsstille de foreslåtte kriteriene.

1.1.5 Tilstøtende regelverk

EMIR

Finanskrisen i 2008 førte til internasjonalt fokus på regulering av derivatmarkedet. På G20-møtet i Pittsburgh i 2009 ble medlemslandene enige om at innen utgangen av 2012 skulle alle standardiserte OTC-derivatkontrakter⁸ være underlagt clearingplikt gjennom sentral motpart, og at OTC-derivatkontrakter bør rapporteres til transaksjonsregistre. EMIR⁹ er EUs regulering for å sikre ivaretagelse av G20-forpliktelsene.

EMIR har til hensikt å øke transparensen i derivatmarkedet for å identifisere og redusere motpartsrisikoen i derivatavtaler, og på den måten sikre finansiell stabilitet. Forordningen innebærer et krav om sentral clearing av alle standardiserte OTC-derivater med enkelte unntak. For OTC-derivater som ikke cleares av sentral motpart er det krav om utveksling av sikkerhet mellom partene i transaksjonen. Forordningen inneholder også regler om autorisasjon av og tilsyn med sentrale motparter.

EMIR er ikke inntatt i EØS-avtalen ennå, og det er usikkert når den vil bli inntatt. Finanstilsynet har i rapport om regler for sentrale motparter foreslått endringer i verdipapirhandelloven som skal legge til rette for at eksisterende norske sentrale motparter skal kunne anerkjennes og dermed videreføre sine tjenester i EØS-området. Det forutsettes i rapporten at lovutkastet som foreslås, innen kort tid utfylles med nødvendige forskriftsregler som gir et norsk regelverk som er likeverdig med EMIR. Videre legges til grunn at et utkast til slik forskrift vil bli sendt på høring tidsnok til at den kan tre i kraft samtidig med lovendringene. EMIR har betydning for flere av bestemmelsene om engasjementer med oppgjørssentraler og tilleggskrav for risiko for svekket kredittverdighet hos motpart (Credit Valuation Adjustment Risk, CVA). Dette er omtalt i punkt 3.2.

Krisehåndteringsdirektivet

Det foreslåtte krisehåndteringsdirektivet¹⁰ som EU-kommisjonen la frem 6. juni 2012 utgjør et rammeverk for krisehåndtering i tråd med anbefalinger fra Financial Stability Board. Formålet med direktivet er at det skal være mulig å drive videre de systemviktige delene av en fallert bank, samtidig med at både aksjonærer og kreditorer tar sine deler av bankens tap (bail-in). Usikrede kreditorer kan da bli utsatt for nedskrivning av gjeld og konvertering av gjeld til egenkapital. Det vil gi bedre markedsdisiplin og begrense statens utgifter i forbindelse med bankkriser. Tapsmekanismen for kapitalinstrumenter er omtalt nærmere i punkt 2.3 og 2.4.

Etter direktivforslaget skal medlemslandene sørge for at institusjoner utarbeider og vedlikeholder gjenopprettingsplaner med konkrete og gjennomførbare tiltak for håndtering av finansielle krisesituasjoner. Det åpnes for at medlemslandene kan gjøre lettelsler for mindre institusjoner. Videre skal avviklingsmyndigheten som skal utpekes i det enkelte medlemsland, i samarbeid med tilsynsmyndigheten, utarbeide planer for hvordan institusjonen skal avvikles uten negativ innvirkning på det finansielle system. CRD IV forskutterer delvis krisehåndteringsdirektivet og krever at myndighetene sørger for at det opprettes gjenopprettingsplaner og avviklingsplaner i institusjonene i tråd med forholdsmessighetsprinsippet. I fortalen til CRD IV-direktivet er det uttrykt at utarbeidelse av gjenopprettingsplaner og avviklingsplaner for systemviktige institusjoner bør prioriteres. Gjenopprettingsplaner og avviklingsplaner er nærmere omtalt i kapittel 9.

Det ble oppnådd politisk enighet om krisehåndteringsdirektivet i EU 12. desember 2013. Plenumsbehandling i EU-Parlamentet er berammet til 25. februar 2014, men utsettelse kan ikke

⁸ Derivater som ikke handles gjennom børs/regulert marked, men i stedet omsettes privat mellom to parter ("over the counter").

⁹ Europaparlaments- og Rådsforordning (EU) Nr. 648/2012 av 4. juli 2012 om OTC-derivater, sentrale motparter og transaksjonsregistre

¹⁰ "Directive establishing a framework for the recovery and resolution of credit institutions and investment firms"

utelukkes. Banklovkommisjonen er gitt i oppdrag å utrede gjennomføringen av direktivet i norsk rett. Direktivet skal tre i kraft 1. januar 2015, mens bestemmelser om bail-in skal gjelde fra 1. januar 2016.

1.2 Strukturen på CRD IV

1.2.1 Direktivet

Direktivet har 165 artikler med bestemmelser innen følgende hovedområder:

- konsesjonsbestemmelser
- bestemmelser om adgangen til å drive virksomhet i EØS-området, herunder forholdet mellom tilsynsmyndighetene i hjemland og vertsland
- tilsynsmyndighetenes virksomhet og sanksjonsmuligheter
- virksomhetsstyring i institusjonene
- krav om kapitalbuffere

Kravene til virksomhetsstyring er plassert i samme del som bestemmelsene om tilsynsmyndighetenes virksomhet ("Title VII Prudential supervision") og er utformet som bestemmelser om at tilsynsmyndighetene skal påse at institusjonene oppfyller kravene til generell virksomhetsstyring og styring av ulike typer risiko. Denne delen omfatter også kapitalbuffere.

1.2.2 Forordningen

Forordningen har 521 artikler fordelt på følgende hovedområder:

- ansvarlig kapital (del 2: "Own Funds")
- kapitalkrav (del 3: "Minimum Capital Requirements")
- store engasjementer (del 4: "Large Exposures")
- verdipapirisering (del 5: "Exposures to Transferred Credit Risk")
- likviditet (del 6: "Liquidity")
- uvektet kjernekapitalandel (del 7: "Leverage")
- offentliggjøring av finansiell informasjon (del 8: "Disclosure by Institutions")

1.2.3 Tekniske standarder og anbefalinger

CRD IV gir EU-kommisjonen myndighet til å vedta *bindende tekniske standarder* på en rekke områder for å sikre harmonisert praktisering av regelverket.¹¹ Standardene vil vedtas etter de alminnelige prosedyrene for kommisjonsforordninger og tas inn i EØS-avtalen som sådan. Disse standardene skal hovedsakelig baseres på forslag som EUs banktilsynsmyndighet (EBA) skal legge fram innen gitte tidsfrister. De viktigste tekniske standardene er omtalt i temakapitlene.

EBA skal også utvikle anbefalinger på enkelte områder. Disse vil ikke være juridisk bindende, men nasjonale tilsynsmyndigheter vil normalt ta hensyn til dem. EU-land er forpliktet til å rapportere til EBA hvorvidt de har tenkt å følge en anbefaling. Selv om Norge ikke er underlagt samme forpliktelse til rapportering, velger Finanstilsynet å rapportere om oppfølging av anbefalinger til EBA.

CRD IV har om lag 100 hjemler for tekniske standarder og snaut 40 hjemler for anbefalinger.

Både EBAs forslag til tekniske standarder og utkast til anbefalinger blir normalt sendt på høring til interessenter. Høringsdokumentene blir publisert på EBAs nettsider.

1.2.4 Nasjonalt handlingsrom

De tidligere kapitaldekningsdirektivene var minimumsdirektiv med mulighet til å stille strengere krav nasjonalt. I Norge er denne muligheten benyttet til blant annet å kreve fradrag for utsatt skattefordel og

¹¹ Regulatory Technical Standards og Implementing Technical Standards med noe ulike vedtaksprosedyrer i EU

overfinansiering av pensjonsforpliktelser, kreve nedskrivningsmekanisme for hybridkapital, senke terskelen for krysseiefradrag, fastsette en øvre grense for belåningsgrad på 80 prosent for å kunne vekte boliglån 35 prosent, ikke anerkjenne pant i næringseiendom under standardmetoden for kredittrisiko og begrense muligheten til å kategorisere engasjementer som massemarked.

CRD IV er som nevnt et fullharmoniseringsregelverk der myndighetene kan stille strengere krav på enkeltområder av hensyn til finansiell stabilitet. Finanstilsynet vil gjøre oppmerksom på følgende valgmuligheter:

- *Engasjementer med pantesikkerhet i eiendom:* Nasjonale myndigheter har anledning til å sette høyere risikovekter enn 35 og 50 prosent for engasjementer sikret med pant i hhv. bolig- og næringseiendom og strengere krav til belåningsgrad, under standardmetoden for kredittrisiko. Kravene vil også gjelde for utenlandske institusjoners utlån i landet. Finanstilsynet foreslår å videreføre 100 prosent risikovekt for engasjementer med pantesikkerhet i næringseiendom (se punkt 3.1.2).
- *LGD-gulv:* Nasjonale myndigheter skal (minst) årlig vurdere om gulvet for EAD-vektet gjennomsnittlig LGD for massemarkedsengasjementer sikret med pant i bolig- og næringseiendom på hhv. 10 og 15 prosent er tilstrekkelig og eventuelt sette høyere gulv. Gulvet skal gjelde alle lån sikret med pant i eiendom i det aktuelle landet, uavhengig av långivers hjemland. LGD-gulvet økte til 20 prosent for boliglån fra 1. januar 2014 (se punkt 3.1.3).
- *Motsyklisk kapitalbuffer:* Nivået skal fastsettes på nasjonalt nivå etter anbefalinger fra det europeiske systemrisikorådet og skal gjelde alle utlån til kunder i det aktuelle landet (resiprositet). Det er adgang til å sette nasjonal buffer over 2,5 prosent i spesielle tilfeller, men da har ikke andre lands tilsyn plikt til å pålegge egne institusjoner å benytte dette høyere nivået. Finansdepartementet fastsatte forskrift om motsyklisk kapitalbuffer 4. oktober 2013. Forskrift om nivå på motsyklisk kapitalbuffer ble fastsatt 12. desember 2013, og fastslår at motsyklisk kapitalbuffer skal være 1 prosent fra 30. juni 2015.
- *Systemrisikobuffer:* Myndighetene kan innføre en systemrisikobuffer for å forhindre og dempe "langiktig ikke-syklisk system- eller makrorisiko" som kan forstyrre det finansielle systemet med alvorlige negative konsekvenser for det finansielle systemet og realøkonomien. Nye bestemmelser i finansieringsvirksomhetsloven pålegger alle finansinstitusjoner en systemrisikobuffer på tre prosent av beregningsgrunnlaget.
- *Buffer for systemviktige institusjoner:* Myndighetene skal identifisere globalt systemviktige institusjoner (G-SII), og pålegge disse en buffer i form av ren kjernekapital. Identifiseringen av systemviktige institusjoner skal baseres på vurderingskriterier fastsatt av Baselkomiteén. Det er fastsatt fem klasser med stigende buffernivåer, fra 1 til 3,5 prosent av beregningsgrunnlaget for kapitalkrav. Videre kan medlemsland identifisere andre systemviktige institusjoner (O-SII), og pålegge disse en buffer. Vurderingskriteriene ligner på G-SII-kriteriene, men skal tilpasses grad av systemviktighet på medlemsland- og EU-nivå. Bufferen kan settes mellom 0 og 2 prosent av beregningsgrunnlaget. Nye bestemmelser i finansieringsvirksomhetsloven pålegger systemviktige institusjoner en buffer på 2 prosent av beregningsgrunnlaget. Finanstilsynets forslag til forskrift for systemviktige institusjoner er på høring til 10. februar 2014.
- *Makro- eller systemrisiko identifisert på nasjonalt nivå:* Dersom myndighetene identifiserer endringer i makro- eller systemrisiko som kan ha alvorlige følger for det finansielle systemet eller realøkonomien i landet kan de innføre særskilte krav til alle eller enkelte institusjoner. Tilleggskravene kan være økte kapitalkrav, høyere bevaringsbuffer, strengere likviditetskrav, strengere bestemmelser om store engasjementer, strengere krav til offentliggjøring under pilar 3 og økte risikovekter for lån med pantesikkerhet i eiendom eller utlån til finanssektoren. Tiltak med begrunnelse må varsles EUs organer. Rådet har myndighet til å avvise tiltakene.

- *Pilar 2* er noe utvidet, slik at tilsynsmyndighetene skal vurdere risikoen som institusjonen representerer for hele det finansielle systemet, og vil ha anledning til å gjøre vurderingene gjeldende for grupper av institusjoner. Disse bestemmelsene ble tatt inn i finansieringsvirksomhetsloven og verdipapirhandelloven fra 1. juli 2013.

Fullharmoniseringen vil ikke begrense enkeltlands muligheter til å innføre Basel III-kravene raskere enn overgangsordningene stipulerer. Endringene i finansieringsvirksomhetsloven og verdipapirhandelloven innebærer at kapital- og bufferkravene i CRD IV trådte i kraft i Norge fra 1. juli 2013 (se punkt 1.3.1). Det er videre anledning til å gjøre CRD IV gjeldende for foretak som ikke er definert som kredittinstitusjon eller verdipapirforetak ihht. CRD IV (se punkt 1.3.2).

Inntil CRD IV er tatt inn i EØS-avtalen er ikke Norge formelt forpliktet til å gjennomføre regelverket. CRD IV er EØS-relevant og Norge som del av det indre marked på finansområdet bør etter Finanstilsynets vurdering gjennomføre nødvendige tilpasninger til regelverket som om CRD IV var tatt inn i EØS-avtalen.

En del bestemmelser i CRD IV er imidlertid ikke aktuelle å innføre i en slik sammenheng. Dette gjelder for eksempel de skjerpede kravene til interne modeller for motpartsrisiko (se punkt 3.2), som ikke benyttes av norske institusjoner. Andre bestemmelser vurderes som ikke aktuelle for norske forhold, for eksempel redusert risikovekt for små og mellomstore bedrifter (se punkt 3.1), og kan bli søkt unntatt fra EØS-avtalen. Finanstilsynet legger videre til grunn at tilpassningsteksten til EØS-avtalen vil avklare hvilke prosedyrer som er aktuelle for Norge i de tilfellene hvor nasjonale myndigheter må konsultere eller innhente tillatelse fra EUs myndigheter for tiltak som økte risikovekter eller bufferkrav.

Flere av de nasjonale valgene er innrettet slik at vertslandets bestemmelser også gjøres gjeldende for utenlandske institusjoners virksomhet i landet (resiprositet). Dette gjelder for eksempel de strengere kravene til risikovekter for boliglån og den motsykliske buffersatsen. For enkelte bestemmelser kan nasjonale myndigheter velge om de vil gjøre andre lands bestemmelser gjeldende over for "sine" institusjoners virksomhet i det aktuelle landet (frivillig resiprositet). Systemrisikobufferen og særskilte tiltak mot system- og makrorisiko identifisert på nasjonalt nivå er eksempler på tiltak som er gjenstand for frivillig resiprositet. Finanstilsynet mener at nasjonale myndigheter er nærmest til å vurdere situasjonen i eget land, og andre lands myndigheter bør derfor anerkjenne vertslandsmyndighetenes vurderinger.

I tillegg til valgene nevnt ovenfor vil Finanstilsynet særlig gjøre oppmerksom på valgene for fradrag for eierandeler i forsikring (se punkt 2.5.1), for engasjementer med institusjon for institusjon som utsteder obligasjoner med fortrinnsrett (se punkt 3.1.2) og for store engasjementskrav for verdipapirforetak (se punkt 13.7).

1.3 Gjennomføring i norsk rett

CRD IV er EØS-relevante rettsakter og vil bli tatt inn i EØS-avtalen.

Endringene i finansieringsvirksomhetsloven og verdipapirhandelloven innebærer at kapital- og bufferkravene i CRD IV ble gjort gjeldende i Norge fra 1. juli 2013. Lovverket gir imidlertid bare det overordnede rammeverket, mens de mer detaljerte bestemmelsene gis i forskrift. Det vises til punkt 1.3.1 for nærmere beskrivelse av lovendringene.

Finanstilsynet legger til grunn at forordningen, i tråd med Justisdepartementets veileder for gjennomføring av EØS-forpliktelse, gjennomføres ved henvisning i forskrift (inkorporasjon). Bindende tekniske standarder vil ha status som forordninger og gjennomføres ved henvisning. Denne teknikken kan imidlertid ikke benyttes før forordningen er tatt inn i EØS-avtalen. Finanstilsynet foreslår derfor midlertidige endringer i dagens forskrifter om kapitalkrav, ansvarlig kapital og store engasjementer.

Direktivbestemmelsene gjennomføres i forskrifter med hjemler i finansieringsvirksomhetsloven og verdipapirhandelloven. Finanstilsynet har foreslått nye forskrifter om kapitalbuffer og vil senere foreslå en ny forskrift om risikostyring, men i påvente av ny finansforetakslov og EUs

krisehåndteringsdirektiv foreslås bare mindre endringer i kapitalkravsforskriftens bestemmelser om risikostyring.

Finanstilsynet legger foreløpig til grunn at CRD IV tas inn i EØS-avtalen før de kvantitative likviditetskravene innføres fra 2015 og før kravene til uvektet kjernekapitalandel introduseres i pilar 1, slik at disse kravene ikke er inkludert i de foreslåtte forskriftsendringene. De kommende bindende tekniske standardene vil følges opp tilsynsmessig innen de rammer som følger av norske regler inntil de tas inn i EØS-avtalen og gjennomføres ved henvisningsforskrifter.

CRD IV refererer i en del tilfeller til regelverk som ikke er tatt inn i EØS-avtalen. EBA-forordningen er omtalt i punkt 1.3.3. Forordningen om OTC-derivater, sentrale motparter og transaksjonsregistre (EMIR, se punkt 1.1.5) refereres i forbindelse med kapitalkrav for engasjementer med oppgjørssentraler (se punkt 3.2.1). Finanstilsynet legger til grunn at disse blir tatt inn i EØS-avtalen før eller samtidig som CRD IV.

1.3.1 Nærmere om nye lovregler om kapitalkrav

Finansieringsvirksomhetsloven og verdipapirhandelloven ble endret 14. juni med virkning fra 1. juli 2013. En ny formålsparagraf i finansieringsvirksomhetsloven sier at loven skal "bidra til finansiell stabilitet, herunder at banker og finansinstitusjoner virker på en hensiktsmessig og betryggende måte" (§1-1). I denne sammenhengen gis en generell forskriftshjemmel for å fastsette "nærmere krav til finansinstitusjoner ut fra hensynet til å fremme finansiell stabilitet" (§ 2-9). Maksimal belånings-/gjeldsgrad nevnes i forarbeidene som eksempler på reguleringer som kan dempe veksten i gjeld og boligpriser og dempe ubalanser i husholdningenes finansielle stilling.

De øvrige endringene følger i hovedsak Finanstilsynets lovforslag fra 11. oktober 2011:

- eksplisitte minstekrav til ren kjernekapital og kjernekapital (hhv. 4,5 og 6 prosent) i tillegg til minstekravet til ansvarlig kapital (8 prosent)
- krav om kapitalbuffere
- hjemler til å fastsette kvantitative likviditetskrav og et uvektet kapitalkrav
- presisering av styrets ansvar for å overvåke og styre risiko i institusjonene
- systemrisiko skal inngå i Finanstilsynets pilar 2-vurderinger
- mulighet for felles tilsynsmessige pålegg for institusjoner med lignende risikoeksponering

Endringene innebærer en systemrisikobuffer på minst 3 prosent og en buffer på 2 prosent for systemviktige institusjoner (med hjemmel til å endre nivåene i forskrift). Overgangsordninger innebærer at systemrisikobufferen vil være minst 2 prosent det første året, mens bufferen for systemviktige institusjoner innføres fra 1. juli 2015 og vil være på 1 prosent det første året. Finanstilsynets forslag til forskrift for systemviktige institusjoner er på høring til 10. februar 2014. Verdipapirforetak er foreløpig unntatt fra bufferkrav. Institusjoner som ikke har tilstrekkelig bufferkapital må utarbeide en plan for å styrke kapitaldekningen og kan ikke utbetale utbytte uten tillatelse fra Finanstilsynet.

Overgangsreglene innebærer at kravet om 9 prosent ren kjernekapitaldekning videreføres det første året (summen av minstekrav på 4,5 prosent + 2,5 prosent bevaringsbuffer + 2 prosent systemrisikobuffer), men skjerpes fordi ren kjernekapital som benyttes til å dekke minstekravet til ansvarlig kapital ikke kan inngå i bufferkapitalen. For eksempel vil en bank som har 9 prosent ren kjernekapital, men ingen annen kapital, ikke oppfylle kravet ettersom 3,5 prosentenheter av kapitalen må benyttes til å erstatte hybrid- og tilleggs kapital for å oppfylle minstekravet til ansvarlig kapital på 8 prosent. Bankene må derfor, i tillegg til 9 prosent ren kjernekapitaldekning, også ha en kjernekapitaldekning på 10,5 prosent og kapitaldekning på 12,5 prosent for å møte kravene per 1. juli 2013.

Styrets ansvar for å overvåke og styre risiko presiseres. I tillegg skal institusjonen ha et risikoutvalg oppnevnt av styret blant de av styremedlemmene som ikke inngår i den faktiske ledelsen av

virksomheten som skal forberede styrets risikovurderinger. Departementet kan gjøre unntak fra plikten til å ha et risikoutvalg.

Lovkravene til Finanstilsynets vurdering av risiko og kapitalbehov og øvrig oppfølging samles i én bestemmelse om "tilsynsmessig oppfølging, retting og pålegg" som angir noen flere sanksjonsmuligheter knyttet til oppfølgingen av likviditetskrav, godtgjøring og bufferkrav. Adgangen til å stille høyere kapitalkrav enn minstekravet er nå formulert som en adgang til å stille høyere kapitalkrav enn summen av minstekravet og bufferkravene.

Lovendringene inneholder i tillegg enkelte presiseringer av bestemmelsene om store engasjementer og om konsolidering av verdipapirforetak.

1.3.2 Virkeområde

CRD IV gjelder for kredittinstitusjoner og verdipapirforetak. Fortalen til forordningen (punkt 24) gjør det klart at medlemslandene kan velge å gjøre bestemmelsene gjeldende for foretak som ikke er definert som kredittinstitusjon eller verdipapirforetak i CRD IV. Finanstilsynet foreslår at regelverket også gjøres gjeldende for morselskap i finanskonsern som ikke er morselskap i forsikringskonsern og for finansieringsselskap som ikke er kredittinstitusjoner. Definisjonen av verdipapirforetak i norsk regelverk er videre enn definisjonen i CRD IV. Finanstilsynet foreslår imidlertid at alle norske verdipapirforetak omfattes av regelverket (se punkt 13.1).

Bestemmelsene om godtgjørelse (se kapittel 10) gjelder også for alle holdingselskaper i finanskonsern, forsikringselskaper og pensjonsforetak. Disse bestemmelsene foreslås ikke gjort gjeldende for mindre verdipapirforetak. Unntaket er i samsvar med definisjonen av verdipapirforetak i CRD IV.

1.3.3 Forholdet til EUs tilsynsmyndigheter

The European Banking Authority (EBA) er EUs banktilsynsmyndighet. EBAs rolle og oppgaver er beskrevet i EBA-forordningen¹² og omfatter både regelverksarbeid og tilsynsarbeid.

EBAs regelverksarbeid er omtalt i punkt 1.2.3. Når det gjelder tilsynsoppgaver, deltar EBA sammen med nasjonale tilsyn i tilsynssamarbeid om enkeltinstitusjoner som opererer på tvers av landegrenser i EU (tilsynskollegier). I EU er EBA gitt myndighet til å megle og å avgjøre uenighet mellom nasjonale tilsynsmyndigheter. EBA kan også gi pålegg til en nasjonal tilsynsmyndighet eller, i særlige tilfeller, pålegg til en finansinstitusjon i EU. Etter CRD IV skal EBA konsulteres i forbindelse med en del nasjonale valg og virkemidler og har myndighet til å megle ved uenighet mellom ulike lands tilsynsmyndigheter i tilsynet med grensekryssende konsern.

EFTA/EØS-landene og EU-kommisjonen forhandler om hvordan EBA-forordningen skal innlemmes i EØS-avtalen. Generelt, når det gjelder håndheving av EØS-regelverket og tilsynspraksis, vil Finanstilsynet ta hensyn til veiledninger, anbefalinger og vurderinger som gjøres i EBA.

1.4 Nærmere om høringsnotatet

Inndelingen i kapitler er basert på hovedområdene: ansvarlig kapital (kapittel 2) med fokus på krav til instrumentenes kvalitet, pilar 1 (kapittel 3), herunder blant annet minimumsgrenser for kapitalkrav og krav til uvektet kapitalandel, konsolidering (kapittel 4), pilar 2 og kapitalbehovsvurderinger (kapittel 5), system- og makrorisiko (kapittel 6), herunder blant annet krav til kapitalbuffer, store engasjementer (kapittel 7), likviditetskrav (kapittel 8), virksomhetsstyring (kapittel 9), godtgjørelse (kapittel 10), pilar 3 (kapittel 11), virkemidler og annen tilsynspraksis (kapittel 12) og særskilte regler om verdipapirforetak (kapittel 13). Avslutningsvis følger forslag til endringsforskrifter (kapittel 14).

Betegnelsen CRD IV brukes som samlebetegnelse på direktivet og forordningen, mens betegnelsene «direktiv» og «forordning» brukes om hhv. direktiv- og forordningsdelen av CRD IV.

¹² Regulation EU No 1093/2010 of 24 November 2010

2 Nye krav til ansvarlig kapital

2.1 Generelt

EØS-rett

Del 2 i forordningen omhandler ansvarlig kapital. Ansvarlig kapital i en institusjon består av kjernekapital og tilleggskapital. Kjernekapital består av ren kjernekapital og annen kjernekapital (fondsobligasjoner). Bestemmelsene om ansvarlig kapital angir kvalitetskrav som skal være oppfylt for at instrumentene skal kunne medregnes som ren kjernekapital, annen kjernekapital eller tilleggskapital. Det blir strengere krav til ansvarlig kapital generelt, og ren kjernekapital spesielt. Med egne minstekrav til ren kjernekapitaldekning og kjernekapitaldekning er det ikke lenger noen begrensninger for andel fondsobligasjoner i kjernekapitalen eller tilleggskapital i forhold til kjernekapital. Måten ansvarlig kapital beregnes på endres også, blant annet ved at fradragsreglene og justeringene av regnskapsstørrelser i kapitalsammenheng ("regulatoriske filtre") forandres. I tillegg til kravene som følger av forordningen skal EU-kommisjonen fastsette en rekke bindende tekniske standarder til bestemmelsene om ansvarlig kapital.

Gjeldende rett

Bestemmelsene om ansvarlig kapital i tidligere kapitalkravsdirektiv er gjennomført i norsk rett ved bestemmelser i finansieringsvirksomhetsloven, verdipapirhandelloven og forskrift om beregning av ansvarlig kapital (beregningsforskriften).

Finanstilsynets vurdering

Finansieringsvirksomhetsloven og verdipapirhandelloven er endret for å ta hensyn til endringene på overordnet nivå. Lovbestemmelsene beskriver sammensetningen av den ansvarlige kapitalen og gir departementet hjemmel til å fastsette nærmere regler i forskrift. Utfyllende regler om sammensetningen og beregningen av ansvarlig kapital foreslås gjennomført i en ny forskrift om ansvarlig kapital. Beregningsforskriften foreslås opphevet for foretak som er omfattet av CRD IV, men videreføres for andre foretak. EU-kommisjonen har vedtatt hoveddelen av de tekniske standardene om ansvarlig kapital, men Parlamentet og Rådet kan fremme innsigelser.¹³ Resten av standardene ventes vedtatt i løpet av første halvår 2014. Finanstilsynet vil gjennomføre de tekniske standardene i rundskriv med utfyllende bestemmelser inntil forordningene er tatt inn i EØS-avtalen. Noen få av standardene foreslås gjennomført i ny forskrift om ansvarlig kapital.

2.2 Ren kjernekapital

Forordningen artikkel 25 til 31, 50 og overgangsordninger i 483 til 487.

EØS-rett

Ren kjernekapital består av utstedte egenkapitalinstrumenter og tilhørende overkursfond, tilbakeholdt overskudd, akkumulerte andre inntekter og kostnader som ikke er inkludert i andre poster og andre fond. Det viktigste kravet for at et egenkapitalinstrument skal kvalifisere som ren kjernekapital er at det ved avvikling står tilbake for alle andre krav. Rene kjernekapitalinstrumenter med tilhørende opptjent kapital skal ta tap før alle andre utstedte kapitalinstrumenter og en proporsjonalt større del av tapene. Instrumentene skal videre være utstedt direkte av institusjonen, være evigvarende, fullt innbetalt, usikret, balanseført som egenkapital regnskapsmessig og ikke ha vilkår som innebærer forpliktelser til utbetaling av utbytte. Kooperativer og gjensidige institusjoner og sparebanker har unntak fra enkelte av kravene til ren kjernekapital.

Delårsresultat eller årsresultat kan inkluderes i ren kjernekapital før årsregnskapet er vedtatt dersom regnskapet er gjennomgått av revisor og påregnelig skatt, avsetninger, utbytte og andre forpliktelser trekkes ut. Tekniske standarder skal spesifisere hva som skal trekkes fra akkumulert overskudd.

¹³ Forordningsteksten er tilgjengelig her: <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/3/2013/EN/3-2013-9763-EN-F1-1.Pdf>
Parlamentets og Rådets innsigelsesfrist er 1 måned fra varslingsdatoen.

Gjeldende rett

Postene som kan inngå i ren kjernekapital er listet opp i beregningsforskriften § 3.

Finanstilsynets vurdering

Det er noen mindre endringer i forhold til gjeldende regelverk når det gjelder hvilke regnskapsposter som kvalifiserer som ren kjernekapital. Aksjekapital og egenkapitalbevis med preferanse til utbytte kan inngå etter nærmere regler. Videre kan fond for vurderingsforskjeller inngå siden det etter forordningen ikke er regler om nøytralisering av egenkapitalmetoden i kapitalsammenheng (se punkt 2.2.3). Fradragsreglene endres slik at de fleste fradragene gjøres i ren kjernekapital (se punkt 2.5).

Følgende poster vil inngå i ren kjernekapital:

1. Innbetalt ordinær aksjekapital.
2. Innbetalt ordinær eierandelskapital i institusjon som ikke har medlemsinnskudd.
3. Medlemsinnskudd etter godkjennelse fra Finanstilsynet.
4. Innbetalt aksjekapital og egenkapitalbeviskapital med preferanse til utbytte forutsatt at utbyttet ikke overstiger 125 prosent av utbyttet på ordinær aksje- og egenkapitalbeviskapital. Samlet utbytte må ikke overstige 105 prosent av hva utbyttet ville ha vært uten preferanse til utbytte.
5. Innbetalt konsernbidrag i datter- og søsterselskap som er fratrukket ansvarlig kapital i avgivende selskap.
6. Overkursfond.
7. Utjevningsfond.
8. Kompensasjonsfond.
9. Sparebankens fond, herunder grunnfond, jf. sparebankloven § 2.
10. Gavefond.
11. Fond for urealiserte gevinster.
12. Fond for vurderingsforskjeller.
13. Akkumulerte andre inntekter og kostnader som ikke inngår i andre poster.
14. Annen opptjent egenkapital.
15. Akkumulert overskudd i henhold til revisorbekreftet delårsregnskap eller årsregnskap som er vedtatt av styret. Beløpet skal reduseres med påregnelig skatt og utbytte, og tapsgjennomgang skal være foretatt i samsvar med forskrifter for regnskapsmessig behandling av utlån og garantier i finansinstitusjoner.

Finansdepartementet kan samtykke i at annen kapital innskutt av myndighetene i en krisesituasjon regnes som ren kjernekapital.

Det er ikke bestemmelser om medregning av annen innskutt kapital enn kapitalinstrumenter og overkursfond etter nye regler. Konsernbidrag er hjemlet i skatteregler og er ikke eksplisitt omtalt i internasjonale regnskapsstandarder. Nasjonale regler om regnskapsføring av konsernbidrag vil derfor være vanskelig å sammenligne med andre land. Finanstilsynet legger til grunn at innbetalt konsernbidrag fra morselskap til datterselskap kan medregnes som et fond under "andre fond" (Other reserves).

Akkumulerte andre inntekter og kostnader (accumulated other comprehensive income) kan inkluderes i ren kjernekapital så lenge institusjonene ikke har fordelt andre inntekter og kostnader på andre egenkapitalposter i regnskapet.

Finanstilsynet legger opp til et generelt forhåndssamtykke til medregning av delårsresultat eller årsresultat før årsregnskapet er vedtatt, forutsatt at nærmere vilkår er oppfylt, jf. forskrift om ansvarlig kapital § 4 første ledd, bokstav o).

Nærmere regler om preferanse til utbytte som kommer med tekniske standarder, er tatt inn i forskrift om ansvarlig kapital § 4 første ledd bokstav d).

2.2.1 Egenkapitalbevis

Det har vært usikkert om egenkapitalbevis ville oppfylle kravet om at ren kjernekapital skal dekke det første tapet og den proporsjonalt største delen av tap sammenlignet med alle andre kapitalinstrumenter utstedt av institusjonen. Det er en utbredt oppfatning blant europeiske tilsynsmyndigheter at slike kapitalinstrumenter i kooperative og gjensidige institusjoner, spareinstitusjoner og liknende institusjoner oppfyller dette kravet selv om innskyterne av kapitalen ikke eier, eller bare eier deler av, den opptjente kapitalen i institusjonen.

En annen forutsetning for at egenkapitalbevis skal kunne medregnes som ren kjernekapital er at sparebanker kan regnes som "spareinstitusjoner" etter de utfyllende bestemmelsene som skal fastsettes om institusjoner som ikke er organisert som aksjeselskap. Forordningsteksten presiserer imidlertid at spareinstitusjoner og kooperative og gjensidige selskaper som har konsesjon i henhold til nasjonal lovgivning fra før 31. desember 2012, kan unntas fra enkelte av kravene til ren kjernekapital.

Med disse unntakene legger Finanstilsynet til grunn at egenkapitalbevis kan medregnes som ren kjernekapital.

Unntakene for kooperative og gjensidige institusjoner, spareinstitusjoner og liknende institusjoner gjelder ikke hvis institusjonene også kan utstede aksjer. Tilsvarende vil ikke egenkapitalbevis oppfylle kravene til ren kjernekapital i kredittforening med medlemsinnskudd.

Selv om egenkapitalbevis kan regnes å oppfylle kravene etter forordningen og de utfyllende bestemmelsene til ren kjernekapital, mener Finanstilsynet det kan være behov for en mindre endring i reglene om egenkapitalbevis knyttet til fondsemissjon for å gjøre instrumentene mer tapsabsorberende.

2.2.2 Medlemsinnskudd

Unntakene fra enkelte av kravene til ren kjernekapital for institusjoner som ikke er organisert som aksjeselskap, vil i Norge også gjelde for kredittforeninger. Medlemsinnskudd i kredittforeninger kan etter beregningsforskriften medregnes med 50 prosent i den rene kjernekapitalen og 50 prosent i tilleggskapitalen, mens medlemmers kapitalinnskudd i kooperative institusjoner etter forordningen vil kunne medregnes fullt ut i den rene kjernekapitalen.

Finanstilsynet legger til grunn at medlemsinnskudd i kredittforeninger kan oppfylle kravene etter forordningen med de unntakene som gjelder. Sentrale deler av bestemmelsene om medlemsinnskudd følger imidlertid av en kredittforenings vedtekter. Medlemsinnskudd i en kredittforening kan derfor først regnes som ren kjernekapital etter at Finanstilsynet har godkjent vedtekter for foreningen med bestemmelser om medlemsinnskudd som oppfyller kravene i forordningen og tekniske standarder.

2.2.3 Fond for vurderingsforskjeller

Formålet med fond for vurderingsforskjeller er at utbyttegrunnlaget ikke skal være forskjellig avhengig av verdsettelsesmetode i regnskapet. I fondet føres positive differanser mellom balanseført verdi av investering i datterselskap, tilknyttede selskaper og felleskontrollert virksomhet som verdsettes etter egenkapitalmetoden eller bruttometoden, og verdien etter anskaffelseskost. Fondet består av opptjent kapital og teller ikke med i ren kjernekapital etter gjeldende regelverk. Etter IFRS vil disse investeringene normalt føres til anskaffelseskost eller virkelig verdi, og det vil da ikke være verdier i fondet. I mindre banker som benytter norske regnskapsstandarder vil inkludering av fond for vurderingsforskjeller kunne bidra til økt ren kjernekapitaldekning, men mindre banker har færre investeringer som kan inngå i fondet. En eventuell økning i ren kjernekapital som følge av fond for vurderingsforskjeller, vil bli eliminert på konsolidert basis.

2.2.4 Nasjonale valg – behov for overgangsordninger

Etter beregningsforskriften § 11 bokstav h kan preferansekapital fra Statens finansfond medregnes som ren kjernekapital frem til 31. desember 2015. Artikkel 438 i forordningen gir mulighet til å forlenge overgangsreglene slik at preferansekapitalen blir tellende som ren kjernekapital frem til 31. desember 2017. Dette er ikke nødvendig ettersom all slik preferansekapital nå er tilbakebetalt.

2.3 Annen kjernekapital/fondsobligasjoner

Forordningen artikkel 51 til 55, 61 og overgangsordninger artikkel 483 til 487, 489 og 491

EØS-rett

Annen kjernekapital skal bestå av instrumenter med tilhørende overkursfond som oppfyller kriteriene listet opp i forordningen artikkel 52. Det blir bare én kategori fondsobligasjoner, og det stilles strengere krav til fondsobligasjonene enn i tidligere regelverk. Instrumentene må være evigvarende i den forstand at de ikke kan kreves tilbakebetalt og ikke kan ha incitament til innløsning (for eksempel step-up på renten). Instrumentene kan innfris av utstederen fem år etter utstedelse etter tillatelse fra tilsynsmyndighetene. Det må være full fleksibilitet i utbetaling av rente slik at manglende betaling ikke innebærer mislighold fra institusjonens side. Fondsobligasjonene med påløpte renter skal kunne skrives ned midlertidig eller permanent, eller bli konvertert til ren kjernekapital dersom den rene kjernekapitaldekningen blir lavere enn 5,125 prosent eller et høyere nivå hvis dette er angitt i låneavtalen. Det vil også komme regler om nedskrivning eller konvertering med krisehåndteringsdirektivet (Recovery and Resolution Directive) som skal tre i kraft 1. januar 2015. Nedskrivning eller konvertering etter krisehåndteringsregelverket skal skje dersom myndighetene vurderer at dette er nødvendig for å sikre tilstrekkelig økonomisk grunnlag for videre drift ("at the point of non-viability"). Tekniske standarder vil gi mer detaljerte regler om annen kjernekapital (blant annet hva som regnes som incitament til innløsning, egenskaper ved instrumentene som kan hindre rekapitalisering, oppskrivningsmekanisme og hva som regnes som indirekte finansiering ved kjøp av ansvarlig kapital). Noen av standardene gjelder flere typer kapitalinstrumenter, f.eks. gjelder standarden om hva som regnes som incitament til innløsning også for ansvarlig lånekapital.

Gjeldende rett

Egenskapene til instrumentene som kvalifiserer som annen kjernekapital (fondsobligasjoner) er beskrevet i beregningsforskriften § 3a.

Finanstilsynets vurdering

De viktigste endringene i kravene til fondsobligasjonene er at instrumentene ikke kan ha incitamenter til innløsning og at institusjonen må ha en ubetinget rett til å la være å utbetale rente. Det kan heller ikke være noen bindinger mellom utbyttebetaling til aksjonærene og rentebetaling, for eksempel plikt til utbetaling av rente ved utdeling av utbytte. Reglene for nedskrivning, oppskrivning og konvertering blir strengere, og instrumentene må dermed ha større evne til å ta tap. Reglene om oppskrivning som kommer i tekniske standarder er tatt inn i forskrift om ansvarlig kapital § 5 femte ledd bokstav c-e.

De fleste fondsobligasjoner utstedt av norske institusjoner før 2012 har incitamenter til innløsning som ikke er forenlig med de nye kravene. Finanstilsynet foreslår overgangsbestemmelser for disse instrumentene (se punkt 2.3.1).

Fondsobligasjonene som godkjennes som kjernekapital etter CRD IV vil ha egenskaper som gjør at de vil bli definert som egenkapital regnskapsmessig under IFRS, mens de balanseføres som gjeld under gjeldende regelverk.

2.3.1 Nasjonale valg – overgangsregler

Artikkel 484 i forordningen gir medlemslandene adgang til å tillate gradvis utfasing av fondsobligasjonskapital og ansvarlig lånekapital tatt opp før 31. desember 2011 som ikke oppfyller nye krav. Maksimum 80 prosent av beholdningen av slik kapital per 31. desember 2012 kan regnes med frem til 31. desember 2014. Kvotene reduseres med 10 prosentpoeng for hvert etterfølgende år til og med 2021.

Overgangsregelen foreslås innført slik at utslagene ikke blir for store for institusjonene før institusjonene får erstattet de gamle instrumentene med instrumenter som oppfyller nye krav. Finanstilsynet foreslår å utnytte overgangsregelen fullt ut siden også en maksimal utnyttelse gir rask nok utfasing av gamle instrumenter. Overgangsbestemmelsen er gitt i forskrift om ansvarlig kapital.

Som eksempelet nedenfor viser gir innfrielse av fondsobligasjonskapital og ansvarlig lånekapital ledige kvoter av fondsobligasjonskapital og ansvarlig lånekapital, slik at gjenværende instrumenter

kan medregnes i større grad. Overskytende fondsobligasjonskapital kan telle med som tilleggskapital dersom det blir ledig kvote i tilleggskapitalen.

Eksempel

Et foretak som har 100 MNOK av både fondsobligasjoner og ansvarlige lån per 31. desember 2012, kan telle med 80 MNOK av begge typer kapital i 2014. Dersom institusjonen innfrir MNOK 50 av den ansvarlige lånekapitalen i 2014, blir det en "ledig kvote" på MNOK 30 i tilleggskapitalen (MNOK 80 i kvote minus innfrielse på MNOK 50) slik at gjenværende ansvarlig lånekapital på MNOK 50 kan medregnes fullt ut. Foretaket kan telle med de MNOK 20 overskytende i fondsobligasjoner som tilleggskapital (det er utstedt MNOK 100, men kvoten er bare MNOK 80) slik at institusjonen får utnyttet deler av ledig kvote i tilleggskapitalen. Tellende annen godkjent kjernekapital i 2014 blir da MNOK 80 og tellende tilleggskapital MNOK 70, etter innfrielse av MNOK 50 i ansvarlig lånekapital. I 2015 blir kvoten redusert til MNOK 70 for både annen godkjent kjernekapital og tilleggskapital. Tellende kapital blir da MNOK 70 for begge typer kapitalinstrumenter.

Artikkel 482 i forordningen gir mulighet til å la statlige innskudd av fondsobligasjonskapital telle fullt ut som annen godkjent kjernekapital frem til 31. desember 2017. Overgangsregelen foreslås innført siden det fortsatt er banker som har fondsobligasjonslån fra Statens finansfond og slike fondsobligasjoner ikke omfattes av de øvrige overgangsreglene. Overgangsbestemmelsen er gitt i forskrift om ansvarlig kapital.

2.4 Tilleggskapital

Forordningen artikkel 62 til 65, 71 og overgangsordninger artikkel 484 til 488 og 490 til 491

EØS-rett

Som for fondsobligasjoner skjerpes kravene til kapitalen som kan inngå i tilleggskapitalen. Instrumentene kan ikke ha incitamenter til innløsning og det vil bli strengere krav til tapsmekanisme. Instrumentene med tillegg for påløpte renter skal på samme måte som for fondsobligasjonene kunne kreves fullstendig og permanent nedskrevet eller konvertert til ren kjernekapital ved "point of non-viability" – situasjonen der myndighetene mener det er nødvendig at kapitalinstrumentene tar tap for å sikre tilstrekkelig økonomisk grunnlag for videre drift. Nærmere regler om tapsmekanismen og "point of non-viability" kommer med krisehåndteringsdirektivet (Recovery and Resolution Directive) som er ventet gjennomført i 2015.

Gjeldende rett

Kapitalen som kvalifiserer som tilleggskapital er beskrevet i beregningsforskriften § 4. Nedsetting av ansvarlig lånekapital er regulert i banksikringsloven § 3-6.

Finanstilsynets vurdering

Eksisterende ansvarlige lån inneholder i stor grad incitamenter til innløsning, og vil ikke kvalifisere som tilleggskapital under CRD IV. Det blir bare én kategori ansvarlig lån som kan ha fast løpetid på minst fem år. Urealiserte gevinster som hittil har vært inkludert med 45 prosent i tilleggskapitalen vil ved bortfall av regulatoriske filtre (se punkt 2.5) ikke lenger være en del av tilleggskapitalen, men i stedet inkluderes 100 prosent i ren kjernekapital. Behandlingen av urealiserte gevinster er for tiden under vurdering, se avsnitt 2.5.2. Følgende poster vil kunne inkluderes i tilleggskapitalen:

1. Ansvarlig lånekapital
2. Andre instrumenter som oppfyller kravene til tilleggskapital med eventuelle tilhørende overkursfond
3. Differansen mellom nedskrivninger og forventet tapt beløp etter IRB-metode begrenset til 0,6 prosent av beregningsgrunnlaget.

Etter forordningen kan tapsnedskrivninger for foreløpig uidentifiserte framtidige tap ("generelle kredittrisikojusteringer") før skatteeffekter inkluderes i tilleggskapitalen med inntil 1,25 prosent av beregningsgrunnlaget for standardmetodebanker. Finanstilsynet vurderer det slik at institusjonene ikke har noen tapsnedskrivninger som kan innregnes som generelle kredittrisikojusteringer med dagens

regnskapsregelverk. Med fremtidige endringer i tapsavsetningsreglene i regnskapsregelverket (IFRS 9) kan det være behov for å foreta en ny vurdering. Endringene i tapsavsetningsreglene (IFRS 9) forventes imidlertid tidligst satt i kraft fra 2017.

2.4.1 Nasjonale valg – behov for overgangsordninger

Det foreslås overgangsbestemmelse for utfasing av ansvarlige lån tatt opp etter gamle regler på lik linje med overgangsbestemmelsen for fondsobligasjoner (se avsnitt 2.3.4). Overgangsbestemmelsen er gitt i forskrift om ansvarlig kapital.

2.5 Fradragsregler og regulatoriske filtre

Forordningen artikkel 32 til 35 om regulatoriske filtre, artikkel 36 til 49 om fradragsregler i ren kjernekapital, artikkel 56 til 60 om fradragsregler i hybridkapital og artikkel 66 til 70 om fradragsregler i tilleggskapital. Overgangsordninger i artikkel 467 til 482.

EØS-rett

Frdragene er endret både med hensyn til hvordan de beregnes og hvor de trekkes fra. De største frdragene vil nå komme i ren kjernekapital, og frdragene for ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner vil bli tatt i den kapitaltypen de er plassert i. Videre vil man også måtte ta hensyn til indirekte og syntetisk eie av egne aksjer eller egenkapitalbevis og indirekte og syntetiske plasseringer i andre finansinstitusjoner. Dette kan for eksempel være eksponeringer gjennom fond og indekser eller inngåtte avtaler som kan innebære forpliktelser til å kjøpe egne aksjer/egenkapitalbevis. Oppdelingen med halve frdraget i kjernekapitalen og halve frdraget i tilleggskapitalen gjelder ikke lenger. Tekniske standarder skal gi nærmere regler om beregning av frdragene.

Når det gjelder plasseringer i andre finansinstitusjoner (kryssseierfrdragene) vil det bli en høyere terskel for frdrag enn etter gjeldende norsk regelverk. Etter gjeldende regelverk skal plasseringer på over 2 prosent av mottakende institusjons ansvarlige kapital og plasseringer på inntil 2 prosent som til sammen utgjør mer enn 10 prosent av foretakets egen ansvarlige kapital komme til frdrag. Grensen for eierandel som skal trekkes fra etter det nye regelverket beregnes som foretakets andel av aksjekapitalen eller som andel av summen av eierandelskapitalen og grunnfondskapitalen for sparebanker. Det skilles mellom eierandeler over og under 10 prosent. Det skal som hovedregel gjøres frdrag for ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner hvis eierandelen er over 10 prosent. Foretaket behøver imidlertid ikke gjøre frdrag for slike eierandeler så lenge de utgjør 10 prosent eller mindre av foretakets egen rene kjernekapital. Plasseringer av ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner hvor institusjonens eierandel er 10 prosent eller lavere, skal komme til frdrag dersom innskuddene av ansvarlig kapital til sammen overstiger 10 prosent av institusjonens egen rene kjernekapital. Foretaket kan la være å gjøre frdrag for utsatt skattefordel som kommer av midlertidige forskjeller som utgjør 10 prosent eller mindre av ren kjernekapital. Unntakene for frdrag for eierandeler over 10 prosent og utsatt skattefordel kan imidlertid til sammen ikke utgjøre mer enn 17,65 prosent av foretakets rene kjernekapital etter frdrag. Beløpet som ikke trekkes fra kapitalen, skal inngå i beregningsgrunnlaget med en risikovekt på 250 prosent.

Regulatoriske filtre er justeringer av regnskapsstørrelser i kapitalsammenheng slik at visse urealiserte gevinster trekkes ut av kjernekapitalen og i stedet medregnes med 45 prosent i tilleggskapitalen mens visse urealiserte gevinster og tap nøytraliseres. Mange av disse oppheves med CRD IV. Justeringen for urealiserte gevinster og tap på sikringsinstrumenter ved kontantstrømsikring, som skal nøytralisere en skjevhet i regnskapsføringen slik at bare verdiendringene på den ene delen av sikringsforretningen føres i regnskapet, videreføres. Det samme gjelder justeringen for urealiserte gevinster og tap som følge av endring i virkelig verdi av egen gjeld (inkludert derivatforpliktelser) som skyldes endring i institusjonens egen kredittverdighet. Det er satt ned en arbeidsgruppe som skal vurdere urealiserte gevinster og tap i ansvarlig kapital, se omtale i punkt 2.5.2. Ytterligere verdjusteringer (additional value adjustments) er en ny justering der overvurdering av alle eiendeler målt til virkelig verdi skal trekkes fra ren kjernekapital.

Gjeldende rett

Justeringer av urealiserte gevinster og tap knyttet til IFRS (regulatoriske filtre) følger av beregningsforskriften §§ 7 og 8. Det er i gjeldende rett en rekke regulatoriske filtre som gjør at det for

visse eiendeler etableres en buffer i forhold til fall i virkelige verdier og slik at svingninger i kjernekapitalen glattes ut. Urealiserte tap og gevinster på utlån, sertifikater og obligasjoner klassifisert som tilgjengelig for salg innregnes ikke i kjernekapitalen. Urealiserte gevinster på aksjer, andeler og egenkapitalbevis klassifisert som tilgjengelig for salg og på investeringseiendommer og varige driftsmidler kan ikke regnes med i kjernekapitalen, men kan telle med 45 prosent i tilleggskapitalen. Fradragsposter i ansvarlig kapital er gitt i beregningsforskriften § 7. Poster i balansen som en institusjon ikke kan realisere i en krisesituasjon, som goodwill og utsatt skattefordel, trekkes fra i kjernekapitalen. For plasseringer i andre finansinstitusjoner er det egne fradragsregler.

Finanstilsynets vurdering

Det at de fleste av IFRS-filtrene kan bli fjernet gjør at urealiserte gevinster og tap regnes med i den rene kjernekapitalen. Dette kan gjøre ren kjernekapitaldekning noe mer volatil enn tidligere, men vil trolig ikke gi store utslag for norske institusjoner. Fradragsreglene vil inkludere flere fradragsposter i den rene kjernekapitalen enn etter gjeldende regelverk. Ettersom poster som goodwill, utsatt skattefordel og overfinansiering av pensjonsforpliktelser allerede trekkes fra i norsk regelverk vil disse endringene trolig heller ikke få store konsekvenser for norske institusjoner.

For mange norske institusjoner vil endringene i reglene om fradrag for krysseie innebære en lemping. Institusjonene får en høyere grense for fradrag for eierandeler i andre finansinstitusjoner og får også mulighet til å unnta utsatt skattefordel som skyldes midlertidige forskjeller mellom regnskapsmessig og skattemessig resultat (som blant annet følger av ulik tidfesting av gevinster og tap på finansielle instrumenter) og eierandeler i andre finansinstitusjoner fra fradrag innenfor fastsatte grenser. Det presiseres at fremførbart underskudd ikke inngår i midlertidige forskjeller. For noen institusjoner som omfattes av krysseiefradrag kan reglene likevel bli strengere ved at innskudd av ren kjernekapital trekkes fra den rene kjernekapitalen. Institusjonene vil også lettere få fradrag for innskudd av ansvarlig kapital ved summering av kapitalinnskuddene under eierandelsgrensen på 10 prosent siden en større andel av kapitalplasseringene vil være i denne gruppen med mindre plasseringer.

Forventet tap som overstiger nedskrivningene for IRB-institusjoner, som etter gjeldende regler trekkes fra med 50 prosent i kjernekapitalen og 50 prosent i tilleggskapitalen, skal i sin helhet trekkes fra ren kjernekapital. Nedskrivninger som overstiger forventet tap kan inngå i tilleggskapitalen (se punkt 2.4).

Vesentlige investeringer og utsatt skattefordel som ikke er trukket fra i ansvarlig kapital skal inngå i beregningsgrunnlaget med risikovekt på 250 prosent. Dermed har endringer i kapitalfradrag også konsekvenser for beregningsgrunnlaget. Mindre strenge fradragsregler gir høyere beregningsgrunnlag.

2.5.1 Nasjonale valg – fradrag for eierandeler i forsikring

Nasjonale myndigheter kan tillate at det ikke gjøres fradrag for eierandeler over 10 prosent i forsikringsselskap som inngår i beregning etter en av metodene i konglomeratdirektivet. Dette har også tidligere vært et nasjonalt valg som er gjennomført i norsk regelverk. En begrunnelse for ikke å kreve fradrag for eierandeler i forsikring er at forsikringsselskapene ved konsolidering også konsolideres inn etter bankregler. Det vises derfor en kapitaldekning for finanskonsernene etter bankreglene hvor forsikringsselskapenes engasjementer er med. Ved beregningen etter konglomeratdirektivet, vil det bare fremgå om den finansielle gruppen har nok ansvarlig kapital, men uten noe felles mål på soliditeten for hele gruppen.

Når Solvens II trer i kraft i 2016 vil ikke forsikringsselskapene bli underlagt bankkrav på selskapsnivå, og det blir antakelig ikke aktuelt å kreve dette på konsolidert basis som i gjeldende regelverk. Dagens praksis kan videreføres i 2014 og 2015.

Finanstilsynet har undersøkt med andre nordiske land hvordan de vil gjennomføre det nasjonale valget om fradrag for eierandeler i forsikringsselskap som inngår ved beregningen etter konglomeratdirektivet. Ingen av landene har tatt endelig stilling til om de vil kreve fradrag for eierandeler i forsikringsselskap. Finansinspektionen i Sverige opplyser at fradragsreglene for eierandeler i selskaper i finansiell sektor vil gjelde, og at de antakelig ikke vil åpne for unntak for eierandeler i forsikringsselskap. Danske og finske tilsynsmyndigheter svarer at de antakelig vil benytte adgangen til ikke å kreve fradrag.

Valget om fradrag for eierandeler i forsikringsselskap, vil ha betydning for den rene kjernekapitaldekningen som finanskonsernene i ulike land viser etter bankreglene. Det vurderes derfor som hensiktsmessig å vente med å ta endelig stilling til det nasjonale valget til det er klart hvordan gjennomføringen blir i de andre nordiske landene. Samtidig ønsker Finanstilsynet å kunne fortsette å konsolidere forsikringsselskap etter bankreglene, slik utsettelsen av tidspunktet for gjennomføring av Solvens II gir mulighet for. Det foreslås derfor inntil videre å forlenge gjeldende praksis, slik at det ikke gjøres fradrag for eierandeler i forsikring, men at forsikringsselskapenes engasjementer isteden inngår ved beregningen av den rene kjernekapitaldekningen, kjernekapitaldekningen og kapitaldekningen etter bankregler på konsolidert basis.

Bestemmelsen om det nasjonale valget er gitt i forskrift om ansvarlig kapital § 8 annet ledd bokstav c).

2.5.2 Nasjonale valg – overgangsregler

Forordningen artikkel 467 til 468 og 481

Det er nedsatt en arbeidsgruppe i EBA som skal vurdere behandlingen av urealiserte gevinster målt til virkelig verdi (beskrevet i forordningen artikkel 80 (4)). I påvente av eventuelle nye regler på området er det en overgangsregel som sier at urealiserte gevinster som trekkes ut i dagens regelverk, og som ikke omfattes av de to gjenværende filterne, skal trekkes ut av ren kjernekapital i sin helhet i 2014 (forordningen artikkel 468). Dette gjelder urealiserte gevinster på finansielle instrumenter klassifisert som tilgjengelig for salg, investeringseiendom og varige driftsmidler. Fra 2015 er det anledning til å inkludere de urealiserte gevinstene hvis de urealiserte tapene trekkes fra. Artikkel 481 åpner opp for å inkludere 80 prosent av de tilleggene som er inkludert i tilleggskapitalen etter gjeldende regelverk i 2014. Finanstilsynet foreslår derfor å inkludere 36 prosent av de urealiserte gevinstene i tilleggskapitalen i 2014 (80 prosent multiplisert med 45 prosent tillegg etter dagens regelverk). Det foreslås videre at urealiserte tap på utlån, sertifikater og obligasjoner klassifisert som tilgjengelig for salg ikke lenger nøytraliseres, men at urealiserte gevinster på slike engasjementer inkluderes med 36 prosent i tilleggskapitalen. Finanstilsynet ser det som hensiktsmessig å gjennomføre overgangsregelen, da den vil gi en mer gradvis overgang til nye regler. Overgangsbestemmelsene er gitt i forskrift om ansvarlig kapital. For endringer i fradrag hvor det oppstår forskjeller i forhold til gjeldende regler er det ikke vurdert som nødvendig å benytte seg av mulighet for overgangsregler.

3 Kapitalkrav i pilar 1

CRD IV introduserer minstekrav til ren kjernekapital og kjernekapital på hhv. 4,5 og 6 prosent av beregningsgrunnlaget, i tillegg til at minstekravet på 8 prosent ansvarlig kapital videreføres, jf. forordningen artikkel 92. Beregningsgrunnlaget skal i tillegg til kredittrisiko, operasjonell risiko og markedsrisiko omfatte "credit valuation adjustment risk" som skal avdekke risikoen for svekket kredittverdighet hos motparten. Minstekravene er allerede inkludert i finansieringsvirksomhetsloven og verdipapirhandelloven. I dette kapitlet gjennomgås de viktigste endringene i beregningsgrunnlaget og de nasjonale valgene.

3.1 Kredittrisiko

Kredittrisiko – utlån til små og mellomstore bedrifter

Forordningen artikkel 501

Kapitalkravet for små og mellomstore bedrifter (SMB) reduseres med en faktor som tilsvarer bevaringsbufferens andel av minstekravet og bevaringsbufferen ($2,5 / (8 + 2,5) = 23,8$ prosent). Bakgrunnen for bestemmelsen er frykt for kredittørke for et segment som i stor grad er avhengig av bankvesenet for finansiering, jf. punkt 44 i fortalen til forordningen. Definisjonen av SMB følger av en anbefaling fra Kommisjonen¹⁴ som bl.a. angir en øvre grense for omsetning på 50 mill. euro¹⁵.

¹⁴ Recommendation 2003/361/EC concerning the definition of micro, small and medium-sized enterprises

¹⁵ Anbefalingen gir også grenser på 250 ansatte og balanse på 43 mill. euro, men disse er eksplisitt unntatt fra definisjonen her.

Samlede utlån (konsolidert hos både institusjon og motpart) kan ikke overstige 1,5 mill. euro, men denne grensen gjelder ikke lån med pantestikkerhet i bolig. Bestemmelsen er formulert som en ikke-tidsbegrenset overgangsbestemmelse. Basert på rapport fra EBA med analyse av utlånstrender, risiko og kapitalkrav for små og mellomstore bedrifter skal Kommisjonen innen tre år rapportere til Parlamentet og Rådet og evt. fremme forslag om videreføring.

Finanstilsynet vurderte risikoen ved utlån til små og mellomstore bedrifter ved gjennomføringen av Basel II, som åpnet for å kategorisere denne type engasjement som massemarked med redusert risikovekt og konkluderte med at lav risikovekt for denne typen engasjementer var svakt underbygget. Finanstilsynet har nylig gjennomført en nærmere analyse av næringsporteføljen i mindre banker ved bruk av SEBRA-modellen. Analysene, omtalt i Finansielle utviklingstrekk 2013 (s. 70 ff.), viste at mindre aksjeselskaper i gjennomsnitt har høyere risiko enn større selskaper, både målt med misligholdssannsynlighet og som andel med negativ egenkapital i regnskapene. EBA vurderte i 2012 risikoen ved utlån til små og mellomstore bedrifter og konkluderte med at det ikke var grunnlag for reduserte kapitalkrav. Definisjonen av små og mellomstore foretak i den nevnte anbefalingen er svært vid for norske forhold. Ettersom bestemmelsen vil gi betydelige reduksjoner i kapitalkravet uten noen soliditetsmessig begrunnelse og begrunnelsen i fortalen ikke er relevant for norske forhold, foreslår Finanstilsynet ikke å gjennomføre denne bestemmelsen.

3.1.1 Kredittrisiko – standardmetoden

Forordningen del 3, tittel II, kap. 2

Bestemmelsene om kredittrisiko etter standardmetoden viderefører i all hovedsak gjeldende regelverk med noen viktige unntak:

Engasjementer med (*sentralbank i*) *medlemstat* i annen EØS-valuta enn statens egen kan fram til utgangen av 2017 vektas som engasjementer i statens egen valuta (altså 0 prosent). Ratingbasert risikovekt¹⁶ tilsvarende gjeldende regelverk (§ 5-1 (1) i kapitalkravsforskriften) innføres gradvis med 20 prosent av aktuell vekt i 2018 og 50 prosent i 2019 (forordningen artikkel 114 (5 og 6)). *Overgangsbestemmelsen foreslås gjennomført ved et tillegg i kapitalkravsforskriften § 49-2.*

Tidligere kapitalkravsdirektiv åpner for at engasjementer med institusjoner kan vektas ut fra egen eller statens rating. I norsk regelverk er det bare åpnet for risikovekting basert på statens rating. Ifølge forordningen skal engasjementer med *ratede institusjoner* risikovektes ut fra egen rating, mens engasjementer med *uratede* institusjoner skal vektas ut fra statens rating, jf. forordningen artikkel 119-121. Sammenhengen mellom rating og risikovekting gis i Tabell 2. Ettersom interbanklån i all hovedsak gis med kortere løpetid enn 3 måneder er disse vektene mest relevante for ratede institusjoner. Dersom det foreligger en kortsiktig rating som gir lavere risikovekt enn Tabell 2 for engasjementer med løpetid inntil 3 måneder skal den lavere vekten benyttes. Øvrige bestemmelser, som at engasjementer med gjenstående løpetid inntil 3 måneder i debtors valuta finansiert med innlån i samme valuta kan få risikovekt tilsvarende én kategori mindre gunstig enn medlemsstaten (eller land utenfor EØS med tilsvarende regulering), men ikke lavere enn 20 prosent videreføres (jf. forordningen artikkel 119(2)). *Bestemmelsen foreslås gjennomført ved et tillegg i kapitalkravsforskriften § 5-6(1).*

Bestemmelsene om engasjementer med *lokale og regionale myndigheter* videreføres, men det presiseres at engasjementer med lokale og regionale myndigheter i medlemsland skal vektas 20 prosent dersom de er både finansiert og utstedt i hjemlig valuta og dersom myndigheten ikke kvalifiserer til vekting som staten. 20 prosent risikovekt for engasjementer med norske kommuner og fylkeskommuner kan dermed videreføres uavhengig av kommunens rating.

Engasjementer med *offentlige foretak* risikovektes ut fra statens eller egen rating som for institusjoner (se Tabell 2), med unntak av kortsiktige engasjementer (under 3 måneder) som vektas 20 prosent. Engasjementene kan (unntaksvis) tilordnes samme risikovekt som stat eller lokal/regional myndighet dersom det foreligger garanti fra myndigheten. Definisjonen gitt i forordningen artikkel 4 (8) begrenser "offentlige foretak" til ikke-kommersielle foretak som er ansvarlige overfor, men ikke

¹⁶ Ratingbyråenes klasser tilordnes 6 risikoklasser som igjen tilordnes risikovekter. I påvente av teknisk standard, jf. forordningen artikkel 136(1), benyttes CEBS' (EBAs forgjenger) skala fra 2006.

nødvendigvis eid av, sentrale, regionale eller lokale myndigheter. Finanstilsynet legger til grunn at norske foretak som omfattes av denne definisjonen også må ha garanti fra offentlig myndighet og kvalifisere for dennes risikovekt. Helseforetakene, hvor staten har et ubegrenset ansvar, omfattes av definisjonen, mens statlige aksjeselskap som Avinor skal risikovektes som vanlige foretak. Kapitalkravsforskriften § 5-3 1., 3. og 4. ledd er i tråd med bestemmelsene om hhv. norske foretak med stats-/kommunegaranti, foretak i andre EØS land og i land utenfor EØS, mens 2. ledd som gir 10 prosent-vekt for statsforetakslån tatt opp før 1. januar 2003 foreslås opphevet.

Multilaterale utviklingsbanker som ikke er oppgitt med 0-vekt skal risikovektes som institusjoner, men uten spesialbehandling av kortsiktige engasjementer. Dette innebærer at uratede utviklingsbanker ikke automatisk vektes 50 prosent som etter gjeldende regelverk. Kapitalkravsforskriften § 5-4 foreslås endret slik at 1. ledd henviser til behandlingen av institusjoner, mens lista over institusjoner som er å regne som utviklingsbanker, men som ikke har 0-vekt tas inn i 2. ledd.

EFSF og øvrige "EU-krisefond" er tatt inn på lista over 0-vektede organisasjoner, jf. forordningen artikkel 113. Disse organisasjonene foreslås inkludert i kapitalkravsforskriften § 5-5.

Kriteriene for *massemarkeds kategorisering* i forordningen artikkel 123 begrenser ikke hvor stor andel av institusjonens samlede massemarkedsengasjementer en enkelt motpart kan stå for. Finanstilsynet foreslår imidlertid å opprettholde grensen på 0,2 prosent og krav om styregodkjente retningslinjer for diversifisering (jf. kapitalkravsforskriften § 5-8 (2d og -f)) som operasjonelle kriterier for at engasjementene skal kunne betraktes som "et stort antall engasjementer med lignende egenskaper slik at risikoen er betydelig redusert" (jf. artikkel 123 (b)). Bestemmelsene om massemarked i kapitalkravsforskriften § 5-8 foreslås videreført.

Definisjonen av *høyrisikoengasjementer* i forordningen artikkel 128 omfatter nå også kriterier for å vurdere hva som er høyrisikoengasjementer, hvor både selve tapsrisikoen og muligheten til å vurdere tapsrisikoen skal vurderes.

Kriteriet for når et engasjement anses som forfalt harmoniseres med misligholdsdefinisjon etter IRB (jf. forordningen artikkel 127 med henvisning til artikkel 178). Bestemmelsen foreslås gjennomført ved at referansen til 90 dagers betalingsmislighold i kapitalkravsforskriften § 5-11 suppleres med en henvisning til bestemmelsen om mislighold etter IRB (§ 10-1).

Reglene om *transaksjoner med regress* er endret slik at factoring og fakturabelåningsfasiliteter er satt opp som eksempler på transaksjoner med regress som skal ha konverteringsfaktor 100 prosent, jf. forordningen, annek I. Endringen foreslås gjennomført i kapitalkravsforskriften § 6-1. Dersom endringen innebærer at all ubenyttet ramme av fasiliteter for fakturabelåning (fordringsdiskontering) skal ha konverteringsfaktor 100 prosent, vil den innebære økte kapitalkrav for factoringvirksomhet. Finanstilsynet vil undersøke rekkevidden av bestemmelsen, herunder om konverteringsfaktoren kan settes til null dersom vilkårene i avtalene om fordringsdiskontering tilfredsstillende kravene i § 6-1 (10).

Finanstilsynet foreslår videre en presisering i § 6-1 annet ledd slik at det fremgår at også ugjenkallelige betalingsgarantier etter rembursregler (standby remburs) skal ha konverteringsfaktor 100 prosent.

Engasjementer med *pantesikkerhet i bolig- eller næringseiendom* er omtalt under nasjonale valg (punkt 3.1.2).

Tabell 2: Ratingbaserte risikovekter (jf. fotnote 16)

Risikoklasse	1	2	3	4	5	6
Institusjoner, lokale og regionale myndigheter og off. eide foretak	20 %	50 %	50 %	100 %	100 %	150 %
Institusjoner, løpetid inntil 3 mnd.	20 %	20 %	20 %	50 %	50 %	150 %
Uratede institusjoner og off. eide foretak (ut fra statens rating)	20 %	50 %	100 %	100 %	100 %	150 %

3.1.2 Kredittrisiko standardmetoden – nasjonale valg

Unntak fra kapitalkrav for konserninterne fordringer

Forordningen artikkel 113 (6)

Nasjonale myndigheter kan tillate at en institusjons engasjementer med morselskap, datterselskap, søsterselskap og foretak som er underlagt felles ledelse med institusjonen og som ikke er en del av mottakende institusjons ansvarlige kapital, unntas fra kapitalkrav. Tillatelse kan gis dersom det ikke er noen gjeldende eller forutsette materielle eller juridiske hindringer for en omgående overførsel av ansvarlig kapital eller tilbakebetaling av gjeld fra låntaker til långiver.

Bestemmelsen ble vurdert ved gjennomføring av Basel II, men ble ikke gjennomført. Finansieringsvirksomhetsloven § 2a-8 tredje ledd vil være til hinder for en omgående overførsel av kapital fra datterselskap til morselskap som ikke gjelder tilbakebetaling, siden større utbytter og konsernbidrag for å sikre soliditeten i et konsernselskap eller konsernet krever tillatelse etter denne bestemmelsen.

Pant i bolig

Forordningen artikkel 124-125

Nasjonale myndigheter skal (minst) årlig vurdere om risikovekten på 35 prosent er tilstrekkelig og kan sette høyere risikovekt eller strengere kriterier, for eksempel strengere krav til belåningsgrad¹⁷ enn 80 prosent. Risikovekter og kriterier skal gjelde alle lån sikret med pant i eiendom i det aktuelle landet, uavhengig av långivers hjemland. Myndighetenes vurderinger skal baseres på tapserfaringer – institusjonene er pålagt å rapportere tapene innen aktuelle markedssegmenter etter bestemt format, jf. artikkel 101 – en framoverskuende vurdering av boligmarkedet og hensynet til finansiell stabilitet. EBA skal konsulteres vedrørende endringer.

Finanstilsynet legger til grunn at forordningen ikke hindrer differensierte krav til belåningsgrad slik at 60 prosent kan opprettholdes som øvre grense fritidseiendommer. *Kapitalkravsforskriften § 5-9 foreslås endret slik at andre lands risikovekter anerkjennes for norske bankers virksomhet i utlandet.*

Pant i næringsseiendom

Forordningen artikkel 124, 126

Lån med pant i næringsseiendom skal vektet 50 prosent dersom eiendommens verdi ikke avhenger av låntakers betalingsevne og vice versa. Kravet om uavhengighet kan fravikes dersom samlede tap på lån med pant i næringsseiendom ikke overstiger 0,5 prosent av utestående volum og samlede tap på slike utlån med LTV inntil 50 prosent ikke overstiger 0,3 prosent av volumet. Nasjonale myndigheter skal (minst) årlig vurdere om risikovekten på 50 prosent er tilstrekkelig og kan sette høyere risikovekt eller strengere kriterier, for eksempel strengere krav til belåningsgrad enn 50 prosent (eller 60 prosent dersom belåningsgraden er beregnet utfra lånetakst). Risikovekter og kriterier skal gjelde alle lån sikret med pant i eiendom i det aktuelle landet, uavhengig av långivers hjemland. Myndighetenes vurderinger skal baseres på tapserfaringer – institusjonene er pålagt å rapportere tapene innen aktuelle markedssegmenter etter bestemt format, jf. artikkel 101 – en framoverskuende vurdering av markedet for næringsseiendom og hensynet til finansiell stabilitet. EBA skal konsulteres vedrørende endringer.

Rundt 1/3 av bankenes utlån til næringslivet er til næringsseiendom, noe som gjør dem ekstra sårbare overfor negativ utvikling i denne sektoren. Tapene på utlån til dette segmentet har vært lave de siste årene, men kan erfaringsmessig bli svært høye i nedgangstider. I perioden 1988-92 hadde bankene betydelig høyere tap på utlån til næringsseiendom enn på øvrige utlån, og tapene var også relativt høye i 2002-03. Både under bankkrisen og ved konjunkturedganger de senere tiårene har ringvirkningene til resten av økonomien blitt betydelige når husholdningene strammer inn forbruket. Normalt vil husholdningenes konsolidering først føre til et fall i konsumet, som igjen svekker gjeldsbetjeningsevnen for foretakene, særlig for tjenesteytende næringer og næringsseiendom. Boligpriser og gjeld i husholdningene er på rekordhøye nivåer, og det er klare tegn på svakere vekst i

¹⁷ Belåningsgrad skal beregnes med utgangspunkt i markedsverdien eller lånetakst (mortgage lending value) for de landene som har fastsatt kriterier for beregningen av lånetakst, jf. definisjon i CRR artikkel 4, punkt 51

konsumet. Det er også stor usikkerhet knyttet til omsettelighet og verdi på næringsbygg. I en slik situasjon mener Finanstilsynet at det ikke er forsvarlig å redusere risikovektene på utlån til næringseiendom.

Engasjement med institusjon for OMF-foretak

Forordningen artikkel 129(1c) og 496 punkt 2 og 3

Institusjoner som utsteder obligasjoner med fortrinnsrett (OMF-foretak) kan ikke ha engasjementer med institusjoner, unntatt engasjementer med løpetid inntil 100 dager, i en annen risikoklasse¹⁶ enn 1. Dersom nasjonale myndigheter kan dokumentere betydelige konsentrasjonsproblemer kan de tillate at inntil 10 prosent av en institusjons utstedte obligasjoner med fortrinnsrett plasseres i institusjoner i risikoklasse 2. Endringen har sammenheng med at ratede institusjoner etter forordningen skal risikovektes ut fra egen rating (jf. punkt 3.1.1). Dersom det åpnes for institusjoner i risikoklasse 2, må EBA konsulteres. Det er overgangsregler for senior usikrede fordringer mot institusjoner som kvalifiserer til risikovekt 20 prosent i dag, slik at institusjonene kan anses som institusjoner i risikoklasse 1 og fortsatt ha risikovekt 20 prosent for senior usikrede fordringer frem til utgangen av 2014. Med hensyn til engasjementsgrensene følger det av spørsmål og svar til artikkel 68 i annekset VI i 2006/48-direktivet (ID 602), at motpartsrisiko for derivater skal innregnes. Derivatavtaler som utgjør tilleggssikkerhet for obligasjonseierne utover kravet til sikkerhetsmasse, kan holdes utenfor.

Finans Norge har i brev av 29. november 2013 bedt Finanstilsynet ta initiativ til å få bestemmelsen som tillater engasjementer med institusjoner i risikoklasse 2 inn i OMF-forskriften. Det vises til at flere av de norske OMF-foretakene benytter derivatavtaler med banker i betydelig grad for å dekke valutakurs- og renterisiko og at bare 3 av de 17 store europeiske banker som de aktuelle OMF-foretakene benytter som motparter i derivatavtaler vil kvalifisere til risikoklasse 1 etter nye regler. Finans Norge anfører at det vil bli stor konsentrasjon om de nevnte bankene dersom ikke banker i risikoklasse 2 kan benyttes og at reglene om største enkeltengasjement gjør det nødvendig for OMF-foretakene å ha flere motparter. Finans Norge ber videre om at overgangsbestemmelsene benyttes i Norge slik at institusjonene inntil 31. desember 2014 kan innregnes i risikoklasse 1 hvis de tidligere hadde 20 prosent risikovekt etter nasjonale regler.

Finanstilsynet legger til grunn at OMF-foretakene har et betydelig behov for å inngå avtaler for å avdekke valuta- og renterisiko, samtidig som mange institusjoner ikke lenger vil kvalifisere for risikoklasse 1. Når risikovektingen skjer etter ulike metoder avhengig av om institusjonen er ratet eller ikke, vil det i mange tilfeller ikke være større risiko forbundet med engasjementer med banker i risikoklasse 2 enn banker i risikoklasse 1. Finanstilsynet antar at det i tillegg til antallet banker som OMF-foretakene kan inngå avtale med, bør tas hensyn til at ratingen for banker endres oftere enn ratingen for den norske stat. Ved bare å tillate banker i risikoklasse 1, vil kredittforetakene kunne få problemer med å oppfylle kravet til stadig beløpsmessig balanse hvis noen av bankene som kredittforetaket benytter, blir nedgradert til risikoklasse 2 og engasjementene ikke lenger inngår i sikkerhetsmassen. Ved også å tillate risikoklasse 2 innenfor de grenser unntaksregelen åpner for, vil noen av bankene som et OMF-foretak benytter kunne bevege seg mellom risikoklasse 1 og 2 uten at det påvirker sikkerhetsmassen. Finanstilsynet mener opplysningene fra Finans Norge viser mulige konsentrasjonsproblemer for norske OMF-foretak som er avhengig av å avdekke valuta- og renterisiko i derivatmarkedet.

Finanstilsynet har undersøkt med andre nordiske land om de vil tillate at engasjementer med institusjoner i risikoklasse 2 kan utgjøres inntil 10 prosent av en institusjons utstedte obligasjoner med fortrinnsrett. Svenske og danske tilsynsmyndigheter opplyser at de tar sikte på å gjennomføre unntaket, mens finske tilsynsmyndigheter ikke vil åpne for institusjoner i risikoklasse 2 etter denne bestemmelsen.

Finanstilsynet foreslår at det åpnes for at fordringer (eksponeringer) mot institusjoner mv. som kvalifiserer til risikoklasse 2, kan utgjøre inntil 10 prosent av nominell verdi (pålydende) av utestående obligasjoner med fortrinnsrett. Finanstilsynet legger til grunn at alle institusjonene som har risikovekt 20 prosent ihht. kapitalkravsforskriften § 5-6 vil omfattes av overgangsregelen for senior usikrede engasjementer slik at disse fortsatt kan vektes 20 prosent ut 2014. Endringene foreslås gjennomført i §

9 tredje ledd og ny § 22 i forskrift 25. mai 2007 om kredittforetak som utsteder obligasjoner med fortrinnsrett i sikkerhetsmasse og i overgangsbestemmelsene til kapitalkravsforskriften, § 49-2.

3.1.3 Kredittrisiko-IRB

Forordningen, del 3, tittel II, kap. 3

Bestemmelsene om kredittrisiko etter IRB-metode videreføres i all hovedsak med noen unntak:

Korrelasjonsparameteren som inngår i risikovektformelen økes med 25 prosent for store selskap i finansiell sektor og for slike selskap som ikke er under tilsyn, jf. forordningen artikkel 153 (2). Bestemmelsen foreslås tatt inn i kapitalkravsforskriften § 15-1.

For motparter som har høy gjeldsgrad og eiendeler som hovedsakelig tilhører en handelsportefølje, skal estimatet for misligholdssannsynlighet (PD) reflektere en stresset periode for de underliggende eiendelene, jf. forordningen artikkel 180 (1 a)). Bestemmelsen foreslås tatt inn i kapitalkravsforskriften § 12-4.

Institusjoner som benytter avansert IRB-metode kan sette løpetiden (M) for engasjementer med foretak som har konsoliderte salg og eiendeler under 500 millioner euro i henhold til grunnleggende IRB-metode, jf. forordningen artikkel 162 (5). For foretak som ikke er eiendomsutviklingsselskap som hovedsakelig eier og leier ut boligeiendom skal øvre grense for eiendeler være 1 000 millioner euro. Bestemmelsen foreslås tatt inn i kapitalkravsforskriften § 12-7

CRD IV inneholder også bestemmelser om tilsynsmyndighetenes oppfølging av interne modeller, jf. direktivet artikkel 101 (se punkt 12.1).

Finanstilsynet har identifisert enkelte avvik mellom kapitalkravsforskriften og EU-regelverket når det gjelder konverteringsfaktor for poster utenom balansen og foreslår å korrigere dette i kapitalkravsforskriften §§ 12-1 og 12-6. Finanstilsynet vil følge opp dette overfor berørte banker.

LGD-gulv for massemarkedsengasjementer med pant i fast eiendom

Ifølge forordningen artikkel 164 (4) skal gjennomsnittlig EAD-vektet LGD for massemarkedsengasjementer med pantesikkerhet i boligeiendom ikke være lavere enn 10 prosent, mens tilsvarende nedre grense for engasjementer med pantesikkerhet i næringseiendom er 15 prosent. Disse grensene gjelder ikke for engasjementer som er sikret av stat. Den nedre grensen for engasjementer sikret med boligeiendom innebærer at overgangsbestemmelsen i tidligere regelverk videreføres og blir permanent. I gjeldende norsk regelverk er bestemmelsen gjennomført slik at de enkelte LGD-verdiene multipliseres med en felles faktor slik at nedre grense nås på porteføljenivå dersom porteføljegjennomsnittet er for lavt (jf. kapitalkravsforskriften § 49-2 (5)). Den nedre grensen for massemarkedsengasjementer sikret med pant i næringseiendom er ny.

Forordningen artikkel 164 (5) sier at nasjonale myndigheter skal vurdere om disse minimumsverdiene er tilstrekkelige for engasjementer sikret med pant i eiendom i det enkelte land. Disse vurderingene skal foretas årlig eller oftere og skal baseres på data samlet inn ihht. artikkel 101. Myndighetene kan sette høyere minimumsverdier enn 10 og 15 prosent for disse engasjementene.

Økt LGD-gulv (20 prosent) for utlån med pant i boligeiendom er tatt inn i kapitalkravsforskriften § 13-3 (3) med virkning fra 1. januar 2014. Finanstilsynet foreslår å utvide dette leddet med en bestemmelse som anerkjenner andre lands LGD-gulv for utlån med pantesikkerhet i eiendom utenlands.

3.2 Motpartsrisiko

CRD IV innebærer enkelte innstramminger i kapitalkravet for motpartsrisiko. De fleste innstramminger gjelder banker som benytter internmetode til å fastslå engasjementsbeløp (IMM-metode). Ettersom ingen norske institusjoner benytter IMM-metode vil Finanstilsynet foreløpig ikke foreslå å gjennomføre de nye bestemmelsene i norsk regelverk.

CRD IV introduserer også et tilleggskrav som skal dekke risikoen for tap knyttet til endring av virkelig verdi av "over the counter" (OTC) derivater som følge av endret kredittverdighet hos motparten, Credit Valuation Adjustment (CVA). Engasjementer med oppgjørssentraler (CCP'er) ihht. standardene i EMIR, vil være gjenstand for spesielle kapitalkrav.

3.2.1 Kapitalkrav for engasjementer med oppgjørssentraler

Forordningen del 3, avd. II, kap. 6, seksjon 9 og artikkel 107(2)

I CRD IV gjelder særskilte bestemmelser om beregning av kapitalkrav for engasjementer med anerkjente oppgjørssentraler (kvalifiserte sentrale motparter). Anerkjente oppgjørssentraler er definert i forordningen artikkel 4 (88) som sentrale motparter som enten er autorisert etter artikkel 14 i EMIR (se punkt 1.1.5) eller anerkjent av den europeiske verdipapir- og markedstilsynsmyndigheten (ESMA) etter artikkel 25 i EMIR. Det er gitt overgangsregler som innebærer at oppgjørssentraler kan anses som anerkjente i en overgangsperiode.

EØS-rett

Det følger av CRR artikkel 107 (2) at institusjonene skal anvende bestemmelsene i forordningen artikkel 301-311 for handelsengasjementer med oppgjørssentraler og bidrag til deres misligholdsfond. Andre engasjementer med anerkjente oppgjørssentraler skal anses som engasjementer med institusjoner, mens engasjementer med øvrige oppgjørssentraler anses som engasjementer med foretak.

Handelsengasjementer med anerkjente oppgjørssentraler som omfatter derivater, gjenkjøpsavtaler og verdipapirfinansiering skal risikovektes med 2 prosent, jf. forordningen artikkel 306 (1a). Motpartsrisikoen for denne type engasjementer er lav som følge av multilaterale motregningsavtaler og tapsfordelingsmekanismer. Engasjementene skal imidlertid være gjenstand for kapitalkrav for reflektere at de ikke er risikofrie, samt for å sørge for institusjonens engasjementer med oppgjørssentraler er gjenstand for tilfredsstillende risikostyring. Det følger av artikkel 306 (1b) at handelsengasjementer med ikke-ankjente oppgjørssentraler skal risikovektes som engasjementer med foretak.

Det skal i tillegg fastsettes kapitalkrav for engasjementer med oppgjørssentralers misligholdsfond (clearingfond). Fondet benyttes dersom et medlem misligholder og tapene overstiger medlemmets marginer og bidrag til fondet, samt øvrige midler som oppgjørssentralen har til rådighet for å dekke tap ved mislighold. Disse engasjementene vurderes som mer risikable enn handelsengasjementer, og er dermed gjenstand for høyere kapitalkrav. Fastsettelse av kapitalkravet for engasjementer med misligholdsfondet til anerkjente oppgjørssentraler er gitt i forordningen artikkel 308 og vil blant annet avhenge av oppgjørssentralens hypotetiske kapital beregnet i henhold til et tillegg til EMIR (jf. forordningen artikkel 521). En alternativ beregningsmetode som er basert på institusjonens bidrag til misligholdsfondet og som også omfatter handelsengasjementer er gitt i artikkel 310. For ikke anerkjente oppgjørssentraler skal kapitalkravet være 20 prosent høyere enn institusjonens samlede bidrag til misligholdsfondet, inkludert bidrag som ikke er forhåndsfinansiert, jf. artikkel 309.

Transaksjoner der medlemmer av en oppgjørssentral benyttes som mellomledd kan under gitte vilkår betraktes som transaksjoner med oppgjørssentraler, jf. artikkel 305.

Gjeldende rett

Etter gjeldende regelverk er anerkjente oppgjørssentraler definert som institusjoner, jf. kapitalkravsforskriftens § 1-2, bokstav w, nr. 4. Følgelig skal engasjementer med anerkjente oppgjørssentraler risikovektes med 20 prosent etter kapitalkravsforskriftens § 5-6. Det følger imidlertid av unntaket i kapitalkravsforskriftens § 20-4 at engasjementsbeløpet for motpartsrisiko kan settes til 0 for kontrakter som avregnes av anerkjente oppgjørssentraler.

Finanstilsynets vurdering

Ettersom beregningene i forordningen artikkel 308 er basert på et tillegg til EMIR som ikke er gjennomført i norsk rett foreslås artikkelen ikke gjennomført. Finanstilsynet foreslår i stedet å gjennomføre den alternative beregningsmetoden gitt i artikkel 310. Videre gjennomføres artikkel 309 for engasjementer med ikke-ankjente oppgjørssentralers misligholdsfond. Artikkelen foreslås gjennomført i kapitalkravsforskriftens § 20-4. Bestemmelsen gjennomfører også forordningen artikkel 107 (2) om at øvrige engasjementer med anerkjente og øvrige oppgjørssentraler skal risikovektes som hhv. institusjoner og foretak og bestemmelsene i artikkel 305 om risikovekting av transaksjoner hvor medlemmer av anerkjent oppgjørssentral benyttes som mellomledd.

3.2.2 Tilleggskrav for CVA-risiko

Forordningen del 3, tittel VI

EØS-rett

Bestemmelsene om Credit Valuation Adjustment (CVA) skal omfatte derivater både i og utenfor handelsporteføljen, unntatt kredittderivater som reduserer beregningsgrunnlaget for kredittrisiko, jf. forordningen artikkel 382 (1). Tilsynsmyndighetene kan bestemme at tillegget også skal omfatte transaksjoner relatert til verdipapirfinansiering dersom risikoen fra denne type engasjementer anses som betydelig, jf. artikkel 382 (2). Finanstilsynet tolker det som at det skal være en individuell vurdering av tilsynsmyndighetene av hvorvidt verdipapirfinansiering skal inkluderes i CVA-tillegget eller ikke.

Engasjementer med anerkjente sentrale motparter (oppgjørssentraler), ikke-finansielle motparter og pensjonskasser¹⁸ og kommuner og konserninterne transaksjoner kan unntas fra CVA-tillegget på gitte vilkår, jf. forordningen artikkel 382 (3-4).

Oppgjørssentraler må ha autorisasjon etter EMIR eller være godkjent av ESMA (se punkt 3.2.1). Tilsvarende kan transaksjoner hvor medlemmer av slike oppgjørssentraler opptrer som mellomledd unntas.

Ikke-finansielle motparter er definert i EMIR som foretak som ikke er kredittinstitusjon, oppgjørssentral, verdipapirforetak, forsikringsselskap, reassuranseforetak, investeringsfond (UCITS eller AIFMD) eller tjenestepensjonsforetak. Unntaket for ikke-finansielle motparter er betinget av at transaksjonene ikke overstiger grensene for pliktig clearing gitt i Tabell 3.

Unntaket for konserninterne transaksjoner omfatter transaksjoner med morselskaper, datterselskaper og søsterselskaper. Nasjonale myndigheter kan pålegge kapitalkrav for CVA-risiko for konserninterne transaksjoner dersom nasjonal lovgivning krever at deler av virksomheten skal skilles ut i egne foretak.

Tabell 3: Beløpsgrenser for pliktig clearing av OTC-derivater i EMIR

	Hovedstol/nominelt beløp
Kredittderivater	€ 1 milliard
Egenkapitalrelaterte	€ 1 milliard
Renterelaterte	€ 3 milliarder
Valutarelaterte	€ 3 milliarder
Varerelaterte og øvrige OTC derivater	€ 3 milliarder

Engasjementer med kommuner kan unntas dersom de har risikovekt 0 etter standardmetoden for kredittrisiko. Transaksjoner mellom selskaper i samme konsern kan unntas forutsatt at disse er underlagt tilsyn på konsolidert grunnlag.

CVA-tillegget kan beregnes etter avansert metode eller standardisert metode, jf. forordningen hhv. artikkel 383 og 384. Den avanserte metoden er basert på spread-verdier, mens standardmetoden er basert på sjablongverdier. Institusjoner som har tillatelse til både å anvende IMM-metode for motpartsrisiko og VaR-metode for spesifikk renterisiko i handelsporteføljen skal benytte den avanserte metoden. Øvrige institusjoner skal anvende den standardiserte metoden. Kredittbytteavtaler inngått for å avdempe CVA-risiko kan hensyntas i beregningene på gitte vilkår, jf. artikkel 386.

Institusjoner som beregner kapitalkrav for motpartsrisiko etter opprinnelig engasjementsmetode kan, ihht. forordningen artikkel 385, multiplisere kapitalkravet for motpartsrisiko med 10 i stedet for å beregne CVA-tillegg.

Gjeldende rett

Det er ikke kapitalkrav for CVA i gjeldende regelverk.

¹⁸ Unntaket for pensjonskasser er tidsbegrenset frem til 2015

Finanstilsynets vurdering

Bestemmelsene om CVA-tillegg foreslås gjennomført i ny § 20a i kapitalkravsforskriften.

Bestemmelsen om unntak for konserninterne transaksjoner kan gi hjemmel for å pålegge CVA-tillegg for transaksjoner med datterselskap som utsteder OMF, men Finanstilsynet mener dette ikke er nødvendig.

Ettersom ingen norske institusjoner har tillatelse til bruk av både IMM og VaR for spesifikk renterisiko i handelsporteføljen vurderes det som lite hensiktsmessig å gjennomføre bestemmelsene om avansert metode.

3.3 Markedsrisiko

Forordningen, del 3, avd. I, kap. 3 og del 3, avd. IV

Reglene om markedsrisiko ble sist endret som følge av gjennomføringen av direktiv 2010/76/EF (CRD III). Endringene trådte i kraft i 2011. Direktivet gjennomfører "*Revisions to the Basel II market risk framework*" utgitt av Baselkomitéen i juli 2009, som også blir omtalt som Basel 2,5. Bakgrunnen for endringene i markedsrisikoregelverket var svakheter i regelverket som finanskrisen avdekket. Baselkomitéen mener imidlertid Basel 2,5-endringene ikke fullt ut retter opp svakhetene i regelverket og har derfor igangsatt en fullstendig gjennomgang av regelverket¹⁹.

EØS-rett

Bestemmelsene i forordningen omhandler generelle prinsipper for tillatelse til anvendelse av konsoliderte krav, kapitalkrav for posisjonsrisiko, kapitalkrav for valutarisiko, kapitalkrav for varerisiko og bruk av interne modeller for å beregne kapitalkrav. Det er få endringer i reglene for beregning av kapitalkrav for markedsrisiko sammenlignet med tidligere kapitaldekningsdirektiv (49/2006/EF). Endringene består hovedsakelig i hjemler for tekniske standarder og anbefalinger.

Regelverket knyttet til krav til retningslinjer, rutiner og overvåking, samt verdivurdering av handelsporteføljen er gitt i forordningen artikkel 102-106. Artikkel 105 viderefører gjeldende bestemmelser om forsvarlig verdivurdering. Av punkt 10 og 11 i bestemmelsen fremkommer det en rekke verdjusteringer som institusjonene skal vurdere. Av artikkel 34 følger det at institusjonene skal anvende denne bestemmelsen for alle eiendeler verdsatt til virkelig verdi ved beregning av ansvarlig kapital og at eventuelle verdjusteringer skal komme til fradrag i ren kjernekapital. Følgelig er bestemmelsen relevant for både bank- og handelsporteføljen. Kravene til forsvarlig verdivurdering av finansielle instrumenter verdsatt til virkelig verdi skal spesifiseres i en teknisk standard.²⁰

Gjeldende rett

De norske reglene for beregningsgrunnlag for markedsrisiko er i stor grad sammenfallende med bestemmelsene i 49/2006/EF og CRD III.

Bestemmelsene om forsvarlig verdivurdering er gjennomført i kapitalkravsforskriftens § 31-2. Kravene til verdivurdering er senere utdypet i punkt 4 i Finanstilsynets rundskriv 17/2012 - *Krav til retningslinjer og rutiner for posisjoner i handelsporteføljen for kapitaldekningsformål*²¹.

Finanstilsynets vurdering

Finanstilsynet foreslår å gjennomføre reglene om forsvarlig verdivurdering mer detaljert enn i gjeldende regelverk i et nytt tredje ledd i kapitalkravsforskriften § 31-2. Når den tekniske standarden er fastsatt vil Finanstilsynet gi ytterligere veiledning i et rundskriv.

¹⁹ Konsultasjonsdokumentet er tilgjengelig her: <http://www.bis.org/publ/bcbs219.htm>

²⁰ Utkast til RTS er tilgjengelig her: http://www.eba.europa.eu/documents/10180/336425/EBA_CP_2013_28.pdf

²¹ Tilgjengelig her: http://www.finanstilsynet.no/no/Artikkelarkiv/Rundskriv/2012/4_kvartal/Krav-til-retningslinjer-og-rutiner-for-posisjoner-i-handelsportefoljen/

3.4 Operasjonell risiko

Forordningen, del 3, avd. I, kap. 3 og del 3, avd. III

EØS-rett

Det er svært få endringer i reglene for beregning av kapitalkrav for operasjonell risiko.

Det skal utarbeides fire tekniske standarder som skal utfylle forordningen. Disse gjelder: tilsynsmyndighetenes vurdering av AMA-modeller, kombinert bruk av AMA og hhv. basis- eller sjablongmetoden, fastsettelse av relevant inntektsindikator etter basismetoden for institusjoner som ikke benytter IFRS og prinsipper for tilordning av inntekt til ulike forretningsområder i sjablongmetoden.

Gjeldende rett

De norske reglene for beregningsgrunnlag for operasjonell risiko er i svært stor grad sammenfallende med bestemmelsene i 48/2006/EF, men beregningsmetoden Alternative Standardised Approach (ASA) ble ikke gjennomført i Norge.

Finanstilsynets vurdering

Finanstilsynet opprettholder vurderingen fra 2006 om at den alternative standardmetoden (ASA) er lite relevant for Norge og ser ikke noe behov for endringer i kapitalkravsforskriftens bestemmelser om operasjonell risiko, bortsett fra de som gjelder særregler for verdipapirforetak (se punkt 13.3).

3.5 Uvektet kjernekapitalandel

Forordningen del 7 og artikkel 511 og direktivet artikkel og 87 og 98

EØS-rett

Ifølge punkt 94 og 96 i fortalen til forordningen skal uvektet kjernekapitalandel rapporteres og inngå som en del av vurderingen av samlet kapitalbehov under pilar 2 før et minstekrav i pilar 1 introduseres i 2018. Av artikkel 87 i direktivet følger det at institusjonene som en del av sin samlede risiko- og kapitalvurderingsprosess (ICAAP) skal vurdere risikoen for overdreven gjeldsoppbygging. Av artikkel 98 i direktivet følger det at tilsynsmyndigheten som en del av vurderingen av institusjonenes risikoprofil og kapitalbehov (SREP) skal ta hensyn til institusjonenes risiko knyttet til overdreven gjeldsoppbygging. Nivået på uvektet kjernekapitalandel, rapportert i henhold til artikkel 430 i forordningen vil inngå som en måleparameter i disse vurderingene. Rapporteringen vil også danne grunnlag for endelig utforming og kalibrering av pilar 1-kravet. Det følger av artikkel 521 (2) i forordningen at offentliggjøringskravene til uvektet kjernekapitalandel som gitt i artikkel 451 skal gjelde fra 1. januar 2015.

Artikkel 429 angir hvordan uvektet kjernekapitalandel skal beregnes. Uvektet kjernekapitalandel skal utgjøre kjernekapitalens andel av et uvektet eksponeringsmål som skal omfatte eiendelsposter og poster utenom balansen.

Kommisjonen skal etter artikkel 511 innen 31. desember 2016 rapportere til Rådet og Parlamentet om minstekrav til uvektet kjernekapitalandel og EBA skal rapportere til kommisjonen i forkant. Det er ikke foreslått noe nivå for et slikt minstekrav og det åpnes for differensierte krav avhengig av forretningsmodell.²² EBAs rapport skal inneholde en vurdering av hvordan et krav om uvektet egenkapitalandel vil slå ut for ulike sammensetninger av balansen og forretningsmodeller. Særskilt skal rapporten inneholde vurdering av institusjoner med forretningsområder som kan kategoriseres som lavrisiko, blant annet kommunelån og boligfinansiering.

²² Det følger av punkt 153 og 165 i Baselkomitéens forslag til nye kapital- og likviditetsstandarder for banknæringen (Basel III) at Baselkomitéens vil vurdere hensiktsmessigheten av et minstekrav tilsvarende 3 prosent i perioden 1. januar 2013 til 1. januar 2017

Gjeldende rett

Hjemmel for departementet til å fastsette forskrift om uvektet kjernekapitalandel, krav om vurdering av uvektet egenkapitalandel etter pilar 2 og offentliggjøringskrav etter pilar 3 følger av nye bestemmelser i finansieringsvirksomhetsloven og verdipapirhandelloven.

Finanstilsynets vurdering

Finanstilsynet legger til grunn at CRD IV tas inn i EØS avtalen før kravet introduseres i pilar 1 i 2018 og foreslår ikke å ta dette inn i kapitalkravsforskriften nå. Rapportering av uvektet kjernekapitalandel er omtalt i punkt 12.2. Vurderingene knyttet til offentliggjøringskrav av uvektet kjernekapitalandel fremgår av kapittel 11.

3.6 Basel I-gulvet

Forordningen, artikkel 500

EØS-rett

Overgangsbestemmelsen som begrenser reduksjonene i kapitalkravet ved bruk av interne modeller for beregning av kapitalkravet for kredittisiko (IRB) eller operasjonell risiko (AMA) videreføres fram til utgangen av 2017. Kommisjonen skal innen starten av 2017 vurdere behovet for å videreføre gulvet ytterligere. Nasjonale myndigheter kan, etter å ha konsultert EBA, fravike gulvkravet dersom alle kravene til bruk av interne modeller er oppfylt.

Gjeldende rett

Bestemmelsen er gjennomført i kapitalkravsforskriften § 49-2 (11).

Finanstilsynets vurdering

Finansdepartementet har varslet at Basel I-gulvet videreføres. Finanstilsynet foreslår noen endringer i bestemmelsen slik at det kommer tydeligere fram at gulvet gjelder for beregningsgrunnlaget for kapitalkravet og slik at gulvet justeres for å ta hensyn til ulik kapitalmessig behandling av forventede tap. Sistnevnte innebærer at differanse mellom forventet tapt beløp og nedskrivninger ("justert forventet tap") som er trukket fra eller lagt til den ansvarlige kapitalen også trekkes fra eller legges til beregningsgrunnlaget for gulvet. Bestemmelsen er foreslått gjennomført i nytt tredje ledd i § 2-1.

4 Konsolidering

Forordningen artikkel 6 til 23 (unntatt artikkel 8 og 21), 81 til 88 og 479 og 480 og direktivet artikkel 108

EØS-rett

Konsolideringsbestemmelsene for bankkonsern, konsern av andre kredittinstitusjoner og av verdipapirforetak vil følge av forordningen. Det er ikke gjort vesentlige endringer i forhold til tidligere kapitalkravsdirektiv. Hovedregelen er full konsolidering av datterselskaper og forholdsmessig konsolidering av selskaper hvor institusjoner som inngår i konsern, har kapitalinteresser eller hvor selskapene er underlagt felles ledelse. Det er etter forordningen overlatt til tilsynsmyndighetenes skjønn å bestemme om det skal tillates forholdsmessig konsolidering av datterselskaper på nærmere vilkår, og om konsolidering skal skje i andre tilfeller enn de som følger av konserntilhørighet, herunder om egenkapitalmetoden skal kunne benyttes. EBA skal foreslå bindende tekniske standarder for disse vurderingene innen 31. desember 2016.

Det er til bestemmelsene om konsolidering innført regler som vil kunne begrense medregningen av minoritetsinteresser og av fondsobligasjonskapital og ansvarlig lånekapital tatt opp av datterselskap fra tredjeparter. Reglene vil også gjelde for den ansvarlige kapitalen som medregnes fra institusjonene omfattet av forordningen på konsolidert basis i finansielle konglomerater.

Soliditets- og sikkerhetskrav skal oppfylles både på selskapsnivå og på konsolidert nivå. Det er videre krav om oppfyllelse på delkonsolidert nivå ved kapitalinteresser i foretak i tredjeland. Tilsynsmyndighetene kan i enkelte tilfelle gjøre unntak fra krav på selskapsnivå dersom institusjonen oppfyller kravet på konsolidert nivå og nærmere fastsatte vilkår er oppfylt.

Reglene om nivå for anvendelse av pilar 2 innebærer ingen vesentlige endringer fra dagens regelverk.

Gjeldende rett

Bestemmelsene om konsolidering i tidligere kapitalkravsdirektiv er gjennomført i finansieringsvirksomhetsloven § 2a-9 og konsolideringsforskriften som er fastsatt av Finanstilsynet. Konsolideringsforskriften gjennomfører både kravene i kapitalkravsdirektivet, konglomeratdirektivet og solvensregelverket for forsikring.

Bestemmelsene i gjeldende regelverk er strengere enn det som følger av kapitalkravsdirektivet ved at kapitalinteresser i alle typer foretak er omfattet, og ved at soliditets- og sikkerhetskrav skal oppfylles for alle delkonsern. Videre er det bestemmelser om kapitaldekningsreserve i tilfeller hvor det ikke foretas konsolidering.

Finanstilsynets vurdering

Finanstilsynet legger opp til å videreføre konsolideringsforskriften med enkelte endringer. Reglene i § 5 om hvilke typer foretak som omfattes av konsolideringen må endres for å tilpasses forordningen. Videre må det innføres regler om medregning på konsolidert basis av minoritetsinteresser og av fondsobligasjonskapital og ansvarlig lånekapital tatt opp av datterselskap fra tredjeparter. Reglene i § 8 om hvordan kapitaldekningsreserven skal komme til fradrag må oppheves siden bestemmelsen om kapitaldekningsreserve strider mot forordningen.

Det legges til grunn at gjeldende regler om plikt til konsolidering for delkonsern i stor grad kan videreføres. Det vises til at oppfyllelse på delkonsolidert basis kan kreves på bakgrunn av institusjonens risiko- eller kapitalstruktur, herunder der medlemsstatene har nasjonale lover som krever strukturell separasjon av aktiviteter innenfor et bankkonsern. Etter finansieringsvirksomhetsloven må utstedelse av obligasjoner med fortrinnsrett skje i egne kredittforetak og det er også regler som kan være til hinder for en omgående overførsel av kapital mellom konsernselskaper, jf. §§ 2a-8 og 2-25. Finanstilsynet legger opp til å videreføre delkonsolidering som hovedregel. For tilfeller hvor det ikke er behov for å kreve oppfyllelse på delkonsolidert nivå, er det tatt inn en bestemmelse om at Finanstilsynet kan gjøre unntak fra plikten til å konsolidere for delkonsern.

Når det gjelder konsolideringen i blandede konsern, vil kredittinstitusjoner og forsikringsselskap etter endringen i finansieringsvirksomhetsloven fra 1. juli 2013 ha ulike kapitalkrav. Forsikringsselskap og morselskap i forsikringskonsern skal ikke omfattes av CRD IV, men være underlagt forskriften om minstekrav til kapitaldekning i forsikringsselskaper, pensjonskasser, innskuddspensjonsforetak og holdingsselskap i forsikringskonsern (minstekravsforskriften) frem til Solvens II trer i kraft. Finanstilsynet har lagt til grunn at forsikringsselskapene skal inngå ved beregningen av kapitaldekningen på konsolidert basis så lenge forsikringsselskapene er omfattet av minstekravsforskriften. Kapitalkravet (inklusive bufferkrav) vil imidlertid avhenge av andelen bank og forsikring i konsernet. Det har derfor vært behov for å bygge ut rapporteringen for tverrsektorielle finansielle grupper slik at det kan beregnes om finanskonsernet har nok ansvarlig kapital og kjernekapital når det tas hensyn til de ulike kravene for bank og forsikring.

Finanstilsynet har lagt til grunn at verdipapirforetak som inngår i bankkonsern eller tverrsektorielle finansielle grupper skal være underlagt de samme bufferkravene som bankene på konsolidert basis. Det blir på den måten ikke forskjell på konsolidert basis på kapitalkravene som gjelder for verdipapirvirksomhet som drives som en avdeling i en bank og verdipapirvirksomhet som er skilt ut i eget aksjeselskap. Finanstilsynet legger opp til å presisere dette i konsolideringsforskriften § 5 annet ledd og § 7 første ledd. Hovedregelen i bankkonsern vil være at morselskapets kapitalkrav inklusive bufferkrav, gjelder på konsolidert basis. Ved ulike beregningsmetoder slik som IRB-metoden og standardmetoden, skal beregningsmetoden som gjelder for engasjementene på institusjonsnivå anvendes hvis ikke Finanstilsynet har besluttet noe annet.

Dersom Basel I-gulvet tas inn i de generelle bestemmelsene om kapitalkrav som foreslått (punkt 3.6) kan presiseringen av at gulvbestemmelsen gjelder på konsolidert nivå i konsolideringsforskriften oppheves.

Finanstilsynet tar sikte på å fastsette endringene i konsolideringsforskriften slik at de trer i kraft samtidig med endringene i kapitalkravsforskriften som gjennomfører reglene i CRD IV.

4.1 Nasjonale valg – overgangsregler

Nasjonale myndigheter har adgang til å fastsette overgangsbestemmelser for egenkapital som har inngått på konsolidert basis, men som ikke oppfyller nye kvalitetskrav eller som er finansiert direkte eller indirekte av institusjonen og som derfor ikke kan medregnes etter nye regler. Disse nye reglene antas å ha liten betydning for norske institusjoner, og det vurderes ikke som nødvendig med overgangsregler.

Nasjonale myndigheter har også adgang til å fastsette overgangsbestemmelser for delene av minoritetsinteresser, annen kjernekapital (fondsobligasjoner) og ansvarlig lånekapital tatt opp av datterselskap fra tredjepart som etter nye regler ikke kan medregnes på konsolidert basis. Datterselskap i norske finanskonsern er vanligvis heleide slik at det på konsolidert nivå i liten grad inngår minoritetsinteresser. Det antas derfor at det ikke er behov for overgangsbestemmelser for minoritetsinteresser. For finanskonsern med morselskap som er et rent holdingselskap, vil de nye reglene for fondsobligasjonskapital og ansvarlig lånekapital fra tredjeparter kunne ha betydning for medregningen av ansvarlig kapital fra datterselskapene på konsolidert basis. Grunnen til dette er at det i holdingselskapskonsern er de operative datterselskapene som tar opp fondsobligasjonskapital og ansvarlig lånekapital for konsernet. Banker og finansieringsforetak har imidlertid lite overskudd av kjernekapital og ansvarlig kapital på grunn at de økte kapitalkravene i form av bufferkapital. Norske kredittinstitusjoner har også lite fondsobligasjonskapital og ansvarlig lånekapital og kan ikke når CRD IV gjennomføres, fullt ut medregne fondsobligasjonskapital og ansvarlig lånekapital som ikke oppfyller nye krav. Det legges derfor til grunn at reglene om medregning av fondsobligasjonskapital og ansvarlig lånekapital fra datterselskap har liten betydning for beløpene som kan regnes med på konsolidert basis, og at det ikke er behov for overgangsbestemmelser.

Reglene som begrenser medregningen av kapital tatt opp av datterselskap fra tredjeparter på konsolidert basis, er en presisering av en regel som kom med konglomeratdirektivet (direktiv 2002/87/EF). Regelen er gjennomført i konsolideringsforskriften § 4 nr. 9 og pålegger institusjonene å ta hensyn til hvor effektivt den ansvarlige kapitalen kan overføres og gjøres disponibel på tvers av foretakene i gruppen, ved beregning av ansvarlig kapital på konsolidert basis. Regelen har bakgrunn i at ansvarlig kapital fra tredjeparter bare dekker tap i den juridiske enheten kapitalen er skutt inn og ikke kan benyttes til å dekke tap i morselskapet eller søsterselskap. Kapitalen bør derfor bare medregnes i den grad den er med og dekker kapitalkravet for datterselskapet på konsolidert basis.

Finanstilsynet mener reglene om kapital tatt opp av datterselskap fra tredjepart også bør gjøres gjeldende for forsikringsselskapene ved beregning av kapitalkravet på konsolidert basis. Kapitalkravet for forsikringsselskapene følger av bankreglene (Basel II) og de samme hensynene til manglende overførbarhet vil gjelde for kapital utstedt til tredjeparter av forsikringsselskap eiet av holdingselskap. Utslaget for forsikringsselskapene er imidlertid mer betydelig siden mange forsikringsselskap har store overskudd av kjernekapital og ansvarlig kapital i forhold til kravene på 4 prosent og 8 prosent av beregningsgrunnlaget. Det er også en større del av kravene etter Solvens II enn CRD IV som kan oppfylles av annen kapital enn ren kjernekapital, og forsikringsselskapene har derfor ikke hatt samme incitament til å øke andelen ren kjernekapital som kredittinstitusjonene. Ved innføringen av regler som begrenser medregningen av kapital utstedt av datterselskap til tredjeparter legger Finanstilsynet derfor opp til å benytte overgangsreglene etter CRD IV for forsikringsselskap og morselskap som medregner kapital fra tredjeparter fra forsikringsselskap.

Det er regler på nivå 1 og 2 etter Solvens II om at det skal tas hensyn til overførbarheten av ansvarlig kapital. Nærmere regler om hvordan eventuell overskytende kapital skal beregnes, vil komme på nivå 3. Forslag til regler på nivå 3 diskuteres i EIOPA, men disse diskusjonene er ikke avsluttet. Finanstilsynet mener derfor det kan være hensiktsmessig å vente med å innføre nærmere regler om overførbarhet og medregning av kapital i forhold til oppfyllelsen av solvensmarginkravet til Solvens II skal gjennomføres.

Tilsynsmyndighetene har adgang til å unnta morselskap som er holdingselskap fra reglene om begrensning av minoritetsinteresser på konsolidert nivå dersom nærmere vilkår er oppfylt. Et av vilkårene for å gjøre unntak er at mer enn 90 prosent av den rene kjernekapitalen på konsolidert nivå kommer fra datterselskapet på delkonsolidert basis. Bestemmelsen vurderes som lite aktuell for norske finanskonsern som i liten grad medregner minoritetsinteresser. Det er ingen tilsvarende adgang til å gjøre unntak for morselskap som er holdingselskap, fra reglene om begrensning av medregning av fondsobligasjonskapital og ansvarlig lånekapital tatt opp av datterselskap fra tredjepart.

5 Kapitalbehov i pilar 2

EØS-rett

Direktivet, del 7, kap. 2

Kravet om at institusjonene i tillegg til å oppfylle pilar 1-kravene skal ha en prosess for å vurdere samlet kapitalbehov i forhold til risikoprofil (ICAAP) og en strategi for å opprettholde nivået videreføres, jf. direktivet artikkel 73. Bestemmelsene om tilsynsmyndighetenes vurdering av disse prosessene (SREP) videreføres med en tilleggsbestemmelse om at tilsynsmyndighetene i tillegg til å vurdere risiko for institusjonen isolert også skal vurdere risikoen institusjonen representerer for det finansielle systemet, jf. artikkel 97. En ny bestemmelse i artikkel 103 åpner for å stille felles tilsynsmessige krav, herunder økte kapitalkrav, til grupper av institusjoner som er eksponert for eller representerer samme type risiko.

Kravet til uvektet kjernekapitalandel (jf. omtale i punkt 3.5) introduseres først i pilar 2 som et krav om at institusjonene skal identifisere og kontrollere "risk of excessive leverage". Uvektet kjernekapitalandel omtales som en indikator på slik risiko, jf. direktivet artikkel 87.

Gjeldende rett

Bestemmelsene om pilar 2 i tidligere kapitaldekningsdirektiv er gjennomført i finansieringsvirksomhetslovens §§ 2-9b og -d, som også er endret for å ta høyde for de noe mer omfattende bestemmelsene i CRD IV.

Finanstilsynets vurdering

Finanstilsynet har siden 2008 vurdert bankenes ICAAP, med vekt på kapitalbehov for å dekke risikoformer som ikke inngår i pilar 1-kravet og mangler i bankenes styrings- og kontrollsystemer, med et fremadskuende perspektiv der banken skal tilstrekkelig kapital til å motstå alvorlige konjunkturtilbakeslag med høye tap. Bankenes egne stresstester har blitt sammenlignet med Finanstilsynets sensitivitets- og stresstester. Det har også vært lagt til grunn at bankene må ha tilstrekkelig kapital til å opprettholde en god margin over minimumskravene i en nedgangskonjunktur. Der dette etter Finanstilsynets vurdering ikke har vært oppfylt, er bankene blitt bedt om å øke kapitalmålene og øke nivået på faktisk kapital. I de siste årene har oppbygging av ren kjernekapital stått i fokus for tilsynsmyndighetens vurderinger.

Arbeid med å analysere bankenes risiko og kapitalbehov skal videreføres og vil fortsatt utgjøre en viktig del av tilsynet med banker. De nye bufferkravene vil imidlertid delvis dekke noen av de områdene som skal vurderes under pilar 2. Myndighetenes vurderinger av kapitalbehov ut over minstekravene må tilpasses disse forhold. Kapitalbehov for institusjonsspesifikke risikoforhold vil i større grad kunne vurderes uavhengig av bufferkravene.

Ved vurdering av bankenes ICAAP vil tilsynsmyndigheten ta utgangspunkt i hvilke risikoer bankene selv har identifisert. Risikoer som bankene bør vurdere omfatter kredittrisiko, likviditetsrisiko, finansieringsrisiko, markeds- og valutarisiko, operasjonell risiko, systemrisiko og annen risiko knyttet til de enkelte virksomhetsområdene. Risiko knyttet til uforsvarlig gjeldsoppbygging foreslås inkludert i lista over risikoer som skal hensyntas i kapitalkravsforskriften § 47-2 første ledd.

Finanstilsynet vil vurdere om bankene i tilstrekkelig grad har identifisert enkeltrisikoen, og om vurdert kapitalbehov er tilstrekkelig. I tilbakemeldingene til styrene i bankene vil Finanstilsynet legge vekt på at institusjonene har

- kapitalmål som tar hensyn til bankens samlede risikonivå, minimumskravene og bufferkrav
- planer for opptrapping av kapitalnivået der dette vurderes som nødvendig
- kapitalsammensetning i tråd med det nye regelverket

CRD IV åpner for at tilsynsmyndighetene kan pålegge institusjonene å holde ansvarlig kapital utover minstekravene i forordningen og bufferkravene (jf. direktivet artikkel 104: "hold own funds in excess of..."). Finanstilsynet legger til grunn at tilsynsmyndigheten kan stille særskilte krav til sammensetning av kapitalen.

6 Kapitalbuffer og makrotilsyn

6.1 Innledning

En av erfaringene fra finanskrisen var at myndighetene i mange land i for liten grad rettet oppmerksomhet mot utvikling av systemrisiko og tiltak for å redusere denne risikoen. Det gjennomføres derfor en rekke endringer i regelverket som direkte eller indirekte kan knyttes til system- og makrorisiko. Formålet med makrotilsyn og makroregulering er å begrense systemrisikoen i finansmarkedene. Et sterkt makrotilsyn og god makroregulering kan bidra til at kostnadene (reduert aktivitetsnivå og økt arbeidsledighet) knyttet til finansielle kriser begrenses.

I tillegg til høyere kapitalkrav, økte kvalitetskrav til ansvarlig kapital og utvidet beregningsgrunnlag inneholder CRD IV virkemidler som er innrettet slik at de kan variere med konjunktorene og situasjonen i markedene. Dette gjelder for eksempel de omtalte nasjonale valgene som gir muligheter til å øke risikovekter for engasjementer med pantesikkerhet i eiendom og høyere LGD-gulv, jf. omtale i punkt 3.1.2 og 3.1.3 over. Pilar 2 er også noe utvidet, slik at tilsynsmyndighetene skal vurdere risikoen som institusjonen representerer for hele det finansielle systemet. Myndighetene vil også ha anledning til å gjøre pilar 2-vurderingene gjeldende for grupper av institusjoner, jf. omtale i punkt 5 over.

I dette kapitlet redegjøres det for gjennomføring av de nye kapitalbufferkravene (punkt 6.2) og formålet med makrotilsyn og hjemmel for å pålegge andre tilleggskrav for makro- og systemrisiko (punkt 6.3).

6.2 Kapitalbuffer

Direktivet artikkel 128 til 142 og overgangsregler artikkel 160

Bufferkravene i CRD IV-direktivet er bevaringsbuffer, systemrisikobuffer, buffer for globalt systemviktige institusjoner (G-SII), buffer for andre systemviktige institusjoner (O-SII) og motsyklisk kapitalbuffer. Formålet med bevaringsbufferen er å bygge opp kapital i gode tider som skal bidra til å hindre at kapitalen faller under minimumskravet i kraftige nedgangsperioder. Systemrisikobufferen kan pålegges alle, enkelte eller grupper av institusjoner for å dempe langsiktig ikke-syklisk system- eller makrorisiko. Bufferne for systemviktige institusjoner skal redusere sannsynligheten for vanskeligheter for slike institusjoner hvor en avviking kan medføre finansiell ustabilitet og betydelige forstyrrelser i realøkonomien. Den motsykliske kapitalbufferen skal dempe effekten av sykliske variasjoner ved at institusjonene må bygge opp ekstra bufferkapital i perioder der kredittveksten er særlig sterk.

Summen av bufferne som pålegges den enkelte institusjon utgjør institusjonens kombinerte bufferkrav. Dersom institusjonen ikke overholder det kombinerte bufferkravet, vil den få restriksjoner på utbetaling av utbytte, tilbakekjøp av aksjer, variabel godtgjørelse mv.

Nye lovbestemmelser om bevaringsbuffer, systemrisikobuffer, buffer for systemviktige institusjoner og motsyklisk buffer er tatt inn i finansieringsvirksomhetsloven § 2-9e og verdipapirhandelloven § 9-15a. Finansdepartementet er gitt hjemmel til å fastsette forskriftsbestemmelser om de forskjellige bufferne, om beregningen av bufferkravene og om konsekvenser dersom kravene ikke er oppfylt.

Finanstilsynets forslag til nærmere bestemmelser om bufferkrav og restriksjoner ved manglende oppfyllelse av kravene ("bufferforskriften") og forslag til regler om systemviktige institusjoner er begge på høring til 10. februar 2014.

Forskrift om motsyklisk kapitalbuffer ble fastsatt 4. oktober 2013, og trådte i kraft 15. oktober 2013. Finansdepartementet skal fastsette kravet til motsyklisk kapitalbuffer. Norges Bank har hovedansvaret for å utarbeide beslutningsgrunnlag for fastsetting av motsyklisk kapitalbuffer, og skal gi råd til Finansdepartementet. Norges Bank og Finanstilsynet skal utveksle relevant informasjon og vurderinger i forbindelse med dette arbeidet. Forskrift om nivå på motsyklisk kapitalbuffer ble fastsatt av Finansdepartementet 12. desember 2013, og fastslår at motsyklisk kapitalbuffer skal være 1 prosent fra 30. juni 2015.

6.3 Makrotilsyn – øvrige verktøy

Ytterligere tilleggskrav kan pålegges alle eller enkelte institusjoner dersom myndighetene identifiserer endringer i makro- eller systemrisiko som kan ha alvorlige følger for det finansielle systemet eller realøkonomien i landet, jf. forordningen artikkel 458. Tilleggskravene kan være økte kapitalkrav, høyere bevaringsbuffer, strengere likviditetskrav, strengere bestemmelser om store engasjementer, strengere krav til offentliggjøring i pilar 3 og økte risikovekter for lån med pantesikkerhet i eiendom eller utlån til finanssektoren. Bestemmelsen kan brukes dersom alle andre muligheter, herunder systemrisikobuffer, økte risikovekter for lån med pantesikkerhet i eiendom og pilar 2, er uttømt og utilstrekkelige. Tiltakene er gjenstand for frivillig resiprositet, men myndighetene kan be ESRB om å anbefale andre lands myndigheter om å anerkjenne tiltakene.

Makrotiltak beskrevet over er gjenstand for ulike varslings- og begrunnelsesprosedyrer i EU. Det er foreløpig ikke mulig å gi noen nærmere beskrivelse av hvilke prosedyrer som vil være relevante dersom norske myndigheter benytter seg av handlingsrommet på dette området etter at forordningen er tatt inn i EØS-avtalen. Dette må avklares gjennom tilpasningstekster i forbindelse med at CRD IV tas inn i EØS-avtalen.

Det er minst to dimensjoner ved systemrisiko som er relevant i makrotilsynet. Den ene er tidsdimensjonen; utvikling av sterk kredittvekst over tid, høye eiendoms- og aksjepriser og reduserte risikopremier. Etter en sterk oppgangperiode vil det kunne oppstå tillitssvikt med påfølgende kredittkontraksjon, reduserte eiendoms- og aksjepriser og sterk økning i risikopremiene. Den andre dimensjonen dekker risikofordelingen i det finansielle systemet på et gitt tidspunkt (tverrsnittsdimensjonen); kompleksitet og ugjennomsiktighet i konsernstrukturer, gjensidige bindinger, gjensidig avhengighet i form av lignende risikoeksponering og sårbarhet mot samme type sjokk. Makrotilsyn og -regulering har grenseflater mot flere andre politikkområder, herunder pengepolitikken, finanspolitikken og mikrotilsyn/-overvåking. Et eksempel på makrovirkemiddel er Finanstilsynets retningslinjer for boliglån som inneholder en anbefaling om at lån til kjøp av bolig normalt ikke skal overstige 85 prosent av boligens verdi. Disse retningslinjene er delvis begrunnet ut fra finansielle stabilitetshensyn.

Det er ikke vurdert som nødvendig å utarbeide nye bestemmelser på dette området. Finanstilsynsloven gir Finanstilsynet hjemmel til å pålegge de tiltak som måtte anses nødvendig.

7 Store engasjementer

EØS-rett

Forordningen artikkel 387-403

Det er få store endringer i CRD IV. Finanstilsynet vil i det følgende gå gjennom de viktigste endringene.

Nasjonale valg

Nasjonale unntaksmuligheter i tidligere direktiv videreføres, men det er tatt inn to nye vilkår for anvendelse av unntaksmulighetene, jf. forordningen artikkel 400(2-3). Vilklårene gjelder spesifikke forhold knyttet til engasjementets natur, motparten, eller forholdet mellom institusjonen og motparten eliminerer eller reduserer risikoen knyttet til engasjementet. Videre må en eventuell gjenværende konsentrasjonsrisiko kunne begrenses med andre virkemidler. Tilsynsmyndighetene skal også informere EBA om hvilke unntak som benyttes. Kommisjonen skal innen 31. desember 2015 utarbeide en rapport til Parlamentet og Rådet om enkelte av unntaksmulighetene og eventuelt foreslå regelverksendringer, jf. forordningen artikkel 507. Bestemmelsene som skal vurderes gjelder blant annet unntak for engasjementer i form av obligasjoner med fortrinnsrett, engasjementer med kommuner og konserninterne engasjementer. Ved endringer i unntaksbestemmelsene, kan det bli overgangsordninger på inntil femten år, jf. artikkel 493 (3).

Endringer i definisjonen av ansvarlig kapital for store engasjementsformål

Ettersom det ikke lenger er noen øvre grense for andel tilleggskapital i ansvarlig kapital (jf. innledningsavsnittet i kap. 2) endres definisjonen av ansvarlig kapital ("eligible capital") for beregning av øvre grense for store engasjementer slik at tilleggskapital maksimalt kan tilsvare en tredjedel av kjernekapitalen, jf. forordningen artikkel 4 (71). Andelen kan være 100 prosent av kjernekapitalen fram til 31. desember 2014 og reduseres gradvis fram til 1. januar 2017, jf. forordningen artikkel 494.

Kommisjonen skal innen 31. desember 2014 utarbeide en rapport til Parlamentet og Rådet som vurderer hensiktsmessigheten av en egen definisjon av netto ansvarlig kapital for store engasjementsformål og eventuelt foreslå regelverksendringer.

Endringer ved beregning av samlet engasjement

Poster som kommer til fradrag i ansvarlig kapital kan unntas ved beregning av samlet engasjement, jf. forordningen artikkel 390 (6e). Sammenlignet med tidligere regler er det mer som kan unntas uten tillatelse fra tilsynsmyndighetene. Ved beregning av samlet engasjement skal det nå også tas hensyn til verdjusteringer av eiendeler verdsatt til virkelig verdi ("additional value adjustment"), jf. artikkel 389 og artikkel 111 (se punkt 3.3).

Unntak for engasjementer med sentrale motparter (oppgjørssentraler)

Etter artikkel 400 (1j) kan handelsengasjementer og bidrag til oppgjørssentralens misligholdsfond unntas. Unntaket omfatter ikke transaksjoner hvor institusjonene benytter et medlem av en oppgjørssentral som mellomledd.

Øvre grense for engasjementer med institusjoner

Det er adgang til å sette lavere eller høyere øvre grense for enkelte engasjementer med institusjoner, jf. artikkel 395 (1) tredje ledd og 396 (1) andre ledd. Øvre grense for engasjementer med institusjoner er den høyeste av 25 prosent av ansvarlig kapital eller 150 mill. euro. Engasjementsgrensen skal ikke utgjøre mer enn 100 prosent av ansvarlig kapital. Nasjonale myndigheter kan sette en lavere grense enn 150 mill. euro, mens myndighetene i enkelttilfeller kan tillate at grensen på 100 prosent av ansvarlig kapital overskrides.

Gjeldende rett

Bestemmelsene om store engasjementer i tidligere direktiv er gjennomført i forskrift om store engasjementer. En del av de nasjonale unntakene er helt eller delvis gjennomført - se omtale nedenfor.

Det er også gitt et særnorsk unntak spesielt rettet mot leasingselskaper (§ 4 tredje ledd bokstav e). Bestemmelsene om pant i næringseiendom er ikke gjennomført ettersom denne type pant ikke er anerkjent i standardmetoden for kredittrisiko.

Finanstilsynets vurdering

Etter Finanstilsynets vurdering vil unntaket for leasingselskaper i gjeldende forskrift om store engasjementer ikke være regulert av bestemmelser i forordningen. Finanstilsynet anbefaler derfor at unntaket videreføres.

Endringer i definisjonen av ansvarlig kapital for store engasjementsformål

Finanstilsynet foreslår å endre definisjonen av ansvarlig kapital i § 2 slik at innslaget av tilleggskapital begrenses. Finanstilsynet vurderer videre at adgangen til å medregne mer av tilleggskapitalen frem til 2017 er mindre relevant for norske institusjoner og foreslår at denne bestemmelsen ikke gjennomføres.

Unntak for engasjementer med sentrale motparter (oppgjørssentraler)

EMIR innebærer krav om sentral clearing av alle standardiserte OTC derivater og krav om utveksling av sikkerheter mellom motpartene dersom kontrakten ikke cleares av sentral motpart, jf. omtale i punkt 3.2.1. Nye kapitalkrav for CVA-risiko gir incitament til å benytte anerkjente oppgjørssentraler til clearing av derivater ved at det er unntak for dette kapitalkravet dersom anerkjente oppgjørssentraler benyttes, jf. omtale i punkt 3.2.1. Følgelig forventes institusjonenes engasjementer med oppgjørssentraler å øke. Videre er engasjementer med oppgjørssentraler gjenstand for nye og strengere kapitalkrav, jf. omtalen i 3.2.1. Finanstilsynet foreslår at unntaket i forordningen artikkel 400 (1j) gjennomføres for anerkjente oppgjørssentraler, jf. forskrift om store engasjementer § 6 første ledd, ny bokstav g.

Engasjementer med kommuner

Engasjementer med lokale og regionale myndigheter kan helt eller delvis unntas forutsatt at engasjementene risikovektes med 20 prosent etter standardmetoden for kredittrisiko (jf. forordningen artikkel 400 (2) bokstav b). Dette nasjonale valget er delvis gjennomført ved at engasjementer med eller garantert av norske kommuner risikovektes med 20 prosent. Engasjementer med kommunale foretak vektet 100 prosent.²³ Finanstilsynet anbefaler at gjeldende risikovekting videreføres (jf. punkt 3.1.1).

Engasjementer med kommuner og tilhørende kommunale foretak må grupperes (konsolideres) dersom engasjementer med kommuner ikke har 0 risikovekt etter standardmetoden for kredittrisiko, jf. forordningen artikkel 4 (39) (b). Det er Finanstilsynet vurdering at kravet om gruppering for norske kommuner og tilhørende foretak bør gjøres gjeldende og at dette kravet kan praktiseres uten endringer i § 3 (Motpart) i forskrift om store engasjementer.

Øvre grense for engasjementer med institusjoner

Finanstilsynet opprettholder vurderingen ved gjennomføringen av CRD II og anbefaler å beholde grensen på 150 mill. euro.

Øvrige nasjonale valg

Finanstilsynet anbefaler å videreføre følgende bestemmelser som helt eller delvis gjennomfører nasjonale valg i som er videreført i CRD IV:

- 10 prosent risikovekt for engasjementer i form av obligasjoner med fortrinnsrett (OMF), jf. forordningen artikkel 400 (2 a) og forskrift om store engasjementer § 6 annet ledd
- Unntak for engasjementer med datterselskaper, mens øvrige konserninterne engasjementer vektet 20 prosent, jf. forordningen artikkel 400 (2 c) og forskrift om store engasjementer § 6 første og tredje ledd

²³ Kommunale foretak kan vektet 20 prosent dersom eierkommunen har et ubegrenset ansvar for foretakets forpliktelser.

- Unntak for engasjementer i NOK, DKK eller SEK som ikke varer lenger enn til påfølgende virkedag og som ikke inngår i motpartens ansvarlige kapital, jf. forordningene artikkel 400 (2 a) og forskrift om store engasjementer § 4

8 Likviditetskrav

EØS-rett

Bestemmelser om rutiner for styring av likviditetsrisiko og utdyping av krav til hva tilsynsmyndighetene skal vurdere, er gitt i direktivets artikkel 86. Kravene er en videreføring av reglene om likviditetsstyring i direktiv 2006/48 etter endringer som følge av direktiv 2009/111 (CRD II).

Kravet om tilstrekkelig likviditetsdekning (LCR – Liquidity Coverage Ratio) er utformet som et generelt krav om at institusjonen skal ha tilstrekkelig likvide eiendeler til å dekke netto utbetalinger i en stressperiode, jf. artikkel 412 i forordningen. Krav om tilgjengelig stabil finansiering (NSFR - Net Stable Funding Ratio) er gitt i artikkel 413. Rapporteringskrav knyttet til indikatorene LCR og NSFR er gitt i artikkel 415. Det vises til nærmere omtale i punkt 12.2.

Nærmere bestemmelser om likvide eiendeler og kontantstrømmer som inngår i beregning og rapportering av LCR er gitt i artikkel 416 flg. Bestemmelser om hva som kan betraktes som tilgjengelig stabil finansiering og hvilke eiendeler som krever stabil finansiering ved beregning og rapportering av NSFR er gitt i artikkel 427 flg.

Intensjonen om å innføre minstekrav til indikatorene fra 2015 (LCR) og 2018 (NSFR) er uttrykt i et "explanatory memorandum" til forordningen. Innfasingen av LCR skal skje gradvis (jf. Tabell 1, side 7) med full effekt først fra 2018. Kommisjonen har fullmakt til å innføre og modifisere LCR-kravet, mens et bindende minstekrav til NSFR må legges fram for Europaparlamentet og Rådet for Den europeiske union (jf. artikkelne 460 og 510 i forordningen).

Unntaksbestemmelser for verdipapirforetak er omtalt i punkt 13.8

Statene kan velge å innføre bindende LCR-krav gjennom nasjonal lovgivning frem til likviditetskravene i CRD IV er endelig utformet, forordningens artikkel 412 (5), jf. artikkel 460. Tilsvarende gjelder for NSFR.

Gjeldende rett

Krav om likviditetsstyring er gitt i finansieringsvirksomhetslovens § 2-17, verdipapirhandelloven § 9-15b og forskrift om likviditetsstyring. Nevnte lovbestemmelser gir hjemmel til å fastsette nærmere krav til en likviditetsreserve (jf. LCR) og stabil finansiering (jf. NSFR) i forskrift.

Finanstilsynets vurdering

Forskrift om likviditetsstyring ble endret med virkning fra 1. januar 2011, og gjennomfører likviditetsbestemmelsene i CRD II.

Krav til likviditetsstyring er i det vesentlige uendret. I direktivteksten er kravene formulert som krav til nasjonale tilsynsmyndigheter om å påse at institusjonene oppfyller nærmere angitte krav, og ikke direkte krav til institusjonene som sådan. Dette anses ikke reelt sett å endre kravene som skal stilles til institusjonene, men etablerer en klarere forventning om tilsynsmyndighetens oppfølging på likviditetsområdet

Finanstilsynets tilsynsansvar anses oppfylt gjennom tilsynsloven og den særlige bestemmelsen om likviditet i finvl. § 2-17 4. ledd. Forøvrig anses det ikke å være behov for forskriftsendringer for å oppfylle direktivet.

Kvantitative likviditetskrav er gitt i forordningen, og vil bli gjennomført i norsk rett gjennom henvisning i forskrift. Foreløpig gjelder de krav som er inntatt i forordningen bare som rapporteringskrav, og ikke som bindende minstekrav. Rapporteringen skal benyttes til kalibrering av

fremtidige bindende likviditetskrav. Det må forventes at det vil komme endringer i kravene slik de fremgår av forordningen.

Finanstilsynet har allerede innført krav om rapportering av de kommende likviditetskravene basert på Basel III og besluttet at rapportering etter CRD IV-regelverket skal tre i kraft fra og med juli 2014 for norske kredittinstitusjoner og verdipapirforetak.

Bindende minstekrav for LCR fases inn fra 2015. Finansdepartementet har i nasjonalbudsjettet varslet at det vil se nærmere på gjennomføringen av likviditetskravene første halvår 2014. Finanstilsynet har foreslått at systemviktige institusjoner skal pålegges 100 prosent LCR fra 1. juli 2015, men at kravet må vurderes på bakgrunn av endelig utforming av LCR. Det foreslås ikke nå å innføre minstekrav for likviditet for øvrige institusjoner. Den etablerte rapporteringen på likviditetsområdet vil i perioden frem til innføring av slike krav danne et egnet grunnlag for tilsynsmessig oppfølging av enkeltinstitusjoner.

9 Virksomhetsstyring

EØS-rett

Direktivet artikkel 73 til 96

I direktivet er det nye og mer detaljerte krav til organisering og virksomhetsstyring i forhold til gjeldende regelverk. Nedenfor er en gjennomgang av de viktigste nye kravene. Krav som allerede er krav gjennom gjeldende regelverk, kommenteres ikke.

Styret

Direktivet gir omfattende og detaljerte krav til styrets ansvar og oppgaver i artikkel 73, 74, 76, 88 og 91. Det er gitt mer detaljerte krav til styrets fastsetting av mål og strategier, vurdering og rapportering av risiko samt evaluering av eget arbeid.

Risikoutvalg

Krav om risikoutvalg er fastsatt i direktivet artikkel 76 (3) og gjelder for institusjoner som er av vesentlig størrelse og kompleksitet. Medlemmene av risikoutvalget skal være styremedlemmer som har tilstrekkelige kunnskaper til å forstå og overvåke risikostyringen i institusjonen for å kunne gi råd til styret. Risikoutvalget skal vurdere om prisingen av foretakets produkter tar hensyn til tilhørende risiko. Der dette ikke er tilfelle skal utvalget sørge for at styret forelegges forslag til forbedringstiltak. Tilsynsmyndighetene kan gi tillatelse til at institusjoner som ikke er av vesentlig størrelse og kompleksitet kan etablere et kombinert risiko- og revisjonsutvalg. Medlemmer av det kombinerte utvalget må ha tilstrekkelig kompetanse innen begge områder. Det understrekes at det fremdeles er styret som har det overordnede ansvaret for institusjonens risikoer.

Risikokontrollfunksjon

I artikkel 76 (5) er det krav om at institusjonene, i tråd med forholdsmessighetsprinsippet, skal ha en uavhengig risikokontrollfunksjon som skal identifisere, måle, kontrollere og rapportere alle vesentlige risikoer i foretaket. Uavhengigheten tydeliggjøres ved at leder av risikokontrollfunksjonen ikke skal kunne avsettes uten samtykke fra styret. Videre skal risikokontrollfunksjonen kunne rapportere direkte til styret dersom styret ikke får nødvendig informasjon om vesentlige risikoer via den regulære rapporteringen, og varsle styret i tilfeller der identifiserte risikoer påvirker eller kan påvirke foretaket.

Risikostyring og internkontroll

I artikkel 79 til 87 er det listet opp risikoer som skal omfattes av foretakets risikostyring. Disse risikoene er de samme som har vært spesifisert i kapitalkravsforskriften § 47-2, samt risiko for uforsvarlig gjeldsoppbygning. Sistnevnte skal overvåkes med uvektet kjernekapitalandel og med forholdet mellom eiendeler og gjeld som indikatorer på om samlet vekst i forretningsvolumer, både på og utenfor balansen, står i et forsvarlig forhold til egenkapitalen. Uvektet kjernekapitalandel er et nytt kvantitativt krav i CRD IV, se omtale i punkt 3.5 og 5.

Krisehåndtering

CRD IV forskutterer delvis krisehåndteringsdirektivet og krever at myndighetene sørger for at det opprettes gjenopprettingsplaner og avviklingsplaner i institusjonene i tråd med forholdsmessighetsprinsippet. Det skal stilles mindre strenge krav til gjenopprettingsplaner og avviklingsplaner i institusjoner som ut fra størrelse, forretningsmodell eller lav grad av sammenveving med andre institusjoner ikke vil gi negativ effekt på finansmarkedet, andre institusjoner eller finansieringsmarkedene. I fortalen til CRD IV-direktivet er det uttrykt at utarbeidelse av gjenopprettingsplaner og avviklingsplaner for systemviktige institusjoner bør prioriteres. Det er ikke avklart hvem som skal ha rollen som avviklingsmyndighet i Norge. Dermed er det heller ikke avklart hvem som skal ha ansvaret for utarbeidelse av avviklingsplanene.

Gjeldende rett

Finansieringsvirksomhetsloven stiller krav til virksomheten i § 2-9 der det blant annet heter at institusjonen skal ha en klar organisasjonsstruktur, klar ansvarsfordeling, klare og hensiktsmessige styrings- og kontrollordninger samt hensiktsmessige retningslinjer og rutiner for å identifisere, styre, overvåke og rapportere risiko institusjonen er, eller kan bli, eksponert for. I § 2-9 finner man også forholdsmessighetsprinsippet der det gjøres klart at styrings- og kontrollordninger samt retningslinjer og rutiner skal stå i forhold til risikoen ved og omfanget av virksomheten i institusjonen. Verdipapirhandelloven stiller krav til blant annet verdipapirforetaks ledelse og organisering av virksomheten som vilkår for tillatelse til å yte investeringstjenester og tilknyttede tjenester. Det er blant annet krav til at verdipapirforetak har tilstrekkelige og betryggende retningslinjer og rutiner som skal sikre etterlevelse av forpliktelser etter lov og forskrifter og krav om tilfredsstillende kontrollmetoder og vilkår for utkontraktering.

Endringene i finansieringsvirksomhetsloven som trådte i kraft 1. juli 2013 i forbindelse med nye kapitalkrav omfattet krav til å ha risikoutvalg i styret. Loven § 2-9b femte ledd andre punktum sier at institusjonen skal ha et risikoutvalg oppnevnt av styret som skal forberede styrebehandlingen. Departementet kan gjøre unntak fra plikten til å ha risikoutvalg. Tilsvarende bestemmelse er ikke tatt inn i verdipapirhandelloven. Begge lover er noe utvidet med generelle bestemmelser om overvåking og kontroll av risiko, og introduserer finansieringsrisiko, valutarisiko og systemrisiko i tillegg til risikoene listet opp i kapitalkravsforskriften § 47-2. Lovtekstene har også tatt med bestemmelser fra CRD IV om styrets ansvar og tilsynsmessig oppfølging.

På forskriftsnivå er krav til styring og kontroll i dag gitt i kapitalkravsforskriften og forskrift om risikostyring og internkontroll (FOR 2008-09-22 nr. 1080). De to forskriftene er delvis overlappende, men har noe ulik tilnærming. Kapitalkravsforskriften gjelder kun foretak underlagt kapitaldekningsregler (sammenfallende med foretakene som vil omfattes av CRD IV). I kapitalkravsforskriften kapittel 47 er det generelle krav til styrets rolle og retningslinjer og rutiner for risikostyring og kontroll. Det kreves at retningslinjene skal omfatte alle risikoer foretaket er, eller kan bli, eksponert for, og lister opp risikoer som minst skal være omfattet av retningslinjene. I kapittel 48 gis det særlige krav ved bruk av interne metoder: Ansvar og rapportering, organisering av risikokontroll, stresstesting og validering av modeller, krav til internrevisjonen og dokumentasjonskrav. Forskrift om risikostyring og internkontroll omfatter de fleste foretak under tilsyn, også de som ikke er underlagt kapitaldekningsregler. I forskrift om risikostyring og internkontroll er ansvaret til styret og daglig leder samt ansvaret ved utkontraktering spesifisert. Det gis også krav til hvordan risikostyringen og internkontrollen skal organiseres, gjennomføres og dokumenteres. Videre er det gitt regler om internrevisjon eller uavhengig bekreftelse.

Det er i dag ikke krav om at norske institusjoner skal ha gjenopprettingsplaner (recovery plans) eller at det skal etableres avviklingsplaner (resolution plans). Avvikling av banker i krise reguleres av banksikringsloven. Loven inneholder regler om sikringsordninger for, og offentlig administrasjon av, banker og forsikringsselskaper.

Finanstilsynets vurdering

I forslag til ny finanslovgivning (NOU 2011: 8 Bind B) er lovteksten vesentlig utvidet i omfang hva gjelder styring og kontroll, og flere av bestemmelsene i CRD IV er inkludert. Verdipapirforetak og

forvaltningsselskaper til verdipapirfond er imidlertid ikke omfattet av loven slik at bestemmelser som ønskes gjort gjeldende for verdipapirforetak, må gjennomføres i forskrift.

Finanstilsynet har i forbindelse med oppdrag fra Finansdepartementet om systemviktige finansinstitusjoner og verdipapirforetak foreslått at det stilles krav til at det skal utarbeides gjenopprettingsplaner for systemviktige institusjoner i løpet av 2014. Krav om gjenopprettingsplaner vil da omfatte åtte banker, og kravet i CRD IV vurderes som oppfylt. Forslaget omfatter også kvantitative likviditetskrav og mer formalisert egevaluering av styret i disse bankene. Forslaget er på høring med høringsfrist 10. februar 2014.

Kapitalkravsforskriften vil måtte oppheves når CRD IV tas inn i EØS-avtalen. Et alternativ til fremtidig regulering av krav til virksomhetsstyring for foretak omfattet av CRD IV, vil være utarbeidelse av en ny risikostyringsforskrift som omfatter forskrift om risikostyring og internkontroll, kapittel 47 i kapitalkravsforskriften samt nye krav som følger av CRD IV. Utformingen av denne forskriften ville måtte tilpasses virksomhetskravene i en fremtidig samlet finansforetakslov. Det vil også være hensiktsmessig å avvente EUs krisehåndteringsdirektiv.

Det er ingen nye bestemmelser i CRD IV som etter Finanstilsynets vurdering medfører at eksisterende nasjonal regulering av krav til virksomhetsstyringen vil avvike vesentlig fra CRD IV-regelverket. For å minimere avvikene, uten å fastsette ny risikostyringsforskrift som nevnt, foreslås det å oppdatere kapittel 47 i kapitalkravsforskriften ved å inkludere krav til risikokontrollfunksjon og oppdatere omtale av behandling av risikotyper. I tillegg foreslås det å innta en unntaksbestemmelse til krav om risikoutvalg i finansieringsvirksomhetsloven § 2-9b. Forslaget innebærer at institusjonene kan velge at et samlet styre utgjør risikoutvalg eller velge kombinert risiko- og revisjonsutvalg. Det vises til forskrift 11. januar 2010 nr. 18 om hvilke finansinstitusjoner som kan vedtektsfeste at det samlede styret kan fungere som institusjonens revisjonsutvalg der institusjoner med forvaltningskapital under 20 milliarder kroner har anledning til å velge bort revisjonsutvalg. Det legges opp til tilsvarende grense for hvilke institusjoner som skal ha eget risikoutvalg. Ytterligere presiseringer av risikoutvalgets oppgaver foreslås ikke tatt inn nå, men vil være naturlig å ta inn i ny virksomhetsstyringsforskrift når ny samlet finanslov foreligger.

10 Godtgjørelse

EØS-rett

Reglene om godtgjørelse ble innført i CRD III og er skjerpet i CRD IV, med blant annet kvantitative begrensninger og utvidet informasjonsplikt.

De vesentligste endringene er begrensninger på hvor høy variabel godtgjørelse kan være i forhold til fast godtgjørelse for blant annet ledelsen, ansatte i kontrollfunksjoner og "risikotakere". Ifølge direktivet artikkel 94 bokstav (g) skal variabel godtgjørelse for disse ikke overstige 100 prosent av fast godtgjørelse. Medlemstatene kan åpne for at institusjonene, etter nærmere fastsatte prosedyrer, kan tillate at variabel godtgjørelse kan utgjøre inntil 200 prosent av fast godtgjørelse. Medlemstatene kan dessuten bestemme at grensen for variabel godtgjørelse settes lavere enn 100 prosent av fast godtgjørelse. På dette punktet åpner således direktivet for nasjonale valg. Det følger videre at inntil 25 prosent av variabel godtgjørelse kan utbetales i langsiktige instrumenter, og at institusjonene kan anvende en neddiskonteringsfaktor for beregning av verdien på disse instrumentene.

For øvrig innfører direktivet og forordningen bestemmelser om offentliggjøring som er langt mer omfattende enn etter gjeldende rett. Etter forordningen artikkel 450 skal institusjonene offentliggjøre informasjon om godtgjørelsesordningen, herunder informasjon om beslutningsprosessen for fastsettelse av godtgjørelse, forholdet mellom fast og variabel godtgjørelse, samt kriteriene for fastsettelse av variabel godtgjørelse.

Etter direktivet artikkel 95 skal godtgjørelsesutvalget bestå av medlemmer fra styret. Dersom det etter nasjonal rett er et krav om ansatterepresentant, skal godtgjørelsesutvalget også bestå av en eller flere

ansatterepresentanter. Artikkel 93 fastsetter enkelte prinsipper for institusjoner som mottar støtte fra myndighetene.

CRD III og -IV inneholder et generelt prinsipp om forholdsmessighet i bruken av reglene om godtgjørelse. Forholdsmessighetsprinsippet innebærer at reglene tilpasses den enkelte virksomhetens art, størrelse og kompleksitet. Forholdsmessighetsprinsippet gjør at de fleste europeiske verdipapirforetak i praksis ikke omfattes. Det vil på en del punkter gis utfyllende bestemmelser i tekniske standarder. Disse bestemmelsene vil blant annet innebære en utvidelse av anvendelsesområdet for grensene for variabel godtgjørelse, ved at flere ansatte blir definert som "risikotakere". Bestemmelsene forventes å foreligge andre halvår 2014.

Gjeldende rett

Gjeldende regler om godtgjørelsesordninger, som bygger på CRD III, er gitt i forskrift om godtgjørelsesordninger i finansinstitusjoner mv., som trådte i kraft 1. januar 2011. Denne forskriften gjelder også for holdingselskaper i finanskonsern, finansieringsforetak som ikke er kredittinstitusjoner, forsikringsselskaper, pensjonsforetak og forvaltningsselskap for verdipapirfond.

Ved utformingen av gjeldende norske regler foreslo Finanstilsynet at det ble stilt generelle krav til utforming av godtgjøringsordninger som fremmer god risikostyring i alle banker uavhengig av størrelse og virksomhet. Finanstilsynet la til grunn at de mer detaljerte reglene burde gjøres gjeldende for banker som i mer enn 12 måneder har hatt en samlet forvaltningskapital på mer enn 30 milliarder, og holdingselskaper for slike banker. Det ble pekt på at reglene også kan være relevante for mindre banker, og at de konkrete vurderinger av hvordan tilpasning skal gjøres i første rekke må utføres av den enkelte institusjonen, med det mål å gjennomføre prinsippene for gode godtgjøringsordninger så langt de passer i den aktuelle virksomheten.

Det ble vist til at forholdsmessighetsprinsippet vil innebære at reglene må tilpasses den enkelte virksomhetens størrelse og organisering, og slik at også virksomhetens art, formål og kompleksitet tas i betraktning. Finanstilsynet påpekte videre at reglene etter sin begrunnelse særlig er ment å anvendes på systemviktige institusjoner for å bidra til å sikre finansiell stabilitet, og at reglene derfor særlig vil rette seg mot noen få banker.

Finanstilsynet foreslo at verdipapirforetakene og forvaltningsselskapene for verdipapirfond med rett til aktiv forvaltning skulle omfattes av kravet til offentliggjøring av informasjon om godtgjøringsordninger, samt generell vurdering av risiko forbundet med godtgjørelsesordninger. Begrunnelsen var at disse institusjonenes adferd har betydning for den generelle tillit til det finansielle systemet og at likebehandling med tilsvarende aktiviteter i bank var ønskelig.

I Prop. 117 L (2009-2010) la Finansdepartementet til grunn at reglene om godtgjørelse burde gjelde for alle norske finansinstitusjoner, verdipapirforetak og forvaltningsselskap for verdipapirfond. Departementet la videre til grunn at variabel godtgjørelse ikke bør kunne utgjøre mer enn halvparten av den faste godtgjørelsen for daglig leder og ledergruppen i banker. En slik bestemmelse fulgte ikke av CRD III (men kvantitative begrensninger i variabel godtgjørelse innføres som nevnt med CRD IV). Det følger av gjeldende forskrift at for daglig leder og ledergrupper i banker kan variabel godtgjørelse ikke utgjøre mer enn halvparten av den faste godtgjørelsen.

Finanstilsynets vurdering

Finanstilsynet foreslår å videreføre bestemmelsen om at variabel godtgjørelse for ledergruppen i banker ikke kan utgjøre mer enn halvparten av den faste godtgjørelsen. For andre ledende ansatte i kredittinstitusjoner antar Finanstilsynet at innflytelsen på risikotakingen i foretaket kan anses mer begrenset og at CRD IVs begrensning til 100 prosent er tilstrekkelig.

Finanstilsynet legger til grunn at det ikke er behov for å gjøre de nye kravene gjeldende for andre verdipapirforetak enn de som er omfattet av CRD IV. Verdipapirforetak som ikke er omfattet av CRD IV, altså verdipapirforetak som bare har tillatelse til mottak og formidling og investeringsrådgivning uten å kunne oppbevare eller forvalte finansielle instrumenter eller håndtere klientmidler (se punkt 13.1), er mindre foretak uten betydning for finansiell stabilitet. I slike foretak med antatt relativt større varierende inntekter kan forøvrig høye faste lønnskostnader være krevende.

Usikkert økonomisk grunnlag hos små verdipapirforetak kan igjen medføre utrygghet for kundene. Kvantitative begrensninger for variabel godtgjørelse kan bidra til å redusere uønskede utslag av godtgjørelsesmotivert adferd og derav bidra til bl.a. styrket forbrukervern. Slik adferd vil imidlertid rammes av verdipapirhandelens bestemmelser om god forretningsskikk.

Finanstilsynet mener at de nye kravene til forholdet mellom variabel og fast godtgjørelse bør gjelde kredittinstitusjoner og verdipapirforetak forøvrig. Denne regelen vil gjelde for alle ansatte som omfattes av forskriften § 4-7, dvs. ledende ansatte, ansatte med arbeidsoppgaver av vesentlig betydning for foretakets risikoeksponering, ansatte med kontrolloppgaver, samt tillitsvalgte.

Kvantitative begrensninger for variabel godtgjørelse vil kunne føre til at foretakene i tider med krevende arbeidsmarked må tilby et høyere fastlønnsnivå for ledere og risikotakere for å sikre seg nødvendig kompetanse. Dette kan lede til uforsvarlig høye faste lønnskostnader, eller begrensninger i muligheten til å opprettholde tilstrekkelig kompetanse i ledelsen. Begge forhold kan bidra til økt risikotaking i et forsøk på å øke inntjeningen. Finanstilsynet mener at foretakene bør ha en mulighet til å fastsette en slik høyere variabel godtgjørelse dersom dette er hensiktsmessig og forsvarlig ved lønnsfastsettelsen. Direktivet bestemmer i denne sammenheng at ansatte som er direkte berørt av en høyere maksimal prosentandel ikke kan utøve stemmerettigheter de har som aksjonærer eller eiere av foretaket. Siden forholdsmessighetsprinsippet ikke er lagt til grunn i norsk regelverk, og regelverket derfor omfatter en del foretak med konsentrert eierstruktur, mener Finanstilsynet at denne bestemmelsen ikke bør få anvendelse for norske foretak.

Finanstilsynet foreslår at direktivets bestemmelse om kvantitative begrensninger for variabel godtgjørelse tas inn i forskriften § 4 annet ledd og at bestemmelsen om diskonteringsfaktor for langsiktige instrumenter tas inn i femte ledd.

Direktivets krav om ansatterepresentasjon i godtgjørelsesutvalget er allerede oppfylt gjennom norsk selskapslovgivning. I de tilfellene det stilles krav om at ansatte er representert i styret, vil disse være medlemmer på lik linje med andre styremedlemmer. Forutsetningen om eksternt styremedlem vil bli endret i Finanstilsynets rundskriv 11/2011.

Deler av forordningens krav om offentliggjøring er dekket i gjeldende forskrift § 3 annet ledd, som bygger på tilsvarende bestemmelser i CRD III. Informasjonsplikten som følger av forordningen er imidlertid langt mer omfattende, men Finanstilsynet ser ikke behov for endringer i disse reglene i påvente av at forordningen tas inn i EØS-avtalen.

Finanstilsynet legger til grunn at bestemmelsene for institusjoner som mottar støtte fra myndighetene er dekket i banksikringsloven § 3-2 om Finanstilsynets myndighet, samt finanstilsynsloven.

Bonusordninger etableres normalt i månedene forut for det aktuelle regnskapsåret. Finanstilsynet legger derfor til grunn at de foreslåtte endringene i godtgjørelsesreglene ikke kan gi virkning for avtaler for regnskapsåret 2014. Reglene kan tidligst tre i kraft 1. januar 2015 og da med virkning for avtaler som gjelder regnskapsåret 2015.

11 Pilar 3 – offentliggjøring

EØS-rett

Forordningen del 8

Bestemmelsene om offentliggjøring av finansiell informasjon (pilar 3) viderefører hovedsakelig tidligere regelverk. Flere av de nye pilar3-kravene er relatert til nye krav som introduseres i CRD IV, slik som offentliggjøring av informasjon om motsyklisk kapitalbuffere og uvektet kjernekapitalandel. Finanstilsynet vil i det følgende gjennomgå de viktigste endringene.

Generelt om offentliggjøring av finansiell informasjon

Dersom de generelle kravene til offentliggjøring ikke anses som tilstrekkelig for at markedsaktørene kan vurdere risikoprofilen til institusjonen, skal institusjonene offentliggjøre ytterligere informasjon,

jf. artikkel 431. Den ytterligere informasjonen som kreves offentliggjort må være av avgjørende betydning, og informasjonen må ikke være taushetsbelagt eller konkurransesensitiv. Informasjon skal anses å være av avgjørende betydning dersom utelatelse av denne informasjonen eller feil i denne informasjonen vil endre eller påvirke vurderingene til markedsaktørene. Konkurransesensitiv informasjon er informasjon som vil undergrave institusjonens konkurranseevne dersom den blir offentliggjort og informasjon anses som konfidensiell dersom dette følger av avtaler med kunder eller andre motparter. EBA skal innen 31. desember 2014 utarbeide anbefalinger om hvordan institusjonene skal vurdere om informasjon er taushetsbelagt eller konkurransesensitiv.

Når det gjelder offentliggjøringsfrekvens og tidspunkt for offentliggjøringen, er minstekravet, jf. artikkel 433, årlig publisering samtidig med årsregnskapet, men institusjonene skal vurdere om noen av kravene skal offentliggjøres hyppigere enn årlig. EBA skal innen 31. desember 2014 utarbeide anbefalinger om hvordan institusjonene skal vurdere om hyppigere rapportering er nødvendig.

Endringer i kravene knyttet til offentliggjøring av informasjon om ansvarlig kapital

Det følger av artikkel 437 at de fleste opplysningskravene om ansvarlig kapital skal oppfylles ved hjelp av standardiserte skjemaer. EU-kommisjonen har vedtatt tekniske standarder som spesifiserer utformingen av skjemaene.²⁴

Offentliggjøring av informasjon om motsyklisk kapitalbuffer

Institusjonene skal etter artikkel 440 offentliggjøre informasjon om geografisk fordeling av kredittksponeeringer som er relevant ved beregning av motsyklisk kapitalbuffer og størrelsen på den institusjonsspesifikke motsykliske kapitalbufferen. EBA skal innen 31. desember 2014 foreslå tekniske standarder som skal spesifisere disse opplysningskravene.

Offentliggjøring av uvektet kjernekapitalandel

Institusjonene skal fra 1. januar 2015 offentliggjøre informasjon om uvektet kjernekapitalandel, jf. artikkel 451. EBA skal innen 30. juni 2014 foreslå en teknisk standard med standardiserte skjemaer for offentliggjøring av informasjon om uvektet kjernekapitalandel.²⁵

Offentliggjøring av informasjon om institusjonens pilar 2 prosess og resultat

Nasjonale myndigheter kan kreve at institusjonene offentliggjør resultatene fra ICAAP herunder sammensetningen av pilar 2-påslag, jf. artikkel 438.

Offentliggjøring av ikke-pantsatte eiendeler

EBA skal innen 31. desember 2013 utarbeide anbefalinger om offentliggjøring av informasjon om ikke-pantsatte eiendeler, jf. artikkel 443. EBA skal særlig ta hensyn til en anbefaling fra ESRB om kredittinstitusjoners finansiering, herunder anbefaling om markedstransparens vedrørende pantsatte eiendeler.²⁶

Innen 1. januar 2016 skal EBA foreslå en teknisk standard om offentliggjøring av balanseverdier for ikke-pantsatte eiendeler fordelt på engasjementskategorier og porteføljekvalitet. Standarden skal blant annet baseres på den nevnte ESRB-anbefalingen.

Offentliggjøring av verdipapiriseringsposisjoner

Kravene til offentliggjøring vedrørende verdipapirisering er noe utvidet, jf. artikkel 449. Utvidelsene er knyttet til beskrivelser av risiko og interne prosedyrer og anbefalinger, samt mer detaljerte krav til offentliggjøring av ulike typer posisjoner institusjonen har.

²⁴ Commission Implementing Regulation (EU) No 1423/2013 of 20 December 2013 laying down implementing technical standards with regard to disclosure of own funds requirements for institutions

²⁵ Forslag til standard er på høring. Høringen er tilgjengelig her: <http://www.eba.europa.eu/-/eba-consults-on-draft-technical-standards-on-disclosure-for-leverage-ratio>

²⁶ Anbefaling ESRB/2012/2 fra the European Systemic Risk Board, datert 20. desember 2012

Gjeldende rett

Krav om offentliggjøring av finansiell informasjon følger av finansieringsvirksomhetsloven § 2-9c og verdipapirhandelloven § 9-17 og er spesifisert i kapitalkravsforskriftens §§ 45 og 46 som i stor grad samsvarer med bestemmelsene i tidligere direktiv. Krav om offentliggjøring av uvektet kjernekapitalandel følger direkte av finansieringsvirksomhetsloven § 2-9c.

Finanstilsynets vurdering

Generelt om offentliggjøring av finansiell informasjon

EBA skal utarbeide anbefalinger om vurdering av om informasjon er konkurransesensitiv eller taushetsbelagt (artikkel 432 nr. 2), vurdering av avvik fra offentliggjøringskravene (artikkel 432 nr. 1) og offentliggjøringsfrekvens og tidspunkt for offentliggjøring (artikkel 433) som vil ha betydning for de generelle bestemmelsene om offentliggjøring av finansiell informasjon. Finanstilsynet vil vurdere om det er nødvendig med rundskriv når retningslinjene er klare.

Endringer i kravene knyttet til offentliggjøring av informasjon om ansvarlig kapital

Med nye standardiserte skjemaer vil det bli lettere å sammenligne opplysningene og vurdere kvaliteten på den ansvarlige kapitalen, men skjemaene er omfattende og det vurderes som lite hensiktsmessig med en detaljert gjennomføring i kapitalkravsforskriften. Finanstilsynets hjemmel i kapitalkravsforskriften § 45-1 (2) til å fastsette format for offentliggjøringen anses tilstrekkelig til å pålegge rapportering etter disse skjemaene.

Offentliggjøring av uvektet kjernekapitalandel

Offentliggjøring av uvektet kjernekapitalandel fra 1. januar 2015 skal skje etter standardiserte skjemaer som gjør det enklere å sammenligne institusjonene. Finanstilsynet foreslår å endre kapitalkravsforskriften § 45-6 slik at Finanstilsynet gis hjemmel til å gi nærmere regler om offentliggjøring av uvektet kjernekapitalandel.

Offentliggjøring av informasjon om kapitalbuffer

Finanstilsynet mener at institusjonene må offentliggjøre sitt kombinerte bufferkrav, fordelt på de ulike bufferne, og kapital tilgjengelig til å dekke bufferkravene, og at Finanstilsynet gis hjemmel til å spesifisere kravene nærmere. Bestemmelsen foreslås gjennomført i § 45-8 i kapitalkravsforskriften.

Offentliggjøring av informasjon om institusjonens pilar 2-prosess og resultat

Institusjonene bør vurdere å offentliggjøre sine kapitalmål som følger av egne ICAAP-vurderinger og dialogen med Finanstilsynet basert på SREP-vurderingen av institusjonen.

Offentliggjøring av ikke-pantsatte eiendeler

Inntil anbefalinger og tekniske standarder fra EBA er på plass, legger Finanstilsynet til grunn at norske institusjoner offentliggjør tilstrekkelig informasjon om ikke-pantsatte eiendeler til opplysning for institusjonenes kreditorer. Viktigheten av dette er også fremholdt i Finanstilsynets brev til Finansdepartementet 4. mars 2013 om regelverket for obligasjoner med fortrinnsrett.

12 Tilsyn

12.1 Konesjonssystemet, tilsyn og sanksjoner

CRD IV viderefører i det vesentlige tidligere bestemmelser om adgangen til i å drive virksomhet og etablere seg i annen medlemsstat basert på prinsippet om gjensidig anerkjennelse av konesjon gitt av annen myndighet, og om fordeling av tilsynsansvar og samarbeid mellom tilsynsmyndighetene for institusjoner med virksomhet i flere medlemsstater.

Direktivet inneholder samtidig nye og mer omfattende krav til tilsynsmyndigheten som skal styrke tilsynet med institusjonene. Det er bl.a. gitt generelle krav til ressurser og virkemidler (artikkel 4) som

er nødvendig for at tilsynsmyndigheten skal kunne utføre de oppgaver direktivet og forordningen fastlegger.

Videre oppstiller CRD IV nye konkrete krav om at tilsynsmyndigheten utarbeider årlige planer for den tilsynsmessige oppfølgingen av institusjoner ut fra en risikobasert tilnærming (artikkel 99). Det legges økt vekt på stedlig tilsyn, hyppigere rapportering fra institusjonene samt metodikk for den tilsynsmessige oppfølgingen, herunder stresstesting av institusjonene årlig (artikkel 100). Informasjonsplikt ved samarbeid mellom hjemland og vertsland særlig i forbindelse med tilsyn med filialer er utvidet (artikkel 50). Det fremgår av artikkel 106 at tilsynsmyndigheten skal ha myndighet til å pålegge hyppigere frekvens på offentliggjøring av informasjon i overensstemmelse pilar 3-kravene samt i annen form enn gjennom regnskapsrapporteringen.

For institusjoner med tillatelse til å benytte interne modeller, fastlegger artikkel 101 at tilsynsmyndigheten regelmessig skal vurdere institusjonens etterlevelse av tillatelsen. Dersom tilsynsmyndigheten avdekker vesentlige svakheter i modeller eller bruken av modellene, skal disse rettes opp eller tillatelsen trekkes.

For å sikre effektiv etterlevelse av krav til institusjonene og oppfølging av brudd på kravene, oppstiller CRD IV visse minstekrav til administrative sanksjoner tilgjengelig for tilsynsmyndigheten (artikkel 64 flg.). Bl.a. oppstilles konkrete nivåer på administrative bøter for henholdsvis juridiske og fysiske personer og vinningsavståelse. Nasjonale myndigheter skal tilrettelegge for rapportering av brudd på virksomhetskrav for institusjonene (artikkel 71), herunder sikre at det i institusjonene foreligger rutiner for intern rapportering av brudd på krav (varsling).

Finanstilsynets vurdering

CRD IV viderefører eldre direktivkrav om konsesjonsregler mv. som er gjennomført i norsk rett. Konsesjonsreglene er uendrede og krever etter tilsynets vurdering ikke regeltilpasninger. Finanstilsynets vurdering er at finanstilsynsloven og tilhørende særlovgivning i tilstrekkelig grad gir Finanstilsynet den myndighet som er nødvendig for å oppfylle kravene stilt i CRD IV.

Nye krav til administrative sanksjoner ved brudd på direktivbestemmelser omfattes ikke av EØS-avtalen. Etter Finanstilsynets vurdering bør spørsmålet om innføring av administrative sanksjoner uansett måtte vurderes i et bredere perspektiv, og viser til sanksjonsutvalgets utredning av disse spørsmål i NOU 2002:14. Sanksjonsvirkemidler tilgjengelig for Finanstilsynet anses å oppfylle de krav som ligger i prinsippet om effektiv sanksjonering.

Krav om system for intern og ekstern rapportering fra ansatte om brudd på krav anses ivaretatt av arbeidsmiljølovens regler, jf. lovens § 2-4.

12.2 Rapporteringskrav

Rapportering etter CRD IV er hjemlet i forordningen med tilhørende teknisk standard (ITS). I EU vil første rapportering av kapitaldekning, store engasjementer, leverage ratio, LCR og NSFR være 1. kvartal 2014. Rapportering av finansiell informasjon (FINREP) og pantsatte eiendeler ("asset encumbrance") starter opp i andre halvår 2014. Ytterligere rapporteringskrav knyttet til likviditetsovervåkning ("additional monitoring metrics"), er ikke tatt inn i teknisk standard ennå, men ventes innen kort tid. Første rapporteringspunkt vil trolig være juli 2015.

Finanstilsynet legger til grunn at Finanstilsynsloven § 3 gir tilstrekkelige hjemler til å pålegge rapporteringskrav. Finanstilsynet har besluttet at rapporteringskravene spesifisert i CRD IV med tekniske standarder gjøres gjeldende for norske kredittinstitusjoner, finansieringsselskaper og verdipapirforetak fra og med juli 2014, og at gjeldende rapportering for kapitaldekning, store engasjementer og likviditet videreføres t.o.m. utgangen av juni 2014. Finanstilsynet legger til grunn at norske institusjoner har startet forberedelse til ny rapportering, og vil være i stand til å rapportere i henhold til gitte frister, jf. brev til institusjonene av 19. desember 2013. I påvente av at CRD IV og de tekniske standardene tas inn i EØS-avtalen legger Finanstilsynet opp til å formidle

rapporteringskravene i rundskriv. Rapporteringsforskriftene for kapitaldekning og store engasjementer²⁷ foreslås opphevet.

13 Særskilt om verdipapirforetak

13.1 Innledning

Kravene til verdipapirforetak avhenger av hvilke typer investeringstjenester foretakene har tillatelse til å utføre. Investeringstjenestene er listet opp i verdipapirhandelloven § 2-1 første ledd:

1. mottak og formidling av ordre på vegne av kunde ("mottak og formidling")
2. utførelse av ordre på vegne av kunde ("utførelse av ordre")
3. omsetning av finansielle instrumenter for egen regning ("egenhandel")
4. aktiv forvaltning av investorers portefølje av finansielle instrumenter på individuell basis og etter investors fullmakt ("aktiv forvaltning")
5. investeringsrådgivning
6. plassering av offentlige tilbud, plassering av emisjoner, samt garantistillelse for fulltegning av emisjoner eller tilbud om kjøp av finansielle instrumenter,²⁸ ("plassering og garantistillelse")
7. drift av multilateral handelsfasilitet

Verdipapirforetak som har tillatelse til å yte investeringstjenestene egenhandel eller plassering og garantistillelse er gjenstand for de mest omfattende kravene i CRD IV, for eksempel krav om kapitalbuffer (punkt 13.6), kvantitative likviditetskrav (punkt 13.8) og krav til uvektet kjernekapitalandel (punkt 13.4). Etter gjeldende norsk rett er verdipapirforetak som ikke har tillatelse til å yte andre investeringstjenester enn mottak og formidling, aktiv forvaltning og investeringsrådgivning gjenstand for lavere krav til startkapital (punkt 13.2) og særregler for kapitalkrav (punkt 13.3).

Verdipapirforetak som ikke har tillatelse til å yte andre investeringstjenester enn mottak og formidling, utførelse av ordre, aktiv forvaltning og investeringsrådgivning og som ikke har tillatelse til å oppbevare eller forvalte finansielle instrumenter eller til å håndtere klientmidler, er ikke definert som verdipapirforetak i CRD IV, og er følgelig i utgangspunktet ikke omfattet av regelverket. Etter norsk praksis vil imidlertid verdipapirforetak som har tillatelse til utførelse ordre og aktiv forvaltning også kunne håndtere klientmidler, slik at det bare er verdipapirforetak som bare har tillatelse til mottak og formidling og/eller investeringsrådgivning, uten å kunne oppbevare eller forvalte finansielle instrumenter eller håndtere klientmidler, som ikke er omfattet av definisjonen i CRD IV.

Medlemslandene har, som nevnt i punkt 1.3.2, anledning til å utvide virkeområdet for CRD IV nasjonalt og det er Finanstilsynets vurdering at krav til ansvarlig kapital og tilhørende rapportering til Finanstilsynet bidrar til bedre risikostyring i verdipapirforetak. Finanstilsynet foreslår følgelig at norske verdipapirforetak som faller utenfor virkeområdet til CRD IV også omfattes av store deler av regelverket, men at de unntas fra enkelte bestemmelser som anses mindre relevante for mange verdipapirforetak – for eksempel foreslås ovennevnte verdipapirforetak unntatt fra de kvantitative begrensningene på variabel godtgjørelse (se kap. 10).

²⁷ Forskrift om rapportering av kapitaldekning (FOR-1996-11-15-1130) og forskrift om rapportering av kredittinstitusjoners og verdipapirforetaks store engasjementer (FOR-1997-12-10-1388)

²⁸ Tjeneste 6 er resultatet av en sammenslåing av tjeneste 6 og 7 i MiFID (Directive 2004/39/EC), dvs: "Underwriting of financial instruments and/or placing of financial instruments on a firm commitment basis.", og "Placing of financial instruments without a firm commitment basis." CRD IV refererer hyppig til tjeneste 6 i MiFID. I det følgende legges til grunn at tjeneste 6 i MiFID er identisk med tjeneste 6 i verdipapirhandelloven.

13.2 Startkapital

EØS-rett

Verdipapirforetak som har tillatelse til egenhandel eller plassering og garantistillelse skal ha en startkapital på minst 730 000 euro, mens øvrige verdipapirforetak skal ha en startkapital på minst 125 000 euro, jf. direktivet artikkel 28 (2). Medlemslandene kan redusere kravet til 50 000 euro for verdipapirforetak som verken har tillatelse til egenhandel, plassering og garantistillelse eller til å håndtere kundemidler, jf. direktivet artikkel 29 (3). For disse foretakene kan kravet til startkapital oppfylles ved at det tegnes ansvarsforsikring. Ansvarsforsikringen skal dekke minst 1 million euro per skadetilfelle. Den totale dekningen etter ansvarsforsikringen i løpet av et år kan begrenses oppad til 1,5 millioner euro.

Det følger av direktivet artikkel 28 (1) at startkapital for verdipapirforetak bare kan bestå av ren kjernekapital, jf. forordningen artikkel 26 (1) punktene a) til e).

Gjeldende rett

Det følger av verdipapirhandelloven § 9-13 at verdipapirforetak som ikke er kredittinstitusjon skal ha en startkapital på minst 730 000 euro. Foretak som bare har tillatelse til å yte enkelte investeringstjenester, kan få tillatelse av Finanstilsynet til en lavere startkapital, men ikke lavere enn 125 000 euro. Departementet kan gjøre unntak fra disse bestemmelsene og fastsette nærmere regler om startkapital i forskrift.

I henhold til verdipapirforskriften § 9-47 skal verdipapirforetak som bare har tillatelse til mottak og formidling, aktiv forvaltning og/eller investeringsrådgivning ha en startkapital på minst 125 000 euro. Verdipapirforetak som bare har tillatelse til mottak og formidling og/eller investeringsrådgivning, og som ikke kan håndtere kundemidler, kan ha en startkapital på minst 50 000 euro. Dette kravet kan oppfylles med ansvarsforsikring som beskrevet over.

Sammensetningen av startkapital er regulert i verdipapirforskriften § 9-48, hvor det framgår at som startkapital regnes innbetalt aksjekapital, overkursfond og annen egenkapital.

Finanstilsynets vurdering

Startkapitalreglene i CRD IV samsvarer i all hovedsak med norsk regelverk, men tillatelse til utførelse av ordre eller drift av multilateral handelsfasilitet utløser ikke et startkapitalkrav på 730 000 euro etter CRD IV. Finanstilsynet foreslår å endre verdipapirforskriften § 9-47 (1) slik at alle verdipapirforetak som verken har tillatelse til egenhandel eller plassering og garantistillelse i utgangspunktet får et startkapitalkrav på 125 000 euro.

Startkapitalkrav for verdipapirforetak som bare har tillatelse til mottak og formidling og/eller investeringsrådgivning, og som ikke kan håndtere kundemidler, er ikke regulert i direktivet (jf. punkt 13.1), men Finanstilsynet legger til grunn at dagens krav om minst 50 000 euro i startkapital, med mulighet til i stedet å tegne ansvarsforsikring, bør videreføres.

Instrumentene omtalt i verdipapirforskriften § 9-48 samsvarer for alle praktiske formål med ren kjernekapital for verdipapirforetak.

13.3 Særregler om kapitalkrav

EØS-rett

Det følger av forordningen artikkel 95 at verdipapirforetak som verken har tillatelse til egenhandel eller plassering og garantistillelse skal være underlagt krav til ansvarlig kapital tilsvarende det høyeste beløpet av 8 prosent av beregningsgrunnlaget for kreditt- og markedsrisiko og 25 prosent av fjorårets faste kostnader.

Gjeldende rett

Ifølge kapitalkravsforskriften § 41-2 er verdipapirforetak som bare har tillatelse til mottak og formidling, aktiv forvaltning og/eller investeringsrådgivning underlagt krav til ansvarlig kapital

tilsvarende det høyeste beløpet av 8 prosent av beregningsgrunnlaget for kreditt- og markedsrisiko og 25 prosent av fjorårets faste kostnader.

Finanstilsynets vurdering

Som for startkapitalkrav avviker norsk regelverk fra CRD IV ved at verdipapirforetak som har tillatelse til utførelse av ordre eller drift av multilateral handelsfasilitet automatisk er omfattet av hovedreglene etter norsk regelverk. Finanstilsynet foreslår å endre kapitalkravsforskriften § 41-2 slik at alle verdipapirforetak som verken har tillatelse til egenhandel eller plassering og garantistillelse omfattes av særregelen.

13.4 Uvektet kjernekapitalandel

EØS-rett

Krav til uvektet kjernekapitalandel er gitt i forordningen del 7 (se punkt 3.5). Forordningen artikkel 6 (5) fastslår imidlertid at bare verdipapirforetak som har tillatelse til egenhandel eller plassering og garantistillelse skal underlegges minstekrav til uvektet kjernekapitalandel i pilar 1.

Gjeldende rett

Finansdepartementet er i verdipapirhandelloven § 9-15 tiende ledd nr. 5 gitt myndighet til å fastsette bestemmelser om krav til uvektet kjernekapitalandel for verdipapirforetak i forskrift.

Finanstilsynets vurdering

Finanstilsynet legger til grunn at verdipapirforetak som har tillatelse til egenhandel eller plassering og garantistillelse, blir underlagt disse kravene når de innføres fra 2018.

13.5 Konsolidering

EØS-rett

Reglene om konsolidering i forordningen artikkel 11-14 er i stor grad en videreføring av dagens regelverk, men verdipapirforetak som anvender særregelen omtalt i punkt 13.3 kan på visse vilkår unntas fra krav om konsolidering, jf. forordningen artikkel 15.

Gjeldende rett

Verdipapirhandelloven § 9-21 første og andre ledd regulerer hvilke norske verdipapirforetak som er omfattet av krav til konsolidering ved beregning av store engasjementer og kapitaldekning. Nærmere regler for konsolidering er gitt i konsolideringsforskriften (FOR 2007-01-31 nr. 121).

Alle norske verdipapirforetak som oppfyller et eller flere av kriteriene til konserntilhørighet, kapitalinteresser og felles ledelse i verdipapirhandelloven § 9-21 skal tilfredsstille krav til ansvarlig kapital på konsolidert basis.

Finanstilsynets vurdering

Finanstilsynet anser det hensiktsmessig å kunne unnta enkelte foretak fra krav om konsolidering og vil ta inn en mulighet til å søke om unntak i den reviderte konsolideringsforskriften § 3 tredje ledd.

13.6 Bufferkrav

EØS-rett

Direktivets bestemmelser om kapitalbuffer er omtalt i punkt 6.2

Det følger av direktivet at bestemmelsene om kapitalbuffer ikke skal gjelde for andre verdipapirforetak enn de som har tillatelse egenhandel eller plassering og garantistillelse og at små og mellomstore verdipapirforetak kan unntas fra krav om bevarings- og motsyklisk buffer dersom slike unntak ikke medfører en trussel mot finansiell stabilitet, jf. direktivet artikkel 128, 129(2) og 130(2). Unntak må begrunnes og varsles til EU-kommisjonen, ESRB, EBA og evt. berørte vertslandsmyndigheter.

Det følger av direktivet artikkel 129 (4) og 130 (4) at kategoriseringen av verdipapirforetak som små eller mellomstore skal gjennomføres i henhold til Kommisjonsanbefaling 2003/361/EC. I anbefalingen defineres (mikro,) små og mellomstore foretak som foretak med færre enn 250 ansatte, og som har en årlig omsetning som ikke overstiger 50 millioner euro og/eller har en total balanse som ikke overstiger 43 millioner euro. Anbefalingen inneholder til dels svært detaljerte regler for bl.a. inflasjonsjustering av de finansielle grenseverdiene og behandling av foretak i konsern eller med deleierskap i andre foretak.

Verdipapirforetak kan også pålegges systemrisikobuffer og buffer for systemviktige institusjoner ut fra samme kriterier som gjelder for øvrige institusjoner.

Gjeldende rett

Alle bufferkravene ble gjennomført i verdipapirhandelloven § 9-15a fra 1. juli 2013 (se punkt 1.3.1). Verdipapirforetak er inntil videre unntatt fra bufferkravene, jf. verdipapirforskriften § 9-49 andre ledd.

Finanstilsynets vurdering

Finanstilsynet legger til grunn at verdipapirforetak som har tillatelse til egenhandel eller plassering og garantistillelse, omfattes av krav om bevarings- og motsyklisk buffer fra 2016. Unntak for små og mellomstore verdipapirforetak kan etter Finanstilsynets vurdering forsvares soliditetsmessig, men vil gjøre regelverket svært komplisert og øke rapporteringsbyrden for de aktuelle verdipapirforetakene. Ytterligere differensiering av regelverket anses som lite hensiktsmessig i seg selv, men det vil også gi ulike vilkår for verdipapirforetak som kan yte de samme investeringstjenestene. Finanstilsynet vil derfor ikke foreslå unntak fra krav om bevaringsbuffer og motsyklisk buffer for små og mellomstore verdipapirforetak som har tillatelse til egenhandel eller plassering og garantistillelse.

Finanstilsynet har i høringsnotatet om systemviktige finansinstitusjoner og verdipapirforetak behandlet spørsmålet om verdipapirforetak kan anses som systemviktige. Konklusjonen er at verdipapirforetakene ikke vil anses som systemviktige dersom felles kriterier for banker og verdipapirforetak innføres og at det ikke er tilstrekkelig tungtveiende grunner til å utarbeide et eget sett med identifikasjonskriterier for verdipapirforetaks systemviktighet. Basert på disse vurderingene foreslår ikke Finanstilsynet å pålegge verdipapirforetak systemrisikobuffer eller buffer for systemviktige institusjoner.

13.7 Store engasjementer

EØS-rett

Det følger av forordningen artikkel 388 at verdipapirforetak som verken har tillatelse til egenhandel eller plassering og garantistillelse er unntatt fra bestemmelsene om store engasjementer.

Gjeldende rett

Regelverket om store engasjementer omfatter alle norske verdipapirforetak unntatt de som bare har tillatelse til mottak og formidling, aktiv forvaltning og/eller investeringsrådgivning, jf. forskrift om store engasjementer § 1.

Finanstilsynets vurdering

Regelverket om store engasjementer begrenser størrelsen på institusjonenes samlede engasjement med en enkelt motpart. Regelverket innebærer også at institusjonene må rapportere om store engasjementer til tilsynsmyndighetene. Dette er viktige rapporter for det dokumentbaserte tilsynet med verdipapirforetakene.

Unntaket i forordningen omfatter verdipapirforetak som har tillatelse til å utføre ordre på vegne av kunde eller drive multilateral handelsfasilitet (såfremt foretakene ikke har tillatelse til egenhandel eller plassering og garantistillelse). Slike foretak kan være deltakere i verdipapiroppgjøret. Finanstilsynet har tidligere avdekket tilfeller hvor slike foretak har brutt reglene for store engasjementer. I enkelte tilfeller har foretakenes motpartseksponeringer vært i en slik størrelsesorden at foretakene ville fått virksomhetskritiske soliditetsproblemer dersom en eller to av motpartene ikke stod ved sine forpliktelser. Det er derfor etter Finanstilsynets vurdering viktig for investorer og kunder av slike

verdipapirforetak, og for tilliten til verdipapirforetakenes soliditet at regler om store engasjementer gjelder også for disse foretakene.

Finanstilsynet legger til grunn at den generelle adgangen til å utvide virkeområdet for CRD IV (se punkt 1.3.2) åpner for at verdipapirforetak som har tillatelse til utførelse ordre på vegne av kunde eller drift av multilateral handelsfasilitet kan omfattes av bestemmelser om store engasjementer. Finanstilsynet foreslår følgelig å videreføre dagens virkeområde for regelverket om store engasjementer.

13.8 Likviditetskrav

EØS-rett

Som nevnt i pkt. 8 over er kvantitative krav til likviditet og krav om periodisk rapportering av likviditet er fastsatt i forordningen del VI.

Verdipapirforetak som har tillatelse til egenhandel eller plassering og garantistillelse skal i utgangspunktet omfattes av de kvantitative likviditetskravene (LCR og NSFR), jf. forordningen artikkel 6 (4). I henhold til overgangsbestemmelsene (forordningen artikkel 508 (3)) skal EU-kommisjonen, etter konsultasjoner med EBA og ESMA, rapportere til Europaparlamentet og Rådet innen 31. desember 2015 om i hvilken utstrekning og hvordan disse kravene bør gjøres gjeldende for verdipapirforetak, og framlegge forslag til nødvendige regelendringer. I påvente av kommisjonens rapport, kan nasjonale myndigheter unnta verdipapirforetak fra disse kravene.

Gjeldende rett

Ny verdipapirhandelloven § 9-15b ble fastsatt ved lov 14. juni 2013 nr. 34, og trådte i kraft 1. juli 2013. Bestemmelsen inneholder kvalitative krav til likviditetsstyring og gir hjemmel for Finansdepartementet til å fastsette nærmere regler til gjennomføring av bestemmelsene i paragrafen i forskrift. Videre gir bestemmelsen departementet hjemmel til å fastsette kvantitative krav til verdipapirforetaks likviditetsdekning (LCR) og sammensetning av finansieringskilder (NSFR). Sjuende ledd gir departementet hjemmel til i forskrift å unnta verdipapirforetak fra bestemmelsene.

Verdipapirforetak ble fra og med 1. januar 2011 omfattet av forskrift 29. juni 2007 nr. 747 om forsvarlig likviditetsstyring (likviditetsstyringsforskriften). Denne forskriften inneholder kvalitative likviditetskrav, herunder krav om at institusjonen skal: *i*) ha en dokumentert likviditetsstrategi, *ii*) ha rammer for likviditetsrisiko og risikotoleranse for ulike tidsrom, *iii*) ha en tilstrekkelig beholdning av likvide eiendeler, *iv*) sørge for en tilstrekkelig stabil og diversifisert langsiktig finansiering, *v*) ha en beredskapsplan, *vi*) ha metoder for å identifisere, måle og overvåke netto innlånsbehov, og *vii*) gjennomføre stresstester for å analysere likviditetssituasjonen.

Verdipapirforetak er etter gjeldende rett ikke underlagt kvantitative krav til likviditet, og heller ikke krav om periodisk rapportering av likviditet til Finanstilsynet.

Finanstilsynets vurdering

Det er etter Finanstilsynets vurdering usikkert om kvantitative likviditetskrav er hensiktsmessige for verdipapirforetak. Finanstilsynet anbefaler følgelig på å avvente EU-kommisjonens rapport før kvantitative likviditetskrav vurderes innført for norske verdipapirforetak.

14 Forslag til endringsforskrifter

14.1 Ny forskrift om ansvarlig kapital

Forslag til forskrift om beregning av ansvarlig kapital for banker, finansieringsforetak, holdingselskaper i finanskonsern som ikke er forsikringskonsern, verdipapirforetak og forvaltningsselskaper for verdipapirfond som har tillatelse til å drive aktiv forvaltning (forskrift om ansvarlig kapital):

§ 1. Virkeområde

Denne forskrift gjelder for forretningsbanker, sparebanker, finansieringsforetak, holdingselskaper i finanskonsern som ikke er forsikringskonsern, verdipapirforetak og forvaltningsselskaper for verdipapirfond som har tillatelse til å drive aktiv forvaltning.

§ 2. Definisjoner

(1) Med selskap i finansiell sektor menes følgende:

Banker, finansieringsforetak, verdipapirforetak, forvaltningsselskap for verdipapirfond, forsikringsselskap, holdingselskap i finanskonsern, betalingsforetak, e-pengeforetak og låneformidlingsforetak samt foretak som yter tilknyttede tjenester jf. kapitalkravsforskriften § 1-2 bokstav n).

(2) Med vesentlig investering menes:

- a) en eierandel over 10 prosent,
- b) en kapitalinteresse eller felles ledelse med selskapet som det er investert i, jf. finansieringsvirksomhetsloven § 2a-2 h) og i)

(3) Definisjonene av *kort og lang posisjon* i kapitalkravsforskriften § 1-2 bokstav aa) og dd) gjelder tilsvarende.

§ 3. Ansvarlig kapital

Den ansvarlige kapitalen består av kjernekapital (§§ 4 og 5) og tilleggskapital (§ 6). Kjernekapitalen består av ren kjernekapital og annen kjernekapital herunder fondsobligasjonskapital. Ved beregningen av ansvarlig kapital gjelder fradrag og tillegg i henhold til §§ 7, 8 og 9.

§ 4. Ren kjernekapital

(1) Ren kjernekapital kan bestå av følgende poster:

- a) Innbetalt ordinær aksjekapital
- b) Innbetalt ordinær egenkapitalbeviskapital i institusjon som ikke har medlemsinnskudd
- c) Medlemsinnskudd etter godkjennelse av Finanstilsynet
- d) Innbetalt aksjekapital og egenkapitalbeviskapital med preferanse til utbytte forutsatt at utbyttet ikke overstiger 125 % av utbyttet på ordinær aksje- og egenkapitalbeviskapital. Samlet utbytte må ikke overstige 105 % av hva utbyttet ville ha vært uten preferanse til utbytte.
- e) Innbetalt konsernbidrag i datter- og søsterselskap som er fratrukket ansvarlig kapital i avgivende selskap
- f) Overkursfond

- g) Utjevningsfond
- h) Kompensasjonsfond
- i) Sparebankens fond, herunder grunnfond
- j) Gavefond
- k) Fond for urealiserte gevinster
- l) Fond for vurderingsforskjeller
- m) Akkumulerte andre inntekter og kostnader som ikke inngår i andre poster
- n) Annen opptjent egenkapital
- o) Akkumulert overskudd i henhold til revisorbekreftet delårsregnskap eller årsregnskap som er vedtatt av styret. Beløpet skal reduseres med påregnelig skatt og utbytte, og tapsgjennomgang skal være foretatt i samsvar med forskrifter for regnskapsmessig behandling av utlån og garantier i finansinstitusjoner.

- (2) Den utstedte kapitalen må ikke være finansiert direkte eller indirekte av institusjonen.
- (3) Finansdepartementet kan i særlige tilfeller og for en tidsbegrenset periode samtykke i at annen kapital kan regnes som ren kjernekapital.

§ 5. Annen kjernekapital herunder fondsobligasjonskapital

- (1) Annen kjernekapital kan bestå av instrumenter som oppfyller vilkårene i annet til femte ledd nedenfor og eventuelt overkursfond for slike instrumenter.

(2) *Generelle vilkår*

- a) Kapitalen må være fullt innbetalt, være usikret, og stå tilbake for institusjonens ansvarlige lånekapital.
- b) Kapitalen må ikke være eid av selskap der institusjonen har en kapitalinteresse, eller være finansiert direkte eller indirekte av institusjonen.
- c) Finanstilsynet må ha gitt samtykke til opptak av kapitalen.

(3) *Løpetid og tilbakebetaling*

- a) Kreditor kan ikke kreve innfrielse av kapitalen.
- b) Kapitalen må være uten incitament til innfrielse.
- c) Låntaker kan ikke innfri eller kjøpe tilbake hele eller deler av kapitalen uten samtykke fra Finanstilsynet. Låntaker skal ikke kunne tilbakebetale kapitalen før fem år etter utstedelsesdagen unntatt som følge av regelendringer som innebærer at kapitalen ikke lenger kan regnes som annen kjernekapital eller ved vesentlige endringer i den skattemessige behandlingen av instrumentene.

(4) *Fleksibilitet med hensyn til å utbetale rente*

- a) Låntakeren skal kunne la være å utbetale renter på annen kjernekapital. Renter skal ikke akkumuleres eller erstattes med andre former for betaling. Manglende betaling skal ikke betraktes som mislighold.
- b) Låneavtalen må ikke begrense fleksibiliteten med hensyn til utbetaling av rente, med for eksempel bindinger mellom utbytte og rentebetaling.
- c) Renten kan ikke endres som følge av endringer i kredittverdigheten til låntaker eller låntakers morselskap.

(5) Evne til å dekke tap

- a) Hvis låntakers rene kjernekapitaldekning faller under 5,125 prosent, skal kapitalen kunne skrives ned eller konverteres til ren kjernekapital. Instrumentene skal nedskrives eller konverteres fullt ut eller med et lavere beløp som øker den rene kjernekapitaldekningen til 5,125 prosent.
- b) Annen kjernekapital kan ikke medregnes med et høyere beløp enn den rene kjernekapitalen som genereres hvis all annen kjernekapital skrives ned eller konverteres fullt ut.
- c) Annen kjernekapital som er skrevet ned, kan skrives opp igjen ved at den tillegges en andel av akkumulert overskudd, jf. § 4 bokstav o). Eventuell rente skal beregnes av nedskrevet beløp.
- d) Samlet oppskrivning og rente skal ikke overstige årsoverskudd etter skatt multiplisert med annen kjernekapitals andel av kjernekapitalen. Andelen skal beregnes som annen kjernekapital som har vært gjenstand for nedskrivning, før nedskrivning, dividert på kjernekapitalen på beregningstidspunktet. Samlet oppskrivning og rente på annen kjernekapital skal sammen med andre disponeringer være innenfor maksimalt disponeringsbeløp etter [bufferforskriften § 3-2].
- e) Nedskrivning av annen kjernekapital skal skje med endelig virkning dersom dette er avtalt eller nedskrivningen er foretatt etter reglene i banksikringsloven § 3-6.
- f) For annen kjernekapital som skal konverteres, skal det i låneavtalen angis konverteringskurs og grense for konverteringsbeløp.

§ 6. Tilleggs kapital*(1) Tilleggs kapitalen kan bestå av følgende poster:*

- a) Ansvarlig lånekapital og andre kapitalinstrumenter, og eventuelt overkursfond for slike instrumenter, som tilfredsstiller kravene i denne bestemmelsen.
- b) Tallverdien av negative verdier av justert forventet tap etter kapitalkravsforskriften § 15-7 begrenset til 0,6 prosent av beregningsgrunnlaget.

(2) Generelle vilkår

- a) Kapitalen må være fullt innbetalt, være usikret, og stå tilbake for institusjonens alminnelige gjeld.
- b) Kapitalen må ikke være eid av selskap der institusjonen har en kapitalinteresse, eller være finansiert direkte eller indirekte av institusjonen.
- c) Finanstilsynet må ha gitt samtykke til opptak av kapitalen.

(3) Løpetid, tilbakebetaling og medregning

- a) Kapitalen må ha en løpetid på minimum fem år. Kreditor kan ikke kreve innfrielse av kapitalen før avtalt forfallsdato.
- b) Kapitalen må være uten incitament til førtidig innfrielse.
- c) Låntaker kan ikke innfri eller kjøpe tilbake hele eller deler av kapitalen før den avtalte forfallsdatoen uten samtykke fra Finanstilsynet. Låntaker skal ikke kunne tilbakebetale kapitalen før fem år etter utstedelsesdagen unntatt som følge av regelendringer som innebærer at kapitalen ikke lenger kan regnes som tilleggs kapital eller ved vesentlige endringer i den skattemessige behandlingen av instrumentene. I de siste fem år før forfall av lånet, eller deler av lånet, skal den delen av lånekapitalen som kan medregnes beregnes ved å multiplisere lånebeløpet med antall gjenværende kalenderdager og dividere på antall kalenderdager i femårsperioden.

(4) Rentebetaling mv.

- a) Låneavtalen må ikke gi långiver rett til å fremskynde betalinger av rente eller hovedstol annet enn ved avvikling.
- b) Renten kan ikke endres som følge av endringer i kredittverdigheten til låntaker eller låntakers morselskap.

(5) Evne til å dekke tap

Ansvarlig lånekapital skal kunne nedskrives etter reglene i banksikringsloven § 3-6.

§ 7 Fradragposter

(1) Følgende poster skal trekkes fra ren kjernekapital:

- a) Akkumulert underskudd.
- b) Utsatt skattefordel. Utsatt skattefordel for samme skattesubjekt kan reduseres med utsatt skatt hvis det er adgang til motregning. Utsatt skattefordel kan ikke reduseres med utsatt skatt som er tatt hensyn til i bokstav c), d) eller f). Utsatt skatt som reduserer utsatt skattefordel skal fordeles forholdsmessig mellom utsatt skattefordel som skyldes midlertidige forskjeller og annen utsatt skattefordel.
- c) Goodwill, herunder goodwill i ikke-konsoliderte selskaper i finansiell sektor der investeringen er vesentlig, hensyntatt effekten av utsatt skatt.
- d) Andre immaterielle eiendeler redusert med utsatt skatt.
- e) Positive verdier av justert forventet tap etter kapitalkravsforskriften § 15-7.
- f) Overfinansiering av pensjonsforpliktelser redusert med eventuelle midler i premiefond som overstiger tre ganger gjennomsnittet av årets premie og premiene for de to foregående år, hensyntatt effekten av utsatt skatt.
- g) Direkte, indirekte og syntetiske beholdninger av egne rene kjernekapitalinstrumenter inkludert instrumenter som institusjonen har plikt til å kjøpe.
- h) Direkte, indirekte og syntetiske beholdninger av aksjer, egenkapitalbevis og medlemsinnskudd i andre selskaper i finansiell sektor der investeringen er vesentlig.
- i) Direkte, indirekte og syntetiske beholdninger av aksjer, egenkapitalbevis og medlemsinnskudd i andre selskaper i finansiell sektor beregnet etter § 8 annet ledd bokstav d) der investeringen ikke er vesentlig.
- j) Følgende poster forutsatt at de ikke inngår i beregningsgrunnlaget for kapitalkrav:
 - i) verdipapiriseringsposisjoner; herunder kreditt eller garanti som nevnt i finansieringsvirksomhetsloven § 2-37 første ledd nr. 1 bokstav b, jf. kapitalkravsforskriften kapittel 26
 - ii) motpartsrisiko for transaksjoner som ikke er avsluttet, jf. kapitalkravsforskriften § 37-2;
 - iii) dekning av underliggende kreditter i en kurv hvor det ikke kan fastsettes risikovekt etter IRB-metode, jf. kapitalkravsforskriften § 15-6
- k) Nettofortjenesten fra kapitaliseringen av fremtidige inntekter fra verdipapiriserte aktiva som benyttes til kredittstøtte.
- l) Gevinst ved overdragelse av låneportefølje til spesialforetak for verdipapirisering som er knyttet til fremtidig inntekt.
- m) Utbytte og konsernbidrag avsatt til utdeling som er klassifisert som egenkapital, jf. IAS 10.

- n) Netto urealisert gevinst på sikringsinstrumenter ved kontantstrømsikring hensyntatt effekten av utsatt skatt, jf. IAS 39
- o) Urealisert gevinst som følge av redusert verdi av egen gjeld målt til virkelig verdi, som skyldes en svekkelse av institusjonens kredittverdighet.
- p) Urealisert gevinst som følge av redusert verdi av derivatforpliktelser målt til virkelig verdi, som skyldes en svekkelse av institusjonens kredittverdighet.
- q) Verdijusteringer på alle eiendeler målt til virkelig verdi etter metoden i kapitalkravsforskriften § 31-2.

(2) *Følgende poster skal trekkes fra annen kjernekapital:*

- a) Direkte, indirekte og syntetiske beholdninger av egne fondsobligasjoner inkludert fondsobligasjoner som institusjonen har plikt til å kjøpe.
- b) Direkte, indirekte og syntetiske beholdninger av fondsobligasjonskapital i andre selskaper i finansiell sektor der investeringen er vesentlig.
- c) Direkte, indirekte og syntetiske beholdninger av fondsobligasjonskapital i andre selskaper i finansiell sektor beregnet etter § 8 annet ledd bokstav d) der investeringen ikke er vesentlig.

(3) *Følgende poster skal trekkes fra tilleggskapitalen:*

- a) Direkte, indirekte og syntetiske beholdninger av egen ansvarlig lånekapital inkludert egen ansvarlig lånekapital som institusjonen har plikt til å kjøpe.
 - b) Direkte, indirekte og syntetiske beholdninger av ansvarlig lånekapital i andre selskaper i finansiell sektor der investeringen er vesentlig.
 - c) Direkte, indirekte og syntetiske beholdninger av ansvarlig lånekapital i andre selskaper i finansiell sektor beregnet etter § 8 annet ledd bokstav d) der investeringen ikke er vesentlig.
- (4) Dersom fradragene i tilleggskapitalen overstiger institusjonens tilleggskapital skal overskytende beløp trekkes fra annen kjernekapital. Tilsvarende skal overskytende fradrag i annen kjernekapital trekkes fra ren kjernekapital.

§ 8 *Særbestemmelser for enkelte fradragsregler*

(1) *Frdrag for egne kapitalinstrumenter*

- a) Fradraget for egne kapitalinstrumenter etter § 7 første ledd bokstav g), annet ledd bokstav a) og tredje ledd bokstav a) skal beregnes ut fra brutto lange posisjoner, med følgende unntak:
 - i) Fradraget kan beregnes ut fra netto lange posisjoner dersom lange og korte posisjoner er i samme underliggende eksponering, de korte posisjonene ikke innebærer motpartsrisiko og både lange og korte posisjoner inngår i enten handelsporteføljen eller bankporteføljen.
 - ii) Fradrag for investeringer i egne kapitalinstrumenter gjennom indekser skal beregnes ut fra andelen av egne kapitalinstrumenter i indeksene.

(2) *Frdrag for investeringer i andre selskaper i finansiell sektor*

- a) Frdragene i § 7 første ledd bokstav h) og i), annet ledd bokstav b) og c) og tredje ledd bokstav b) og c) skal ikke omfatte fulltegningsgarantier ved kapitalutvidelser som gjelder for fem eller færre virkedager. Frdragene kan beregnes på grunnlag av netto lange posisjoner i samme underliggende eksponering dersom løpetiden på de korte

posisjonene tilsvarer løpetiden på de lange posisjonene eller dersom de korte posisjonene har en gjenværende løpetid på minst ett år. Både de korte og lange posisjonene må enten inngå i handelsporteføljen eller i bankporteføljen.

- b) Fradrag for investeringer i andre selskap i finansiell sektor gjennom indekser skal beregnes ut fra andelen av kapitalinstrumenter utstedt av andre selskap i finansiell sektor i indeksene.
- c) Det skal ikke gjøres fradrag for investeringer i selskap i finansiell sektor som inngår ved beregningen av kapitalkrav på konsolidert basis.
- d) Fradragene i § 7 første ledd bokstav i), annet ledd bokstav c) og tredje ledd bokstav c) beregnes som investeringer som til sammen overstiger 10 prosent av institusjonens rene kjernekapital justert for tilleggene i § 9 og fradragene i § 7 første ledd med unntak av bokstav h), i) og utsatt skattefordel som skyldes midlertidige forskjeller. Fradraget skal fordeles på ren kjernekapital, kjernekapital og tilleggskapital ut fra andelen av hver type kapitalinstrument av de samlede ikke-vesentlige investeringene i ansvarlig kapital i selskap i finansiell sektor.

(3) Unntak for utsatt skattefordel og vesentlige investeringer i andre selskaper i finansiell sektor

Foretakene kan velge å se bort fra følgende poster i beregningen av fradrag:

- a) Utsatt skattefordel som skyldes midlertidige forskjeller og direkte, indirekte og syntetiske investeringer i andre selskaper i finansiell sektor som hver for seg utgjør 10 prosent eller mindre av ren kjernekapital etter tillegg i § 9 og øvrige fradrag i § 7 første ledd.
- b) Det samlede beløpet kan ikke overstige 17,65 prosent av ren kjernekapital etter fradrag etter § 7 uten unntakene i a) og eventuelle tillegg i medhold av § 9. Unntaksbeløpet skal fordeles mellom postene i a) etter størrelsesforholdet mellom postene.

§ 9. Tillegg

Følgende poster kan legges til ren kjernekapital:

- a) Netto urealisert tap på sikringsinstrumenter ved kontantstrømsikring.
- b) Urealisert tap fratrukket ren kjernekapital som følge av økt verdi av egen gjeld målt til virkelig verdi som skyldes en bedring av institusjonens egen kredittverdighet.
- c) Urealisert tap som følge av økt verdi av derivatforpliktelser målt til virkelig verdi, som skyldes en bedring av institusjonens egen kredittverdighet.

§ 10 Utfyllende regler

- I. Finanstilsynet kan gi utfyllende regler til denne forskriften.
- II. Ikrafttreden og overgangsbestemmelser

Denne forskrift trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Det er gitt følgende overgangsbestemmelser:

- a) Fondsobligasjonskapital fra Statens finansfond kan medregnes fullt ut som annen kjernekapital frem til 31. desember 2017.
- b) Fondsobligasjoner og ansvarlige lån tatt opp før 31. desember 2011 kan medregnes i henholdsvis annen kjernekapital og tilleggskapital med følgende andeler ut fra beholdningen av instrumentene per 31. desember 2012:

- i) til 31. desember 2014: 80 prosent
- ii) 1. januar 2015 til 31. desember 2015: 70 prosent
- iii) 1. januar 2016 til 31. desember 2016: 60 prosent
- iv) 1. januar 2017 til 31. desember 2017: 50 prosent
- v) 1. januar 2018 til 31. desember 2018: 40 prosent
- vi) 1. januar 2019 til 31. desember 2019: 30 prosent
- vii) 1. januar 2020 til 31. desember 2020: 20 prosent
- viii) 1. januar 2021 til 31. desember 2021: 10 prosent

Overskytende fondsobligasjonskapital kan telle med som tilleggskapital dersom det er ledig andel for medregning av tilleggskapital. Fondsobligasjoner og ansvarlig lånekapital med incitament til innfrielse, som ikke innfris på tidspunktet for renteøkning, kan ikke medregnes i ansvarlig kapital etter dette tidspunktet.

- c) I perioden fram til og med 31. desember 2014 skal følgende poster trekkes fra i den rene kjernekapitalen:
 - i) Netto urealisert gevinst på aksjer, andeler og egenkapitalbevis klassifisert som tilgjengelig for salg hensyntatt effekten av utsatt skatt.
 - ii) Netto urealisert gevinst på utlån, sertifikater og obligasjoner klassifisert som tilgjengelig for salg hensyntatt effekten av utsatt skatt.
 - iii) Urealiserte gevinster på investeringseiendommer og varige driftsmidler som inngår i den rene kjernekapitalen.
- d) I perioden frem til og med 31. desember 2014 skal følgende poster legges til tilleggskapitalen:
 - i) 36 prosent av netto urealisert gevinst på aksjer, andeler og egenkapitalbevis klassifisert som tilgjengelig for salg.
 - ii) 36 prosent av netto urealisert gevinst på utlån, sertifikater og obligasjoner klassifisert som tilgjengelig for salg.
 - iii) 36 prosent av urealiserte gevinster på investeringseiendommer og varige driftsmidler som omfattes av 3 nr. iii).

14.2 Endringer i beregningsforskriften

I forskrift 1. juni 1990 nr. 435 om beregning av ansvarlig kapital for finansinstitusjoner, oppgjørssentraler og verdipapirforetak foreslås følgende endringer:

Tilføyelse av korttittel i parentes: beregningsforskriften

§ 1 skal lyde:

Denne forskrift gjelder for _ holdingselskaper i _ *forsikringskonsern*, _ forvaltningsselskaper for verdipapirfond *som ikke har tillatelse til å drive aktiv forvaltning*, oppgjørssentraler, forsikringsselskaper, pensjonskasser og innskuddspensjonsforetak og angir hvordan den ansvarlige kapital i disse institusjonene defineres og beregnes i samsvar med de lovmessige minstekrav og krav om forsvarlig kapitaldekning.

14.3 Endringer i kapitalkravsforskriften

I forskrift 14. desember 2006 om kapitalkrav for forretningsbanker, sparebanker, finansieringsforetak, holdingselskaper i finanskonsern, verdipapirforetak og forvaltningsselskaper for verdipapirfond mv. foreslås følgende endringer²⁹:

²⁹ Endringer i enkeltbestemmelser er for oversiktens skyld presentert i endringssporet form. Deler av bestemmelser som er uendret og ikke relevant for sammenhengen er markert med [...]

§ 1-2 Definisjoner

n) Foretak som yter tilknyttede tjenester: foretak som har som hovedvirksomhet å eie eller forvalte fast eiendom, tilby databehandlingstjenester eller enhver annen tilsvarende virksomhet som har karakter av å være en tjeneste knyttet til én eller flere kredittinstitusjoners eller verdipapirforetaks hovedvirksomhet,

§ 2-1. Kapitalkrav

(1) Institusjonen skal til enhver tid ha en ansvarlig kapitaldekning som utgjør minst åtte prosent av beregningsgrunnlaget for kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko. Det samme beregningsgrunnlaget gjelder for beregningen av bevaringsbuffer, systemrisikobuffer, buffer for systemviktige institusjoner og motsyklisk kapitalbuffer som angitt i finansieringsvirksomhetsloven § 2-9e.

(2) Det skal ikke beregnes kapitalkrav for engasjementer som er trukket fra i den ansvarlige kapitalen etter bestemmelsene i finansieringsvirksomhetsloven § 2a-9 fjerde og femte ledd og ~~forskrift 1. juni 1990 nr. 435 om beregning av ansvarlig kapital for finansinstitusjoner, oppgjørssentraler og verdipapirforetak, [forskrift om ansvarlig kapital] § 7. Overfinansiering av pensjonsforpliktelser og investeringer i selskap i finansiell sektor som inngår i kapitalberegningen på konsolidert basis som ikke er trukket fra ansvarlig kapital etter [forskrift om ansvarlig kapital] § 7 første ledd bokstav f) og § 8 annet ledd bokstav c) skal inngå i beregningsgrunnlaget for kredittrisiko etter del II eller del III. Beløp som ikke er trukket fra ren kjernekapital etter [forskrift om ansvarlig kapital] § 8 tredje ledd skal inngå i beregningsgrunnlaget med 250 prosent risikovekt.~~

(3) ~~For institusjoner som benytter IRB- eller AMA-metode kan beregningsgrunnlaget ikke være lavere enn 80 prosent av beregningsgrunnlaget etter forskrift 22. oktober 1990 nr. 875 om minstekrav til kapitaldekning i finansinstitusjoner og verdipapirforetak og forskrift 22. juni 2000 nr. 632 om minstekrav til kapitaldekning for markedsrisiko for kredittinstitusjoner og verdipapirforetak. For institusjoner som fikk tillatelse til å benytte IRB- eller AMA-metode 1. januar 2010 eller senere kan Finanstilsynet tillate at beregningsgrunnlaget minst tilsvare 80 prosent av beregningsgrunnlaget fastsatt etter del II, del VII og del VIII kapittel 42 eller 43. Justert forventet tap beløp trukket fra kjernekapitalen i henhold til [forskrift om ansvarlig kapital] § 7 første ledd bokstav e skal multipliseres med 12,5 og trekkes fra beregningsgrunnlaget etter nevnte forskrift eller del II, del VII og del VIII kapittel 42 eller 43 i denne forskrift. Tilsvarende skal justert forventet tap beløp som inngår i tilleggskapitalen i henhold til [forskrift om ansvarlig kapital] § 6 første ledd bokstav b multipliseres med 12,5 og legges til dette beregningsgrunnlaget.~~

§ 5-3. Offentlig eide foretak

(1) Engasjementer med norske ikke-kommersielle foretak der det offentlige har et ubegrenset ansvar for selskapets forpliktelser, skal ha risikovekt tilsvarende risikovekten for den norske stat når staten er deltaker, og tilsvarende risikovekten for norsk kommune når kommunen eller fylkeskommunen er deltaker.

(2) ~~Uten hensyn til bestemmelsen i første ledd skal engasjementer med norske statsforetak tatt opp før 1. januar 2003, ha risikovekt tilsvarende den norske stat pluss 10 prosentpoeng.~~

(3) Engasjementer med offentlig eide foretak i andre EØS-stater kan gis samme risikovekt som den risikovekt nasjonale myndigheter tillater for slike engasjementer.

(4) Bestemmelsen i tredje ledd gjelder tilsvarende for stater utenfor EØS der regulering og tilsyn etter Finanstilsynets vurdering er på EØS-nivå.

§ 5-6. Institusjoner

(1) Engasjementer med institusjoner som er ratet av godkjent ratingbyrå skal ha følgende risikovekt:

Risikoklasse	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>5</u>	<u>6</u>
--------------	----------	----------	----------	----------	----------	----------

<u>Gjenstående løpetid</u>	<u>inntil 3 mnd.</u>	<u>20%</u>	<u>20%</u>	<u>20%</u>	<u>50%</u>	<u>50%</u>	<u>150%</u>
	<u>over 3 mnd.</u>	<u>20%</u>	<u>50%</u>	<u>50%</u>	<u>100%</u>	<u>100%</u>	<u>150%</u>

Dersom det foreligger en kortsiktig rating og § 5-7 tredje ledd gir høyere risikovekt skal den høyeste vekten benyttes.

Engasjementer med uratede institusjoner skal ha følgende risikovekt fastsatt ut i fra risikoklassen for engasjementer med staten i den staten hvor institusjonen er etablert:

Risikoklasse for engasjementer med staten	0 og 1	2	3	4	5	6 og 7
Risikovekt	20%	50%	100%	100%	100%	150%

[...]

(4) Uten hinder av bestemmelsen i første og tredje ledd kan engasjementer med uratede institusjoner med en opprinnelig, effektiv løpetid på tre måneder eller mindre gis en risikovekt på 20 prosent, forutsatt at dette ikke gir en lavere risikovekt enn den som gjelder for stater og sentralbanker i den aktuelle staten.

(5) Uten hinder av bestemmelsene i første og tredje ledd kan engasjementer med gjenværende løpetid på tre måneder eller mindre som lyder på debitors valuta og som er finansiert med innlån i samme valuta, gis en risikovekt som er en kategori mindre gunstig enn den risikovekten som er fastsatt etter § 5-1 tredje ledd bokstav b og c for stater og sentralbanker i den aktuelle staten, forutsatt at det ikke gis en lavere risikovekt enn 20 prosent.

§ 5-9. Engasjementer med pantesikkerhet i boligeiendom

(1) Følgende engasjementer med pantesikkerhet i boligeiendom i Norge kan gis risikovekt 35 prosent, dersom vilkårene i annet ledd er oppfylt:

- a. engasjementer med pantesikkerhet i boligeiendom som er eller vil bli bebodd eller som er utleid av eier innenfor 80 prosent av forsvarlig verdigrunnlag,
- b. engasjementer med pantesikkerhet i fritidseiendom som er eller vil bli benyttet av eier eller som er utleid av eier innenfor 60 prosent av forsvarlig verdigrunnlag. eg
- c. engasjementer med pantesikkerhet i eiendom i annen EØS-stat som er sikret innenfor den prosentvise andel av eiendommens verdi som nasjonale myndigheter fastsetter.

[...]

(4) Engasjementer med pantesikkerhet i boligeiendom i annen EØS-stat skal gis den risikovekt som nasjonale myndigheter har fastsatt for slike engasjementer.

§ 5-10. Engasjementer med pantesikkerhet i næringsseiendom

Det kan ikke tas hensyn til pantesikkerhet i næringsseiendom ved fastsettelse av risikovekt. Engasjementer med pantesikkerhet i næringsseiendom i annen EØS-stat kan gis den risikovekt som vedkommende hjemlandsnasjonale myndigheter tillater for slike engasjementer.

§ 5-11. Forfalte engasjementer

(1) Et engasjement skal anses som forfalt når en termin ikke er betalt innen 90 dager etter forfall, eller en rammekreditt har vært overtrukket i mer enn 90 dager, og risikoen ikke er uvesentlig, eller dersom engasjementet anses misligholdt etter § 10-1 første ledd. Dersom institusjonen har flere engasjementer med en motpart og ett av engasjementene skal regnes som forfalt, skal også øvrige engasjementer med samme motpart anses som forfalt.

[...]

§ 5-13. Obligasjoner med fortrinnsrett

(1) Risikovekten for [uratede](#) obligasjoner som oppfyller nærmere krav i finansieringsvirksomhetsloven kapittel 2 IV skal fastsettes på grunnlag av risikovekten for de usikrede engasjementene med best prioritet på kredittforetaket som har utstedt obligasjonene, på følgende måte:

- a. hvis de usikrede engasjementene har risikovekt 20 prosent, skal obligasjonene med sikkerhet i utlånsportefølje ha risikovekt 10 prosent,
- b. hvis de usikrede engasjementene har risikovekt 50 prosent, skal obligasjonene med sikkerhet i utlånsportefølje ha risikovekt 20 prosent,
- c. hvis de usikrede engasjementene har risikovekt 100 prosent, skal obligasjonene med sikkerhet i utlånsportefølje ha risikovekt 50 prosent og
- d. [hvis de usikrede engasjementene med best prioritet har risikovekt 150 prosent, skal obligasjonene med sikkerhet i utlånsportefølje ha risikovekt 100 prosent.](#)

[Dersom obligasjonene er ratet skal de ha følgende risikovekt:](#)

Risikoklasse	1	2	3	4	5	6
Risikovekt	10%	20%	20%	50%	50%	100%

(2) Bestemmelsen i første ledd gjelder tilsvarende for obligasjoner som er utstedt av utenlandsk kredittinstitusjon og som oppfyller kravene i direktiv 2006/48/EF annekse VI del 1 nr. 12 punkt 68 til 71, og kravene som er fastsatt av myndighetene i vedkommende stat.

§ 6-1. Konverteringsfaktor

(1) Ikke-balanseførte poster skal ha risikovekt som angitt i kapittel 5, multiplisert med en konverteringsfaktor etter bestemmelsene i annet til niende ledd.

(2) Lånegarantier, solidaransvar for gjeld, aksepter, kredittderivater, [ugjenkallelige betalingsgarantier etter rembursregler \(standby remburs\)](#) og andre rene lånesubstitutter skal ha konverteringsfaktor 100 prosent. Lånegarantier og kausjoner som har karakter av å være lånesubstitutter kan risikovektes med 35 prosent når disse fullt ut er sikret med pant i fast eiendom som oppfyller vilkårene i § 5-9, forutsatt at garantisten har direkte tilgang til sikkerheten.

(3) Overdratte eiendeler med gjenkjøpsavtale og transaksjoner med regress ([for eksempel factoring og fordringsdiskonteringsfasiliteter](#)) hvor institusjonen selv beholder kredittrisikoen, lån av finansielle instrumenter og varer, verdipapirfinansiering og endosserte lånedokumenter som ikke er forpliktende undertegnet av annen institusjon, skal ha konverteringsfaktor 100 prosent. Den beregnede kredittrisikoen innveies etter de risikovekter som er angitt i kapittel 5, avhengig av den engasjementskategori som debitor etter det underliggende låneinstrumentet eller den underliggende eiendelen tilhører. For gjenkjøpsavtaler, lån av finansielle instrumenter og varer og verdipapirfinansiering skal engasjementsbeløpet være utestående beløp justert etter del IV eller del V. Dersom avansert metode for finansielt pant benyttes, skal eksponeringene oppskaleres med volatilitetsjusteringene.

§ 12-1. Grunnleggende IRB-metode

[...]

[\(3\) KF skal være 0,2 for åpne og bekreftede remburs med kort løpetid og tilsvarende engasjementer i forbindelse med varehandel. KF skal være 0,75 for sertifikatprogrammer og øvrige](#)

trekkrettigheter ~~inklusive garantier for låneprogrammer~~. Øvrige utenombalanseposter skal ha KF som angitt i § 6-1. KF kan settes til null dersom institusjonen når som helst kan stanse ytterligere trekk og institusjonen har systemer som til enhver tid avdekker svekkelser i motpartens kredittverdighet.

§ 12-6. Egne KF-verdier (fastsettelse av EAD)

(1) Egenestimerte KF-verdier kan benyttes for engasjementer nevnt i § 12-1(3) første og annet punktum. Institusjonen skal estimere en KF for hvert engasjement ut fra gjennomsnittlig utfall for sammenlignbare misligholdte engasjementer.

§ 12-4. Egne PD-verdier (misligholdssannsynlighet)

[...]

(4) For motparter som har høy gjeldsgrad eller eiendeler som hovedsakelig tilhører en handelsportefølje, skal PD-estimatet reflektere en stresset periode for de underliggende eiendelene.

§ 12-7. Egne M-verdier (engasjementenes løpetid)

[...]

(7) Institusjonene kan velge å fastsette M etter § 12-1(4) for alle engasjementer med foretak i EØS-området med omsetning og eiendeler på under 500 millioner euro. For foretak som hovedsakelig eier og leier ut boligeiendom, men som ikke er eidselskaps- eller eiendomselskapsforetak, kan den øvre grense for eiendeler settes til 1000 millioner euro.

(§ 12-1. Grunnleggende IRB-metode

[...]

(4) M skal settes til 0,5 for gjenkjøpsavtaler og 2,5 for alle andre engasjementer.)

§ 13-3. Kvantifisering av LGD og KF

[...]

(3) LGD for massemarkedsengasjementer med pant i boligeiendom i Norge som ikke er garantert av stater, skal justeres opp med en felles faktor dersom dette er nødvendig for å oppnå en EAD – vektet gjennomsnittlig LGD på minst 20 prosent. LGD for massemarkedsengasjementer med pant i boligeiendom i annen EØS-stat som ikke er garantert av stater, skal justeres opp med en felles faktor dersom dette er nødvendig for å oppnå en EAD-vekted gjennomsnittlig LGD på minst 10 prosent eller en eventuelt høyere minstesats fastsatt av nasjonale myndigheter.

(4) LGD for massemarkedsengasjementer med pant i næringsseiendom som ikke er garantert av stater, skal justeres opp med en felles faktor dersom dette er nødvendig for å oppnå en EAD-vekted gjennomsnittlig LGD på minst 15 prosent eller en eventuelt høyere minstesats fastsatt av nasjonale myndigheter.

§ 15-1. Beregningsgrunnlag der institusjonen fastsetter PD

(1) Hvis PD ikke er 1, skal beregningsgrunnlaget være EAD multiplisert med risikovekten $12,5 \cdot 1,06 \cdot [N((1 - R)^{-0,5} \cdot (G(PD) + R^{0,5} \cdot G(0,999))) - PD] \cdot LGD \cdot (1 + (M - 2,5) \cdot b) / (1 - 1,5 \cdot b)$, der N er den kumulative standardnormalfordelingsfunksjonen, G er den inverse funksjonen til N, $b = (0,11852 - 0,05478 \cdot \ln(PD))^2$ der ln er den naturlige logaritmefunksjonen, og R skal fastsettes etter følgende formler, der exp er den naturlige eksponentialfunksjonen:

- for engasjementer med stater, institusjoner og foretak, egenkapitalposisjoner under PD-LGD-metode samt for forringelsesrisiko for kjøpte fordringer skal R være $0,12 + 0,12 \cdot (\exp(-50 \cdot PD) - \exp(-50)) / (1 - \exp(-50)) - (50 - S) / 1125$, og
- for kredittrisiko for massemarkedsengasjementer skal R settes til 0,15 for eiendomsengasjementer, 0,04 for trekkrettigheter og $0,03 + 0,13 \cdot (\exp(-35 \cdot PD) - \exp(-35)) / (1 -$

exp(-35)) for øvrige massemarkedsengasjementer. For kjøpte fordringer i massemarkedet der institusjonen ikke kan tilordne den enkelte fordring til en av underkategoriene, skal institusjonen anvende den R som gir det høyeste beregningsgrunnlaget.

[For selskap i finansiell sektor jf. \[forskrift om ansvarlig kapital\] § 2 første ledd som har eiendeler på over 70 mrd. euro skal R multipliseres med 1,25.](#)

[...]

§ 20-4. Børsomsatte kontrakter og kontrakter som avregnes av oppgjørssentral erstattes av følgende:

§ 20-4 Beregningsgrunnlag for engasjementer med oppgjørssentraler

(1) Medlemmer av anerkjente oppgjørssentraler skal fastsette beregningsgrunnlaget etter følgende formel:

$\min [2 \% \cdot TE \cdot +1250 \% \cdot DF ; 20 \% \cdot TE]$, der

TE er institusjonens handelsengasjementer med oppgjørssentralen og

DF er institusjonens forhåndsfinansierte bidrag til oppgjørssentralens misligholdsfond.

Handelsengasjementer er reinvesteringskostnader og potensiell fremtidig eksponering, samt initiell og løpende margin for derivater mv.

Misligholdsfondet er etablert av oppgjørssentralen for å fordele tap blant medlemmene dersom et medlem misligholder. Fondet benyttes dersom det misligholdende medlemmets marginer og bidrag til fondet, samt øvrige midler som oppgjørssentralen har til rådighet til å dekke tap ikke er tilstrekkelig til å dekke tapet.

Øvrige engasjementer skal risikovektes i samsvar med § 5-6.

(2) Institusjoner som benytter et medlem av en anerkjent oppgjørssentral som mellomledd i en transaksjon kan anvende en risikovekt på 2 % dersom følgende kriterier er tilfredsstillt:

- a) Posisjonene og eiendelene knyttet til transaksjonen holdes adskilt hos både oppgjørssentralen og mellomleddet og kan ikke benyttes til å dekke tap dersom mellomleddet eller øvrige klienter misligholder eller går konkurs.
- b) Oppgjørssentralen overfører institusjonens posisjoner og tilhørende sikkerheter til et annet medlem av oppgjørssentralen dersom mellomleddet misligholder eller går konkurs.
- c) Institusjonen har en uavhengig juridisk vurdering som sier at den ikke påføres tap dersom noen av medlemmene av oppgjørssentralen går konkurs.

En institusjon som tilfredsstiller kriteriene unntatt bokstav c skal benytte 4 % risikovekt.

(3) For medlemmer av ikke-ankjente oppgjørssentraler skal beregningsgrunnlaget være $12,5 \cdot 1,2 \cdot$ samlede bidrag til misligholdsfondet.

Øvrige engasjementer skal risikovektes i samsvar med § 5-7.

Nytt kapittel 20a Beregningsgrunnlag for risiko for svekket kredittverdighet hos motpart (CVA-risiko) skal lyde:

§ 20a-1 Generelt

- (1) Institusjoner skal fastsette beregningsgrunnlaget for CVA-risiko i henhold til § 20a-3 for derivatkontrakter som ikke er børsomsatt.
- (2) Institusjoner som fastsetter beregningsgrunnlaget for motpartsrisiko i henhold til kapittel 22 (opprinnelig engasjementsmetode) kan velge å multiplisere dette med 10 i stedet for å fastsette beregningsgrunnlag for CVA-risiko.
- (3) Institusjoner kan i beregningen av kapitalkravet i § 20a-3 ta hensyn til:

- a) kredittbytteavtaler eller tilsvarende sikringsinstrumenter som gir beskyttelse ved mislighold hos motparten i derivatavtalen
- b) kredittbytteavtaler med en indeks hvor motparten i derivatavtalen inngår, som underliggende referanse

§ 20a-2 Unntak

Engasjementer med følgende motparter er unntatt fra bestemmelsene i § 20a-3:

- anerkjente oppgjørssentraler. Unntaket omfatter også transaksjoner hvor medlem av anerkjent oppgjørssentral benyttes som mellomledd i en transaksjon forutsatt at kriteriene for 2 prosent risikovekt i § 20-4 (1) annet ledd er tilfredsstillt.
- Den internasjonale betalingsbank (BIS)
- sentralbanker innen EØS
- Det europeiske finansielle stabiliseringsfond ("European Financial Stability Facility")
- Den europeiske stabiliseringsordning ("European Stability Mechanism")
- multilaterale utviklingsbanker
- offentlige foretak
- lokale og regionale myndigheter som er tilordnet 0 % risikovekt etter § 5-2 andre ledd
- foretak i samme konsern
- selskaper omfattet av kapitalkravsforskriften § 5-7 forutsatt at transaksjonene ikke overstiger følgende grenser

	Hovedstol/nominelt beløp
Kredittderivater	€ 1 milliard
Egenkapitalrelaterte	€ 1 milliard
Renterelaterte	€ 3 milliarder
Valutarelaterte	€ 3 milliarder
Varerelaterte og øvrige ikke børsomsatte derivater	€ 3 milliarder

§ 20a-3 Standardmetoden for CVA-risiko

Beregningsgrunnlaget fastsettes etter følgende formel

$$12,5 \cdot 2,33 \cdot \sqrt{(\sum_i 0,5 \cdot w_i \cdot (M_i EAD_i - M_i^h \cdot B_i) - \sum_{ind} w_{ind} \cdot M_{ind} \cdot B_{ind})^2 + \sum_i 0,75 \cdot w_i^2 \cdot (M_i \cdot EAD_i - M_i^h \cdot B_i)^2},$$

der

w_i er vekten til motpart i . Vekten bestemmes ut fra følgende tabell dersom motparten er ratet:

Risikoklasse	1	2	3	4	5	6
Vekt	0,7 %	0,8 %	1 %	2 %	3 %	10 %

Institusjoner som benytter IRB-metode skal fastsette vekten for uratede motparter ved å konvertere intern rating til vektene i tabellen. Institusjoner som benytter standardmetoden for de aktuelle motpartene skal benytte 3 % for engasjementer som er klassifisert som høyrisiko i henhold til § 5-12 og 1 % for øvrige engasjementer. Ved kjøp av kredittbytteavtaler for en indeks skal w_{ind} beregnes som et vektet gjennomsnitt av motpartene i indeksen.

M_i, M_i^h, M_{ind} er løpetid for hhv. engasjementer med motpart i og for kredittbytteavtalene for motparten eller indeksen. M_i skal beregnes i henhold til § 12-7(4), men begrenset oppad til den lengste gjenstående løpetiden i motregningssettet i stedet for 5 år. Løpetiden for kredittbytteavtaler skal være hovedstolsvektede gjennomsnittlige løpetider for posisjonene som inngår i avtalene.

EAD_i er samlet engasjementsbeløp for motpartsrisiko for motpart i . En institusjon som benytter enten opprinnelig engasjementsmetode eller standardisert metode for motpartsrisiko kan benytte engasjementsbeløpet (E^*) som følger av bruk av avansert metode for finansielt pant, jf. § 18-3. Øvrige institusjoner skal diskontere engasjementsbeløpet med faktoren

$$\frac{1 - e^{-0,05 \cdot M_i}}{0,05 \cdot M_i}$$

B_i, B_{ind} er hovedstol for kredittbytteavtaler for hhv. motpart i eller en indeks. Hovedstolene skal diskonteres med faktoren over med M_i^h, M_{ind} substituert for løpetiden.

§ 31-2. Verdivurdering

(1) Institusjonens handelsportefølje skal minst daglig vurderes til markedsverdi. Utenlandsk valuta skal omregnes til dagskurs.

(2) Dersom markedsverdi ikke kan fastsettes etter første ledd, skal institusjonen benytte en modellverdi. Institusjonen skal regelmessig vurdere om modellens resultater og forutsetningene som ligger til grunn er forsvarlige.

(3) [Institusjonene skal fastsette verdiene i første og annet ledd etter en metode som tar hensyn til usikkerheten.](#) Finanstilsynet kan gi nærmere bestemmelser for verdivurdering etter [første og](#) annet ledd.

§ 41-2. Særlige regler for verdipapirforetak

(1) Verdipapirforetak ~~med som ikke har~~ tillatelse til å yte investeringstjenestene ~~som~~ nevnt i verdipapirhandelloven § 2-1 første ledd nr. ~~4, 43~~ og ~~56~~, og forvaltningsselskap for verdipapirfond med tillatelse til å yte investeringstjeneste som nevnt i verdipapirhandelloven § 2-1 første ledd nr. 4 skal, uten hensyn til størrelsen på kapitalkravet beregnet etter andre deler av denne forskrift, ha en ansvarlig kapital som minst svarer til en fjerdedel av foretakets faste kostnader i det foregående år. Dersom en institusjons virksomhet har pågått i mindre enn ett år, skal kostnadene i driftsplanen legges til grunn.

[...]

§ 45-6. Kapitalkrav

Institusjonen skal offentliggjøre minimumskravet til ansvarlig kapital etter metodene som er benyttet for:

- a. kredittrisiko for hver av engasjementskategoriene etter del II,
- b. kredittrisiko for hver engasjementskategori og hver underkategori etter del III. For engasjementer med spesialiserte foretak skal det også offentliggjøres kapitalkrav fastsatt etter § 15-2. For egenkapitalposisjoner gjelder kravet for hver av beregningsmåtene nevnt i § 14-1 første ledd, og hver av klassene nevnt i § 14-2 første ledd,
- c. motpartsrisiko etter del V,
- d. kredittrisiko ved verdipapirisering etter del VI, hvor kapitalkravet for spesifikk renterisiko angis separat,
- e. henholdsvis posisjonsrisiko, motpartsrisiko, oppgjørskrisiko, valutarisiko og varerisiko etter del VII og

f. operasjonell risiko etter del VIII. For metodene i kapittel 43 og 44 skal det gis opplysninger for hvert forretningsområde etter henholdsvis § 43-2 og § 44-1 tredje ledd.

[Institusjonene skal offentliggjøre uvektet kjernekapitalandel og informasjon om beregningen av denne.](#)

Ny § 45-8 Bufferkrav skal lyde

Institusjonene skal offentliggjøre sitt kombinerte bufferkrav beregnet i samsvar med [Kapittel 3 i bufferforskriften], fordelt på bevaringsbuffer, motsyklisk kapitalbuffer, systemrisikobuffer og eventuelt bufferkrav for systemviktige institusjoner.

Institusjonen skal offentliggjøre ren kjernekapital tilgjengelig til å dekke det kombinerte bufferkravet og, dersom den ikke oppfyller det kombinerte kapitalkravet, maksimalt disponeringsbeløp.

§ 47-2. Risikostyring og kontroll

(1) Institusjonens retningslinjer og rutiner for styring og kontroll av risiko skal minst omfatte følgende risikoer:

- a. kreditt- og motpartsrisiko,
- b. restrisiko,
- c. konsentrasjonsrisiko,
- d. risikoer knyttet til verdipapiriseringsaktiviteter,
- e. markedsrisiko,
- f. renterisiko i portefølje for annen virksomhet enn handelsportefølje,
- g. operasjonell risiko, ~~og~~
- h. likviditetsrisiko, ~~og~~
- j. [risiko knyttet til uforsvarlig gjeldsoppbygging.](#)

[...]

Ny § 47-3 Risikokontrollfunksjon, skal lyde:

(1) Institusjonen skal ha en uavhengig risikokontrollfunksjon med tilstrekkelig kompetanse og ressurser.

(2) Risikokontrollfunksjonen skal sikre at alle vesentlige risikoer i institusjonen er identifisert, målt og rapportert av de relevante organisatoriske enhetene.

(3) Risikokontrollfunksjonen skal ha en leder som er uavhengig av operative funksjoner og som skal rapportere til daglig leder. I mindre institusjoner med mindre kompleks struktur, kan en leder med andre ansvarsområder i tillegg ha ansvaret for risikokontrollfunksjonen dersom interessekonflikter unngås.

(4) Leder av risikokontrollfunksjonen skal ikke kunne avsettes uten samtykke fra styret. Institusjonen skal sende melding til Finanstilsynet ved skifte av leder for risikokontrollfunksjonen.

(5) Risikokontrollfunksjonen skal kunne rapportere direkte til styret i tilfeller der styret ikke får nødvendig informasjon om vesentlige risikoer via den alminnelige rapporteringen og varsle styret i tilfeller der identifiserte risikoer påvirker eller kan påvirke foretaket.

Ny § 47-4 Risikoutvalg, skal lyde:

Institusjoner som i mer enn 12 måneder har hatt en samlet forvaltningskapital på mer enn 20 milliarder kroner skal ha eget risikoutvalg. Institusjoner som etter første punktum ikke må ha eget risikoutvalg kan velge at et samlet styre utgjør risikoutvalg eller velge kombinert risiko- og revisjonsutvalg.

§ 49-2, 7. og 11. ledd foreslås opphevet

Det foreslås følgende nye overgangsbestemmelser:

Obligasjoner med fortrinnsrett utstedt av en institusjon som ved utgangen av 2013 tilhørte risikoklasse 1 skal inntil 31. desember 2014 ha en risikovekt på 10 prosent etter § 5-13 selv om institusjonen etter § 5-6 ikke lenger kvalifiserer til risikoklasse 1.

Inntil 31. desember 2017 skal engasjementer med stater eller sentralbanker i EØS-området som lyder på og er finansiert i et annet EØS-lands valuta risikovektes som engasjementer i egen valuta. I 2018 og 2019 skal slike engasjementer tilordnes henholdsvis 20 og 50 prosent av risikovekten i henhold til § 5-1, første ledd.

Inntil 31. august 2015 kan engasjementer med pensjonskasser unntas fra bestemmelsene i kapittel 20a.

14.4 Endringer i konsolideringsforskriften

I forskrift 31. januar 2007 om anvendelse av soliditetsregler på konsolidert basis mv. foreslås følgende endringer:

§ 2 tredje ledd skal lyde:

Definisjonene av kapitalinteresse og felles ledelse i finansieringsvirksomhetsloven § 2a-2 bokstav h og i, og av selskap i finansiell sektor i [forskrift om ansvarlig kapital] § 2 (1), gjelder tilsvarende.

§ 2 nytt femte ledd skal lyde:

(5) Med minoritetsinteresser og kjernekapital og ansvarlig kapital tilhørende tredjeparter menes henholdsvis ren kjernekapital, kjernekapital og ansvarlig kapital som innehas av andre enn selskaper som inngår i konsolideringen. Som minoritetsinteresser regnes også andre eieres andel av overkursfond, andre fond og annen opptjent kapital.

§ 3 annet ledd skal lyde:

(2) Plikten til å foreta konsolidering gjelder også for institusjon som er holdingselskap i delkonsern. *Finanstilsynet kan gjøre unntak fra plikten til konsolidering for delkonsern.*

Ny § 3 tredje ledd skal lyde:

Finanstilsynet kan gjøre unntak fra plikten til konsolidering for verdipapirforetak som anvender særregelen i kapitalkravsforskriften § 41-2.

Ny § 4a skal lyde:

§ 4a Medregning av ansvarlig kapital fra datterselskap ved oppfyllelsen av kapitalkravet på konsolidert basis.

Minoritetsinteresser og kjernekapital og ansvarlig kapital tilhørende tredjeparter kan medregnes i den grad kapitalen benyttes til å dekke kravene til henholdsvis ren kjernekapital, kjernekapital og ansvarlig kapital i datterselskapet.

Andelen som ikke kan medregnes er differansen mellom datterselskapets beholdning av den aktuelle kapitalen (etter fradrag og tillegg) og det tilsvarende kapitalkravet for datterselskapet, dividert på datterselskapets beholdning av den aktuelle kapitalen før fradrag og tillegg og uten akkumulerte andre inntekter og kostnader.

Kapitalkravet skal være det laveste av datterselskapets krav og kravet på konsolidert basis for datterselskapet, men kan omfatte bufferkrav for verdipapirforetak på konsolidert basis.

Kravet til ren kjernekapital, kjernekapital og ansvarlig kapital for institusjoner omfattet av § 5 skal omfatte kapitalkravene etter finansieringsvirksomhetsloven §§ 2-9a første ledd,

2-9d tredje ledd bokstav b) og 2-9e, og kan omfatte eventuelle ytterligere kapitalbehov etter finansieringsvirksomhetsloven § 2-9b som skal oppfylles på konsolidert basis etter §§ 5 eller 7.

Kravene til kjernekapital og ansvarlig kapital for institusjoner omfattet av § 6 er kravet etter forskrift 22. desember 2006 om minstekrav til kapitaldekning i forsikringsselskap, pensjonskasser, innskuddspensjonsforetak og holdingselskap i forsikringskonsern § 3, jf. [beregningsforskriften] § 9.

Dersom institusjonen som foretar konsolidering er et verdipapirforetak eller holdingselskap som nevnt i verdipapirhandelloven § 9-21 første ledd nr. 3, følger kravene til ren kjernekapital, kjernekapital og ansvarlig kapital av verdipapirhandelloven §§ 9-15 første ledd og eventuelt 9-15 a.

§ 5 første ledd skal lyde:

(1) Institusjoner som har kapitalinteresse i eller er underlagt felles ledelse med annet foretak i finansiell sektor enn forsikringsselskap og morselskap til forsikringsselskap, skal foreta konsolidering etter bestemmelsene i forskriften her ved oppfyllelse av *kapital- og bufferkravene som følger av finansieringsvirksomhetsloven §§ 2-9a, 2-9b, 2-9d tredje ledd bokstav b og 2-9e og tilsvarende bestemmelser i verdipapirhandelloven.*

§ 5 annet ledd oppheves

§ 5 nytt annet ledd skal lyde:

(2) Ved konsolidering skal kapital- og bufferkrav for institusjonen som foretar konsolidering, gjelde på konsolidert basis. Beregningsmetodene som gjelder for de ulike virksomhetsområdene på selskapsnivå skal anvendes på konsolidert basis. Finanstilsynet kan beslutte at andre kapitalkrav og beregningsmetoder skal gjelde på konsolidert basis.

§ 5 nytt tredje ledd skal lyde:

(3) Foretak som har eiendeler inklusive poster utenom balansen som er mindre enn følgende, kan unntas fra konsolideringen:

- a) 10 millioner euro
- b) 1 % av eiendelene inklusive poster utenom balansen til institusjonen som foretar konsolidering.

§ 5 nytt fjerde ledd skal lyde:

(4) Dersom flere foretak oppfyller kravene i tredje ledd hver for seg, men ikke samlet, skal de inngå i konsolideringen.

§ 7 første ledd skal lyde:

(1) I tverrsektoriell finansiell gruppe skal den konsoliderte balansen som følger av § 4, henføres til henholdsvis bank- og finansieringsforetaksvirksomhet, verdipapirforetaksvirksomhet og forsikringsvirksomhet. For hvert beregningsgrunnlag anvendes de beregningsmåtene og soliditetskravene som gjelder for de enkelte virksomhetsområdene *med tillegg av bufferkrav for verdipapirforetaksvirksomheten.* For forsikringsdelen av gruppen skal det foretas beregninger både etter kapitaldekningsreglene og etter solvensmarginregelverket slik det fremgår av § 6.

§ 7 annet ledd oppheves

§ 7 nytt annet ledd skal lyde:

(2) For bank- og finansieringsforetaksvirksomhet og verdipapirforetaksvirksomhet defineres ansvarlig kapital etter [forskrift om ansvarlig kapital]. For forsikringsvirksomheten defineres ansvarlig kapital etter [beregningsforskriften]. Solvensmarginkapital defineres etter forskrift 19. mai 1995 nr. 481 om beregning av solvensmarginkrav og solvensmarginkapital for norske

livsforsikringselskaper og etter forskrift 19. mai 1995 nr. 482 om solvensmarginkrav og solvensmarginkapital for norske skadeforsikringselskaper.

§ 7 tredje ledd skal lyde:

Minstekravet til *kjernekapitaldekning* og kapitaldekning, med tillegg av krav som følger av finansieringsvirksomhetsloven §§ 2-9b, 2-9d tredje ledd bokstav b) og 2-9e for de institusjoner dette gjelder, skal tilfredsstilles på konsolidert basis.

§ 8 oppheves

§ 10 annet, tredje og fjerde ledd oppheves

§ 10 nytt annet ledd skal lyde:

Ved medregning av kapital tilhørende tredjeparter fra forsikringselskap, kan andelen i § 4a første ledd multipliseres med følgende faktor:

I perioden frem til 31. desember 2014: 0,2

1. januar 2015 til 31. desember 2015: 0,4

1. januar 2016 til 31. desember 2016: 0,6

1. januar 2017 til 31. desember 2017: 0,8

14.5 Endringer i OMF-forskriften

I forskrift 25. mai 2007 om kredittforetak som utsteder obligasjoner med fortrinnsrett i sikkerhetsmasse bestående av offentlige lån, utlån med pant i bolig eller annen fast eiendom foreslås følgende endringer:

§ 9 tredje ledd skal lyde:

Kravet til risikoklassifisering av offentlige organer som nevnt i annet ledd, gjelder tilsvarende når disse er motpart i derivatavtaler eller fordringer som benyttes som fyllingssikkerhet som nevnt i finansieringsvirksomhetsloven § 2-28 første ledd bokstav e og f. Fordringer (eksponeringer) mot institusjoner mv. som definert i kapitalkravsforskriften § 5-6 og som kvalifiserer til risikoklasse 1 *eller* 2, skal ikke samlet overstige 15 prosent av nominell verdi (pålydende) av utestående obligasjoner med fortrinnsrett. *Fordringer (eksponeringer) mot institusjoner i risikoklasse 2, skal ikke overstige 10 prosent av nominell verdi (pålydende) av utestående obligasjoner med fortrinnsrett.* Beløp som skyldes drift og forvaltning av sikkerhetsmassen, herunder oppgjør av lån, og overføringer av betalinger til de fortrinnsberettigede fordringshaverne skal ikke regnes med i forhold til grensen på 15 prosent. Det samme gjelder obligasjoner med fortrinnsrett utstedt av andre institusjoner, jf. fjerde ledd. Fordringer på institusjoner innenfor EØS med løpetid på inntil 100 dager skal kvalifisere til risikoklasse 2 eller bedre.

§ 21 nytt annet ledd skal lyde:

Fordringer (eksponeringer) mot en institusjon som ved utløpet av 2013 kvalifiserte til risikoklasse 1 skal inntil 31. desember 2014 regnes som institusjon i risikoklasse 1 etter § 9 selv om institusjonen etter kapitalkravsforskriften § 5-6 ikke lenger kvalifiserer til risikoklasse 1.

14.6 Endringer i forskrift om store engasjementer

I forskrift 22. desember 2006 nr. 1615 om kredittinstitusjoners og verdipapirforetaks store engasjementer (forskrift om store engasjementer) foreslås følgende endringer:

§ 2 første ledd skal lyde:

Ansvarlig kapital: Ansvarlig kapital beregnet etter *[forskrift om ansvarlig kapital]* §3. Tilleggskapitalen som kan medregnes kan maksimalt tilsvare en tredel av kjernekapitalen.

§ 4 tredje ledd bokstav b oppheves**§ 4 tredje ledd ny bokstav b skal lyde:**

Eksposeringer som er trukket fra i den ansvarlige kapitalen i samsvar med [forskrift om ansvarlig kapital] § 7 første ledd bokstav a til n, andre ledd og tredje ledd.

§ 6 første ledd nr. 1 ny bokstav g skal lyde:

Handelsengasjementer med anerkjente oppgjørssentraler og andeler i anerkjente oppgjørssentralers misligholdsfond.

§ 15 oppheves**14.7 Endringer i forskrift om godtgjørelse i finansinstitusjoner mv.**

I forskrift 1. desember nr. 1507 om godtgjørelsesordninger i finansinstitusjoner mv. foreslås følgende endringer:

§ 1 nytt annet ledd skal lyde:

Bestemmelsene i § 4 annet ledd får ikke anvendelse for holdingselskaper i finanskonsern, forsikringsselskap, pensjonsforetak og forvaltningsselskap for verdipapirfond. Det samme gjelder for verdipapirforetak som:

- a) kun har tillatelse til å yte investeringstjenester som nevnt i verdipapirhandelloven § 2-1 (1) nr. 1 og/eller 5, og
- b) ikke besitter kundemidler, og
- c) ikke kan yte den tilknyttede tjenesten oppbevaring og forvaltning av finansielle instrumenter

§ 4 nytt annet ledd skal lyde:

Den variable godtgjørelsen skal ikke utgjøre mer enn 100 prosent av den faste godtgjørelsen. Generalforsamlingen, eller tilsvarende organ, kan likevel beslutte at variabel godtgjørelse kan utgjøre inntil 200 prosent av den faste godtgjørelsen hvis følgende vilkår er oppfylt:

- a) Styret i foretaket har gitt en begrunnet anbefaling av løsningen. Anbefalingen skal angi antall ansatte som vil omfattes og deres arbeidsområde, samt forventet effekt på kapitalkravet.
- b) Generalforsamlingens beslutning er gitt med tilslutning fra minst to tredeler av de stemmene som er representert. Dersom mindre enn 50 prosent av eierne er representert i generalforsamlingen, kreves tilslutning fra 75 prosent av de stemmene som er representert.
- c) Foretaket skal informere Finanstilsynet om generalforsamlingens beslutning. Styrets anbefaling til generalforsamlingen skal vedlegges.

§ 4 annet til syvende ledd blir nye tredje til åttende ledd.**§ 4 femte ledd skal lyde:**

Minst halvparten av årlig variabel godtgjørelse skal gis i form av aksjer eller andre egenkapitalinstrumenter utstedt av foretaket eller et annet foretak i konsernet, eller i form av betinget kapital som avspeiler foretakets verdiutvikling, som ikke kan disponeres fritt av den enkelte tidligere enn jevnt fordelt over en periode på minst tre år. Perioden skal ta hensyn til foretakets underliggende forretningssyklus og risikoen i foretaket. Slik del av variabel godtgjørelse skal reduseres dersom enten resultatutviklingen i foretaket eller etterfølgende resultater tilsier dette. *Finanstilsynet kan tillate at foretaket anvender en neddiskonteringsfaktor, som fastsatt av Finanstilsynet, for beregningen av verdien på inntil 25 prosent av den variable godtgjørelsen. Denne variable godtgjørelsen skal utbetales i instrumenter med løpetid på minst 5 år. Slik del av variabel godtgjørelse skal bare kunne disponeres fritt av den enkelte med en forholdsmessig andel fordelt over en periode på minst 5 år, og skal være underlagt de samme reguleringsbestemmelser som gjelder for variabel godtgjørelse som ikke kan disponeres fritt av den enkelte over en periode på minst tre år.*

§ 5 skal lyde:

Bestemmelsene i § 4, med unntak av § 4 *tredje* ledd, gjelder tilsvarende for ansatte med arbeidsoppgaver av vesentlig betydning for foretakets risikoeksponering.

§ 6 annet ledd skal lyde:

Bestemmelsene i § 4, med unntak av § 4 *tredje* ledd, gjelder tilsvarende for ansatte med kontrolloppgaver.

§ 7 skal lyde:

Bestemmelsene i § 4, med unntak av § 4 *tredje* ledd, og § 6 første ledd gjelder tilsvarende for tillitsvalgte.

14.8 Endringer i verdipapirforskriften

I forskrift 29. juni 2007 til verdipapirhandelloven foreslås følgende endringer:

§ 9-47 første ledd skal lyde:

Verdipapirforetak med tillatelse til å yte investeringstjenestene nevnt i verdipapirhandelloven § 2-1 første ledd nr. 1, 2, 4, 5 og 7 skal ha en startkapital på et beløp i norske kroner som minst svarer til 125 000 euro.

14.9 Endringer i regnskapsforskriftene

I forskrift om årsregnskap m.m. for banker, finansieringsforetak og morselskap for slike foreslås følgende endringer:

§ 1-5 skal lyde:

For konsernregnskap og selskapsregnskap utarbeidet i samsvar med regnskapsloven § 3-9 første til fjerde ledd, gjelder kun følgende bestemmelser i denne forskrift: § 2-1, § 2-3, § 2-5, § 8-10 fjerde ledd, § 8-20, § 8-21, § 8-28, § 8-30, § 9-1 og § 9-4.

§ 8-21 annet ledd skal lyde:

Ansvarlig kapital, jf. [forskrift om ansvarlig kapital], skal spesifiseres på ren kjernekapital, *annen kjernekapital (herunder fondsobligasjonskapital)*, ansvarlig lånekapital, annen tilleggskapital, samt på fradrag og tillegg.

Ny § 8-30 skal lyde:

§ 8-30 Nøkkeltall

Det skal opplyses om resultat etter skatt som prosent av forvaltningskapitalen.

I forskrift om årsregnskap m.m. for verdipapirforetak foreslås følgende endringer:

§ 2-5 skal lyde:

For årsregnskap utarbeidet i samsvar med regnskapsloven § 3-9, gjelder kun følgende bestemmelser i denne forskrift; § 1-1, § 2-2, § 2-4, § 5-9 femte ledd, § 5-13, § 5-16 og § 5-17.

Ny § 5-17 skal lyde:

§ 5-17 Nøkkeltall

Det skal opplyses om resultat etter skatt som prosent av forvaltningskapitalen

14.10 Rapporteringsforskrifter

Forskrift om rapportering av kapitaldekning (FOR-1996-11-15-1130) og forskrift om rapportering av kredittinstitusjoners og verdipapirforetaks store engasjementer (FOR-1997-12-10-1388) foreslås opphevet.

